

Folksam Årsredovisning 2002

Framsida

Carina Lundberg, chef Corporate Governance

Maria Krafft, trafiksäkerhetsforskare

Anders Ydenius, trafiksäkerhetsforskare

Sigrun Malm, trafiksäkerhetsforskare

Anders Kullgren, trafiksäkerhetsforskare

Baksida

Åsa Skillius, miljöanalytiker

Jan Snaar, miljöchef

Jan Karlsson, vd Folksam Hälsa

Rolf Olausson, kundombudsman

Viktiga händelser under året

Moderbolaget Folksam Sak redovisar ett överskott med 90 miljoner (–1 473 miljoner) och blir därmed det enda stora sakförsäkringsbolaget som går med överskott 2002.

Kapitalavkastningen i Folksams livförsäkringskoncern blev –2,4 procent, vilket ligger betydligt över branschgenomsnittet på –9,7 procent.

Solvensgraden för Folksams livförsäkringsbolag vid 2002 års utgång var betryggande 120 procent.

Folksam presenterade en plan för ökad jämställdhet i börsbolagens styrelserum.

Folksam introducerade ny generation av tjänstepensioner, som möjliggör att säkra pensionsvinster i börsuppgångar och behålla en garanterad avkastning i nedgångar.

Folksam skärpte sin ägarpolicy för aktieplaceringar. Ja till principen en aktie – en röst. Nej till gratisoptioner.

Folksam införde en tioprocentig sänkning av trafikförsäkringspremien för ägare av bilar utrustade med effektivt whiplashskydd.

Folksam ansluter till FN:s Global Compact som första svenska försäkringsbolag.

Tidningen Sparöversikt utsåg Folksam till Årets räntefondförvaltare för andra året i rad.

Innehåll

VD har ordet	5
Motståndskraft	10
Folksam medarbetare	13
Folksam Personförsäkring	15
Folksam Skadeförsäkring	18
Folksam Kapitalförvaltning	21
Bokslut	24
Styrelser och koncernledning	94
Ägarpolicy	100

Stärkta positioner på stabil grund

Två karaktärsdrag utmärker år 2002:

För det första fortsatte den negativa utvecklingen på finansmarknaderna med fallande kurser på världens alla aktiebörser – Stockholmsbörsen sjönk med 37 procent. Om man räknar med hela börsfallet från 2000 till och med 2002 så har värdet på Stockholmsbörsen minskat med hela 54 procent. Hela den finansiella sektorn, och inte minst försäkringsbolagen, har naturligtvis påverkats av den utvecklingen.

För det andra har skadeutvecklingen fortsatt att vara påfrestande negativ inom ett flertal försäkringsområden – både antalet och omfattningen av skadorna ökar. Det gäller både sakförsäkringsskador och personskador, inte minst inom trafikförsäkringen. Till dessa skador har vi under 2002 kunnat följa en fortsatt negativ utveckling av sjukskrivningarna inom den allmänna sjukförsäkringen, som med automatik påverkar utvecklingen av privat sjukförsäkring och premiebefrielseförsäkring.

Dessa bägge utvecklingar inom den svenska finans- och försäkringsmarknaden har påverkat hela branschens resultat: Livförsäkringsbolagens konsolidering har minskat och rörelseresultaten uppvisar stora minusresultat. Även skadeförsäkringsbolagens resultat har varit mycket negativa.

Överskott i sakbolaget

Sedd i det perspektivet står sig Folksam verksamhet mycket gott. Folksam Sak redovisar under 2002 ett överskott på 90 miljoner kronor – det enda stora sakförsäkringsbolaget med överskott. En viktig förklaring är att vi under året uppnått besparingsmålet på 150 miljoner kronor och att kapitalavkastningen varit lyckosam – ett plus på 4,1 procent jämfört med branschsnittet som ligger på minus 2,9 procent. Folksam har dessutom kunnat amortera på förlagslån med 100 miljoner kronor.

Folksam Sak är idag ett omstrukturerat försäkringsbolag med fokus på konsumentmarknaden, vilket också bidragit till det positiva resultatet: Folksam verkar på en marknad där vi hör hemma; med ett renodlat affärsfokus kan vi koncentrera våra insatser på ett effektivare sätt än tidigare.

Ser vi därtill på marknadsutvecklingen kan konstateras att Folksam – trots nödvändiga justeringar av premierna – bibehåller en stark position mätt både i premier och i antalet försäkringar, särskilt gäller detta inom hem- och villahemförsäkringens områden. Med 2002 års resultat i ryggen kommer vi att gå starkare in i 2003 och de kommande åren, jämfört med tidigare.

Den svenska livförsäkrings- och sparandemarknaden har naturligtvis i stor utsträckning påverkats av utvecklingen på den finansiella marknaden. Aktiesparandet har varit generellt sett negativt och det har skapat en stor osäkerhet bland spararna.

Vi vill dock peka på att det renodlat traditionella livförsäkringssparandet – som i allt väsentligt ska ses som ett långsiktigt sparande – har haft en positiv utveckling sett i det längre tidsperspektivet. Återbäringen och därmed tilldelningen till försäkringstagarna har varit gynnsam under en längre tid.

Vår vision

Vi ska bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle där individen känner trygghet.

Vår affärsidé

Att i samverkan med våra kunder skapa och tillhandahålla ett fullsortiment av trygghetslösningar med hög kvalitet, största möjliga trygghet och bästa ekonomiska nytta. Vi ska i första hand tillgodose de behov som delas av många.

God avkastning

De senare årens utveckling på den finansiella marknaden har dock påverkat den samlade konsolideringsnivån negativt. Detta innebär att Folksam Liv numera inte exponerar sig på aktier i lika stor utsträckning som tidigare. Den inriktningen har visat sig positiv. Även om kapitalavkastningen under 2002 stannade på ett minus med 2,4 procent kan vi konstatera att detta är bland de bästa i branschen, som i snitt uppvisar ett minus på 9,7 procent. Till det kan nämnas att vi också har en kollektiv konsolidering som är något bättre än branschgenomsnittet.

Folksam Liv har stärkt sin ställning när det gäller nyteckning av både försäkringar med löpande premier och med engångspremier. När det gäller de sammanlagda premieintäkterna för Folksam Liv bibehåller vi den höga nivå som manifesterades under 2001, vilket då var en kraftig ökning jämfört med året dessförinnan. Mätt i summa premieinbetalningar ligger Folksam på tredje plats bland de stora livbolagen med 14,3 procent av marknaden. Här är det främst vår strategiska inriktning på tjänstepensionsmarknaden som visat resultat.

Ett viktigt inslag inom hela den svenska livförsäkringsmarknaden är naturligtvis att säkerställa långsiktigt god konsolidering. Från Folksams sida ser vi – nu som tidigare – på verksamheten utifrån ett långsiktigt perspektiv. Balanserade åtgärder parade med försiktig klokhet i valet av placeringsportföljens sammansättning kommer att leda oss rätt.

Breddat varumärke, nya produkter

Under 2002 fortsatte vi att bygga vidare på vårt redan starka varumärke. Ett flertal aktiviteter genomfördes med temat Motståndskraft, en i flera avseenden lyckosam satsning. Under året fortsatte vi att profilera oss också inom kapitalförvaltning genom att presentera idéer och förslag till ökad jämställdhet när det gäller kvinnors tillträde i styrelser samt utveckling av ägarstyrning. Folksam anser naturligtvis att det sociala ansvaret i vid mening också gäller verksamheten kapitalförvaltning – och därmed de bolag i vilka vi placerar kapital.

Under år 2002 lanserade Folksam en viktig nyhet på den svenska försäkringsmarknaden, nämligen produkt- och tjänstesortimentet Det trygga boendet, ett produkt- och tjänstepaket som inte endast innehåller sak- och livförsäkring utan också tjänster och service i samband med reparationer med mera. Det har mottagits mycket positivt av kunderna.

Inom marknadsområdet tjänstepensioner valde vi under 2002 att bearbeta arbetsplatserna tillsammans med de stora fackliga organisationerna, i huvudsak LO, TCO och SACO.

Folksams dotterbolag KPA, Förenade Liv och Svenska Konsumentförsäkringar utvecklades positivt under 2002. KPA expanderar med både ökade årliga premier, ett stort antal nya kunder och tillgångar som växer kraftigt. Förenade Liv har kunnat bibehålla sina gamla kunder samtidigt som man tillförts ytterligare kundgrupper, vilket breddar hela kundbasen för Folksamgruppen. Detsamma gäller Svenska Konsumentförsäkringar, som förbättrat det ekonomiska resultatet i samverkan med Salus Ansvar. Med KPA, Förenade Liv och Svenska Konsumentförsäkringar breddar vi kontaktytorna med hela den svenska fackföreningsrörelsen.

Inom Folksamgruppen har vi via de fackliga organisationerna ytterligare utvecklat och förbättrat bärigheten i bas-skyddet samtidigt som vi kunnat se en mycket positiv utveckling av fler och bättre skolbarnsförsäkringar.

Ökad stabilitet på osäker marknad

Detta kan vi alltså sammantaget säga om 2002: Trots den finansiella marknadens utveckling och trots den generella skadeutvecklingen under 2002 har Folksam ställning på den svenska försäkrings- och sparandemarknaden stärkts. Det finansiella resultatet är betydligt bättre än branschgenomsnittet, rörelseresultatet inom sakförsäkringsverksamheterna är positivt. Vi bibehåller och till och med stärker vår ställning inom liv- och sparandeområdet samtidigt som vi även har bemästrat verksamheternas generella kostnadsutveckling. Samtidigt har vi kunnat lansera och marknadsföra breddprodukter och breddtjänster till allt fler försäkringstagare. Trots flera yttre negativa utvecklingstrender har den långsiktiga strukturella omvandling som vi i Folksam påbörjade för några år sedan visat resultat. Folksam står helt enkelt stabilare nu än tidigare. Ett bärande skäl till detta är att vår egen personal och det positiva engagemang de visat i sitt arbete under hela den omställningsprocess vi har genomgått.

Vilka blir uppfordringarna inför den närmaste framtiden?

Det är en självklarhet att vi måste följa de finansiella marknadernas utveckling mycket noga. Osäkerheten om hur dessa marknader kommer att utveckla sig är mycket stor, inte minst på grund av risken för militärpolitiska konflikter i världen. Även om vi är ett försäkrings- och sparandebolag med kunderna i Sverige står vi således inte oberörda av händelser på den internationella arenan.

I Folksam bör vi mota den tendens som finns inom branschen att selektera riskerna. Riskselekteringen blir utmanande när stora kundgrupper inte erbjuds eller kommer att kunna erhålla ett tillräckligt gott försäkringsskydd. I det perspektivet blir det än viktigare för Folksam att bygga ut bastryggheten för allt större grupper människor. Den inriktningen fordrar att vi fortsatt driver verksamheten effektivt, med låga kostnader som följd. Låga kostnadsuttag kommer att bli allt viktigare eftersom den svenska försäkringsbranschen inom överskådlig framtid knappast kan räkna med lika höga avkastningsnivåer som för några år sedan. Den väg vi slagit in på – med låga avgifter för våra kunder – blir i det perspektivet allt mer betydelsefull.

Och vårt mål är att vi – i likhet med bakomvarande femårsperiod – även under kommande perioder ska ligga i topp när det gäller återbäringsräntan för konkurrensutsatta bolag.

Övergripande mål

Vi ska ha försäkrings- och sparandebranschens mest nöjda kunder.

Våra kärnvärden

Följande värderingar är styrande för allt Folksam gör, hela Folksam agerande i ord och handling:

- Trygghet
- Engagemang
- Medmänsklighet
- Professionalism

Tore Andersson
Verkställande direktören

På 2000-talets planet

När vi en gång började som försäkringsbolag var det 1908. Vi ville upphäva en social och ekonomisk orättvisa genom att erbjuda försäkring till dem, som ingen annan ville försäkra vid denna tid: mestadels industriarbetare som var lågt betalda och hade riskfyllda jobb.

Efterhand kom vårt uppdrag att bli nära förbundet med ett nytt och bättre samhälle: det var på väg att födas, och vi var med om att förlösa det. Där hittade vi oss själva för första gången.

En varm och varaktigt stark känsla infann sig. Nytt mod att växa och gå vidare.

Nu är det 2003. Folksam försäkrar fyra miljoner svenskar, många av dem barnbarn eller barnbarnsbarn till de män och kvinnor, som blev våra första försäkringstagare. Om man jämför deras samhälle med samhället deras ättlingar lever i nu är det som att färdas mellan olika planeter.

För ett sekel sedan genomkorsades Sverige av smala grusvägar. Folkhälsans stora problem var inte stress och välbefinnande, utan undernäring. Man talade aldrig om klimatförändringar, bara om kalla vintrar och torra somrar. Näringslivet var något hemligt och fjärran upphöjt.

Vad gör Folksam i dagens samhälle, på 2000-talets planet? Vi arbetar i den anda vi en gång började, fast allt är nytt och annorlunda.

Motståndskraft är vår konstant. Allt vi gör som ger konkret uttryck för Folksams vision – att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle – strålar samman i detta begrepp. Motståndskraft är hela vår verksamhet plus allt som den ger upphov till, i form av ökad trygghet och nya mervärden som kommer alla till del. Till exempel på trafikens, hälsans och miljöns områden.

Problem i tiden

Idag dör mellan fem- och sexhundra människor i trafiken varje år. Fyratusen skadas allvarligt. Därför bedriver Folksam egen trafiksäkerhetsforskning. Syftet är att påskynda bilindustrins och trafikansvariga myndigheters arbete med att göra våra bilar och vår trafikmiljö säkrare. Under 2002 publicerade Folksam flera undersökningar som uppvisade stora lokala skillnader i landets trafiksäkerhet. Polismyndigheten i Östergötland rapporterade exempelvis åtta gånger fler fortkörningar än sin motsvarighet i Stockholm. Det är en oacceptabelt stor skillnad, som skulle kunna utjämnas med hastighetskameror utefter fler vägsträckor.

Det framkom också att en del kommuner eftersätter skyddet för gångtrafikanter i sina budgetar. Hälften av alla fotgängare som avlider gör det när de ska gå över en gata. Många kommuner, till exempel Norrköping och Västerås, kunde rädda fler liv om de säkrade fler av sina övergångsställen genom att införa fartgupp, avsmalnad väg eller automatiska hastighetskameror.

Att väcka debatt kring brister som dessa får oftast avsedd verkan. Nödvändiga dialoger kommer till stånd, bristerna åtgärdas och trafiksäkerheten ökar, steg för steg. Våren 2003 presenterar Folksam sin åttonde upplaga av "Hur säker är bilen?" – en undersökning som uppnått världsrykte eftersom den bygger på hur olika bilmärken klarat sig i verkliga vägkrockar, registrerade med en metod vi själva har utvecklat.

Stress, ökade prestationskrav och en ohälsosam livsstil driver upp sjukskrivningarna till historiska nivåer. Folksam erbjuder förebyggande insatsprogram, till stöd för dem i riskzonen för hjärt- och kärlsjukdomar. Vi hjälper även dem som redan drabbats att återvända till en normal vardag – vare sig det är efter en hjärtinfarkt, en fysisk eller psykisk arbetsskada eller en bilolycka, som medfört invalidiserande smärtor i rygg och nacke. Våra samarbetspartner är Karolinska Institutet och andra etablerade forskningscentra.

Det gemensamma ansvaret

Globala miljöproblem tränger ända in i våra svenska sommarvikar. Det finns ett stort ozonhål i atmosfären, som släpper igenom solens farliga UV-strålar. Växthusgaserna gör vårt klimat mer kontinentalt, medan Bangladesh översvämmas och isbergen smälter vid Antarktis. Enligt Sifo anser 70 procent av svenska folket att det är människan som orsakar växthuseffekten. Därför vill Folksam sätta press på utsläppsintensiva industribranscher och företag. De måste miljösäkra sina verksamheter och intensifiera sitt miljöarbete. I Folksams Klimatindex för 2002 finns en komplett redovisning av de svenska börsföretagens koldioxidutsläpp.

Under året minskade Folksam sina egna koldioxidutsläpp med 90 procent genom att införa Bra Miljöval El för driften av sina fastigheter: I ett slag blir de årliga utsläppen 15 ton istället för 220 ton.

I höstas avslöjade vi att elvatusen ton miljöfarligt byggavfall är på drift varje år. Ingen vet hur avfallet behandlas och var det dumpas. Det visade sig att endast sexton av cirka niotusen byggföretag transporterar sitt giftiga miljöavfall med tillstånd av länsstyrelsen. Tillståndet är ett lagkrav för den typ av miljöfarliga transporter det här är fråga om. Ändå sker sjuttiofem procent av byggsektorns årliga giftransporter utan tillstånd och kontroll: Asbest, PCB, bly, kvicksilver och köldmedier. Kadmium, koppar, förorenade jordmassor, elprodukter och gammal elektronik. Så vad kan man göra? Hoppas på det bästa?

Fromma förhoppningar räcker inte långt. Förhållanden som dessa måste förbyggas om de ska kunna motverkas. Sedan 1997 har vi avkrävt byggföretag och importörer en heltäckande miljöredovisning av de byggvaror och material som ingår i deras sortiment. Redovisningarna fingranskas av oberoende kemister och toxikologer och resultatet utges som Folksams Byggmiljöguide. Den riktar sig till alla som vill bygga eller renovera hus miljövänligt: byggfirmor, fastighetsbolag, kommuner, arkitekter och villaägare. Guiden har på kort tid blivit en oundgänglig kunskapskälla för byggindustrin och dess underleverantörer. Vi följer den givetvis själva när vi återställer skador.

Nödvändig förändring

En del tycker att vårt handfasta engagemang i samtidens stora frågor nästan gränsar till aktivism; vårt sätt att opinionsbilda för förändring skulle ur det perspektivet inte passa in i marknadens traditionella sätt att fungera.

Men hur blir det om företagens samhällsengagemang i princip ska begränsas till tillverkning och försäljning? Om samhällsproblem som exempelvis trafikdöden, ökade miljörisker och en försämrad folkhälsa regelmässigt slussas över till "det allmänna" för att lösas separat, genom skattefinansiering?

En sådan gränsdragning må ha varit effektiv och rationell för näringslivet i ett tidigare historiskt skede. Nu är den otidsenlig och ohållbar, vilket allt flera företag har insett.

Folksam anser att varje modernt företag måste leva med ett aktivt ansvar för det allmänna. För oss är detta ett självklart uttryck för samtida affärsengagemang och ytterst en förutsättning för ekonomisk framgång.

Näringslivet måste dra konsekvenserna av att företagets vinster under 1900-talet inte bara skapade en svensk välfärd med världsrykte utan indirekt även bidrog till nya välfärdsproblem, som överskrider nationsgränserna. Problemen med miljön och folkhälsan börjar nu bli så stora att de kan inverka hämmande på möjligheterna till fortsatt ekonomisk tillväxt.

Konsekvensen blir att alla företag måste utvidga sitt kulturella, sociala och miljömässiga ansvarstagande.

Det är naturligt att de företag som först bryter de gamla industriella beteendemönstren kan stöta på viss kritik: "Ägna er åt det ni är till för, istället för att sjunga med änglarna!" Själva ser vi eventuell kritik av detta slag som en övergående fas i en historiskt nödvändig förändring, med våra egna kunder som främsta pådrivare.

Vi är särskilt glada över att de nydaningar som Folksam kapitalförvaltning infört under 2002 har mottagits så positivt.

Folksamgruppen förvaltar över 100 miljarder kronor. Nu har vi infört mänskliga rättigheter och miljöhänsyn som placeringskriterier för alla kapitalplaceringar. Folksam är den första och hittills enda kapitalförvaltaren i Sverige som gjort detta. Grunden för våra nya placeringskriterier är FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, ILO:s konvention för mänskliga rättigheter i arbetslivet, FN:s barnkonvention samt OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

I linje härmed har Folksam som första svenska försäkringsbolag även anslutit sig till FN:s initiativ "Global Compact" samt till "Globalt Ansvar – Swedish Partnership for Global Responsibility".

Ett jämställt näringsliv

Strax före jul presenterade vi en plan för ökad jämställdhet i börsbolagens styrelserum. Sverige återfinns i EU:s botten skikt vad gäller kvinnlig styrelserepresentation i

börsbolag; endast sex procent är kvinnor. Vi anser det orimligt att det år 2002 fortfarande är ett institutionaliserat förhållande att hälften av befolkningen ska utestängas från inflytande över storföretagens affärsbeslut. Fler kvinnor i styrelserna skulle leda till högre styrelsekompetens!

Vi vill öppna för en bredare rekryteringsbas genom att reformera börsbolagens anonyma nomineringskommittéer. Det ska framgå i bolagens årsredovisningar hur kommittéernas ledamöter har rekryterats, vilka de är och hur de bedriver sitt kommittéarbete. Deras mandatperioder ska tidsbegränsas och de ska inte få sitta i mer än tre olika kommittéer samtidigt. Vidare ska såväl en kvinnlig som en manlig kandidat alltid nomineras när en styrelsepost ska tillsättas. Om styrelsen i fråga inte redan består av minst fyrtio procent kvinnor är det alltid kvinnan som ska ha företräde till posten.

På det nya årets första arbetsdag skrev Aftonbladet en huvudledare med rubriken "Folksam jagar patriarkerna". Den avslutas med orden: "Kritik utifrån, formulerad av politiker och samhällsdebattörer, kan Herrklubben Näringslivets patriarker försöka vifta undan. Men när konstruktiva förslag kommer inifrån näringslivet självt blir det svårare att ignorera jämställdhetskraven. Folksam är med och lägger grunden för den förändring av näringslivet som utan tvekan måste komma."

En varm och varaktigt stark känsla. Nytt mod att växa och gå vidare.

Vårt engagemang har långa och djupa rötter. Det har motståndskraft.

Bilverkstäder	1998	1999	2000	2001	2002
Antal partners	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200
Antal miljökrav	61	61	61	61	61
Antal partners med total kravuppfyllnad	10	55	155	261	279
Antal partners med total kravuppfyllnad	1%	5%	13%	22%	23%
Bildemonteringsanläggningar	1998	1999	2000	2001	2002
Antal partners	40	40	40	43	43
Antal miljökrav	51	51	51	51	51
Antal partners med total kravuppfyllnad	5	18	36	28	32
Antal partners med total kravuppfyllnad	13%	45%	90%	65% *	74%
Byggentreprenörer	1998	1999	2000	2001	2002
Antal partners	163	175	177	173	225
Antal miljökrav	17	17	17	17	17
Antal partners med total kravuppfyllnad	20	38	90	121	182
Antal partners med total kravuppfyllnad	12%	22%	51%	70%	81%

* Miljökravspecifikationen för bildemonteringsanläggningar skärptes 2001

”Vi jobbar i våra kunders företag”

Vi på Folksam brukar framhålla att det är våra kunder som äger oss. Att Folksam är kundägt betyder att varje försäkringstagare också är delägare i bolaget. Det finns inga aktieägare eller andra mellanled.

Detta speglas i våra medarbetares inställning till Folksam som arbetsgivare och arbetsplats: Vi jobbar i våra kunders företag, och det ska präglade vår relation till kunderna. Medarbetarnas engagemang och arbetsglädje är en central framgångsfaktor, som Folksam strävar efter att förstärka genom en öppen och långsiktigt konsekvent personalpolitik.

Åtta av tio anställda är mycket stolta över att arbeta i Folksam, enligt vår medarbetar-enkät från 2002, utförd av analysföretaget Askus. Den senaste enkäten bekräftar de goda resultat som Folksam uppnått i tidigare enkäter: Askus konstaterar i sin analys att Folksam överlag ”ligger långt bättre till än andra tjänsteföretag i de flesta jämförbara frågor och dimensioner /.../ och har extremt höga värden i frågor som rör hela företaget”, exempelvis vad gäller stoltheten över att jobba i Folksam eller förtroendet för hur Folksam leds. Mycket få väljer att lämna företaget. Den externa personalomsättningen, inräknat naturlig avgång, är nu nere på 3,4 procent, jämfört med 7,4 procent år 2001.

Våra medarbetares höga skattning av Folksam som arbetsplats speglar våra personalpolitiska ambitioner. Vi arbetar målstyrt med ständiga förbättringar, till exempel vad gäller arbetsmiljö, utvecklings-samtal och medarbetarnas personliga utvecklingsplaner. Vi främjar jämställdhet och mångfald i frågor som kön, ålder och etnicitet.

Under året har vi fokuserat på att förbättra våra resultat och mätetal inom områdena målstyrning, kompetensutveckling och ledarskap. Det har lett till en markant ökad måloppfyllelse på samtliga utvalda områden.

Jobbet en del av livet

Arbetslivet utgör en mycket stor del av livet över huvudet för de flesta människor idag. Därför är det viktigt för Folksam som arbetsgivare att se till hela människan; arbetet är en del av ett helt livsengagemang, precis som familjen, barnen och olika fritidssysselsättningar är det. Det är utifrån den grundförutsättningen vi betraktar alla våra anställda.

Folksam har försäkringsbranschens kortaste arbetstid med 37,5 timmar per vecka och ger också medarbetarna möjlighet att tillämpa flexibla arbetstider. Vi tillämpar generösa bestämmelser för föräldraersättning. Båda föräldrarna ska kunna vara lediga när ett barn föds eller adopteras. Därför ger vi en ersättning, som tillsammans med föräldrapenningen utgör 90 procent av lönen under en stor del av föräldraledigheten. Särskilt uppmanar vi våra chefer att vara föräldralediga. Deras goda exempel kan bidra till att förtydliga företagets synsätt på föräldraledighet för alla medarbetare, när de får tillökning i familjen.

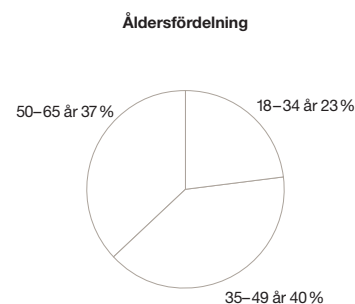
Vi fortsätter arbetet med att förbättra medarbetarnas hälsa. Folksam är nu hälso-diplomerat enligt de kriterier som Folkhälsainstitutet och Cancerfonden fastställt inom ramen för kampanjen ”Sätt Sverige i rörelse”. Ett trettiotal medarbetare runtom i landet har utbildats till hälsoinspiratörer för sina arbetskollabor. Allt fler deltar i våra friskvårdsaktiviteter samt i hälsoprofilundersökningar och viktväktarprogram, stresshanterings- och rökavvänjningskurser. Andelen långtidsfriska Folksammedarbetare, alltså de som har haft högst fem sjukdagar de senaste tolv månaderna, utgör 65 procent av alla anställda.

Vi utvecklar just nu ett åtgärdsprogram som dels ska förebygga sjukskrivningar, dels underlätta för redan sjukskrivna att börja arbeta igen, helt eller delvis.

Om våra medarbetare mår bra på jobbet så befördrar det också Folskams hälsa som affärsdrivande bolag, till nytta för alla våra kunder.

Fakta	
Antal anställda	3.678
varav män	1.886 (51%)
varav kvinnor	1.792 (49%)
Medelålder:	
män	44,7 år
kvinnor	43,7 år
Medelålder chefer	
45 år	
Chefer:	
män	(62%)
kvinnor	(38%)
Personalomsättning:	
Personalomsättning under 2002.	
Beräknat genom det lägsta antalet av nya och avgångna under 2002 dividerat med genomsnittligt antal anställda 2002.	
Extern personalomsättning inklusive naturlig avgång:	
3,4%	
Sjuktal*:	
Sjukfrånvaro, totalt	6,1%
män	4,4%
kvinnor	7,9%
29 år eller yngre, totalt	
4,0%	
varav män	2,7%
varav kvinnor	5,2%
30–49, totalt	
5,2%	
varav män	3,6%
varav kvinnor	6,6%
50 år eller äldre, totalt	
8,1%	
varav män	5,9%
varav kvinnor	10,2%

* Total frånvarotid dividerat med budgeterad tid.

Uthållighet trots fortsatt börsnedgång

Den svenska livförsäkrings- och sparmarknaden har under 2002 i flera avseenden påverkats av de fortsatt fallande aktiekurserna. Marknaderna för sparande i livförsäkring och annat försäkringssparande har delvis stagnerat, samtidigt som kunderna successivt tenderar att spara mindre i renodlade aktieformer för att i större utsträckning spara i placeringar inriktade på räntebärande papper. I det perspektivet har naturligtvis det traditionella livförsäkringssparandet sin givna plats, eftersom sparandet i sådan försäkring är mindre finansiellt riskfyllt än exempelvis sparande i aktier.

Den svenska livförsäkringsmarknaden – som under hela 1990-talet omstrukturerats i betydande omfattning – har dock under 2002 varit stabil vad avser antalet aktörer på marknaden. Ett knappt tiotal större aktörer driver verksamhet, flera i kombination med bankverksamhet.

Folksam Livs andel av det samlade premieflödet har inte nämnvärt förändrats under 2002. Inom Folksam Liv koncernen uppgick premieinkomsten till 7 435 miljoner kronor jämfört med 7 752 miljoner kronor under 2001.

Folksam Livs (moderbolaget) samlade premieintäkter under 2002 var 4 860 miljoner kronor jämfört med 4 992 miljoner kronor under 2001, vilket bör betraktas som framgångsrikt med tanke på den finansiella marknadens utveckling.

När det gäller marknadsandelar för inbetalda premier ligger Folksam på 14,3 procent (14,4 procent). Folksam intar därmed en tredjeplats i storlek. En viktig förklaring till vår starka position är de allt viktigare premieintäkterna inom tjänstepensionsområdet.

För nytecknad försäkring stagnerade hela den svenska marknaden under 2002. Folksam Livs andel av nyteckningspremierna ökade dock från 7,0 till 8,0 procent.

God kapitalavkastning

Ser vi till det samlade premieflödet kan alltså sammantaget sägas att verksamhetsåret 2002 varit stabilt för både Folksam Liv som moderbolag och för koncernen.

Ett mycket viktigt inslag i all livförsäkringsverksamhet är naturligtvis utvecklingen av kapitalplaceringarna. När det gäller totalavkastningen stannade avkastningen på –2,4 procent, vilket är en förbättring jämfört med 2001 (–4,3 procent). Avkastningsresultatet ligger betydligt över den avkastning som branschen genomsnittligt redovisar för 2002. Folksam Livs omviktning i placeringsportföljen har således varit framgångsrik.

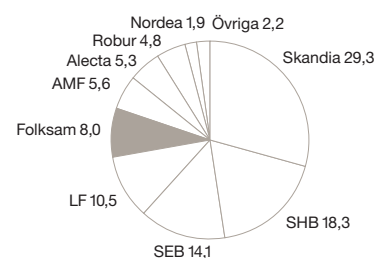
Ett försäkringsbolag som Folksam Liv måste naturligtvis driva verksamheten så att de uppsamlade tillgångarna motsvarar åtagandena gentemot försäkringstagarna. Den finansiella marknadens utveckling under senare år har dock resulterat i att alla svenska försäkringsbolag tappat styrka i konsolideringen. Konsolideringsnivån i Folksam Liv har försämrats något under 2002 jämfört med 2001, men ligger ändå på 91 procent, en relativt god nivå jämfört med motsvarande bolag i branschen.

Den låga konsolideringsnivån kan naturligtvis inte tillåtas bli långvarig, men det finns anledning att nämna att livförsäkring – och försäkringsverksamhet över huvud taget – bör ses i ett långsiktigt perspektiv eftersom försäkringsavtalen oftast är mycket långsiktiga. Folksam kan också över tiden uppvisa mycket goda avkastnings- och återbäringsstal. Folksam har genomsnittligt tilldelat kunderna 11,1 procent i återbäringsränta under den senaste femårsperioden.

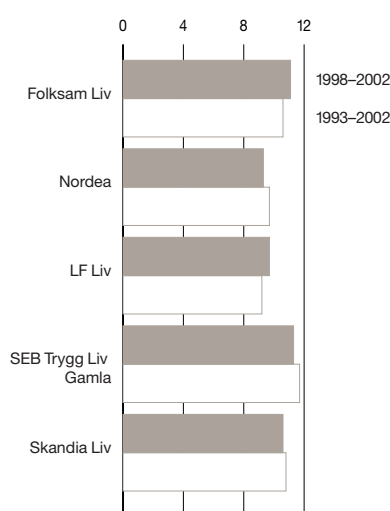
Ett allt mer betydelsefullt inslag i livförsäkringsverksamheten är kostnadernas utveckling. Folksam Liv uppvisar här en stabil utveckling med en förvaltningskostnadsprocent på 1,3 procent jämfört med 1,2 procent 2001. En förklaring till denna ökning av kostnaderna är att stora satsningar genomförts på moderna IT-system.

Administrationskostnaderna för sparprodukter ligger på 0,5 procent och motsvarande kostnader för riskprodukter har under den senaste femårsperioden successivt minskat.

Marknadsandelar
Nyteckning inom livförsäkring (%)

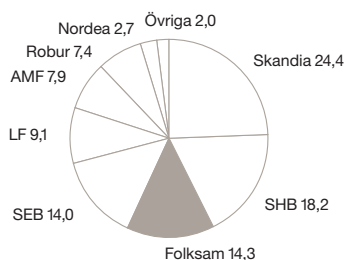

Medelåterbäringsräntor
5 respektive 10 år (%)

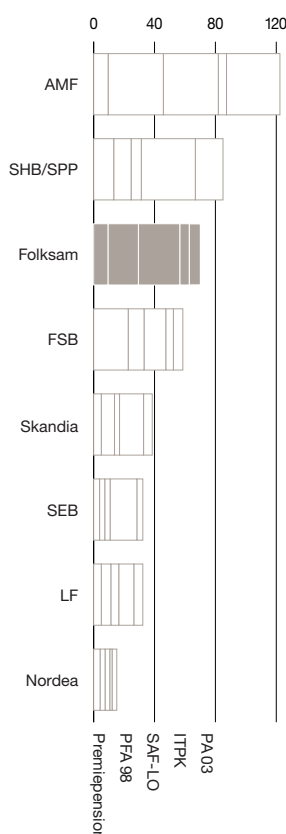
Källa: Försäkringsförbundet

Marknadsandelar Premieinkomst inom livförsäkring (%)

Källa: Försäkringsförbundet

Marknadsandelar tjänstepensioner, aktiva val

Källa: PPM/FORA/PVAB/FPV/Förenade Liv

Flytträtt och ny produktgeneration

En inom svensk försäkring mycket diskuterad fråga har varit den om så kallade flyttningsrätten. Flyttningsrätt innebär att försäkringstagarna (spararna) ska kunna flytta sitt uppsamlade försäkringssparande från det ena bolaget till det andra utan att i egentlig mening behöva avbryta sparandet. Detta har betraktats som en del av utvecklingen på en modern marknad.

Folksam var ett av de första bolagen i Sverige som år 2002 införde flyttningsrätt för sina kunder (för nytecknade försäkringar), vilket bör betraktas som positivt – särskilt som vi utgår från att andra bolag också kommer att införa motsvarande flytträtt.

Under året lanserade Folksam en ny typ av livförsäkring för tjänstepensionsmarknaden – Alternativ tjänstepension med valfri placering. Produkten är unik och ger försäkringstagaren möjligheter att när som helst fram till pensionsdagen helt eller delvis omplacera det uppsamlade sparkapitalet i nya sparformer. Försäkringstagaren kan således välja mellan olika värdepappersfonder och placering med garanterad avkastning. Därigenom erbjuds kunderna mesta möjliga flexibilitet.

Under senare år har debatten och utvecklingen av sjukskrivningarna inom den allmänna sjukförsäkringen varit mycket omfattande. Sjukskrivningstalen har ju ökat (ökningstakten tycks dock under senare tid ha avtagit en aning), vilket resulterat i kraftiga utgiftsökningar inom den allmänna sjukförsäkringen.

Utvecklingen med ökade sjukskrivningstal och ökat antal förtidspensioner har naturligtvis också påverkat verksamheten inom Folsams sjukförsäkringsverksamhet.

Detta gäller både de traditionella sjukförsäkringarna och premiebefrielseförsäkringarna. Under året har Folksam vidtagit ett flertal åtgärder för att få bukt med de skenande kostnadsökningarna och därtill lanserat sjukförsäkringar som ska kunna uppfattas som premiemässigt försvarbara och anpassade till kundernas behov.

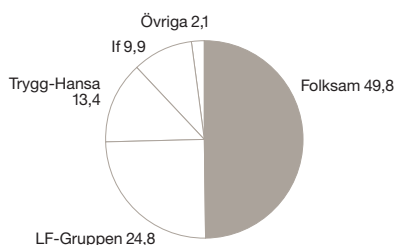
Under 2002 påbörjades också en översyn av organisationen av Folsam Livs verksamhet inom Affärsområde LivSpar. Den nya organisationen, som är mera kund- och marknadsorienterad med särskilda enheter för bland annat Privatmarknad och Tjänstemarknad sjösattes i början av 2003.

Folksam Liv, moderbolaget (Mkr)	2002	2001
Premieinkomst	4 860	4 992
Kapitalavkastning	-1 172	-2 341
Föräkringsersättningar	-3 796	-3 142
Förändring i livförsäkringsavsättningar	-3 770	-3 937
Driftskostnader	-637	-589
Återbäring	-29	-23
Övrigt	0	17
Tekniskt resultat	-4 544	-5 023
Övrigt	0	0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	-4 544	-5 023
Nyckeltal		
Förvaltat kapital (Mkr)	48 563	51 009
Kollektiv konsolidering (Mkr)	-4 440	-2 613
Kollektiv konsolidering (%)	91,2%	94,8%
Driftskostnader i procent av premier	13,1%	11,8%
Driftskostnader i procent av förvaltat kapital	1,3%	1,2%
Totalavkastning	-2,4%	-4,3%

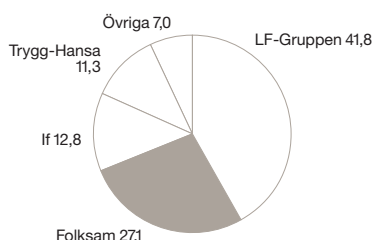

Året då det vände

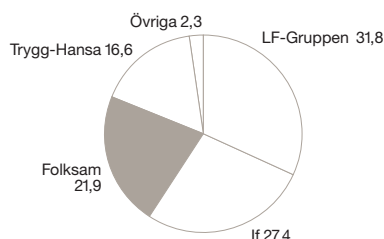
Marknadsandelar hem
antal försäkringar (%)

Marknadsandelar Villahem
antal försäkringar (%)

Marknadsandelar Personbil
antal försäkringar (%)

Den svenska sakförsäkringsmarknaden har omstrukturerats relativt kraftigt under senare år. Bolag har knoppats av, köpts upp, sålts eller strukturerats på annat sätt. Det bör uppmärksammas att de fyra största bolagen helt dominerar den samlade konsumentförsäkringsmarknaden i Sverige. Samtidigt har ökningen av de totala skadekostnaderna inom branschen överstigit takten i premiejusteringarna. Lönsamheten inom sakförsäkringsgrenarna har därigenom varit mycket svag.

Även inom Folksam har vi under en längre tid flyttat fokus inom sakförsäkringens område för att nu koncentrera oss på konsumentmarknaden. Den internationella återförsäkringsverksamheten är avyttrad, det samma gäller företagsförsäkringsaffären. Därmed har vi kunnat rikta vår energi på den för oss så viktiga hushållsmarknaden. Där har vi vårt mest naturliga och starka marknadssegment. Inom vissa delområden dominerar vi segmentet.

Under 2002 har aktiviteterna inom Folksam Sak varit många. Vi har höjt premierna inom hela motorförsäkrings- och civilförsäkringsområdet. Premiejusteringarna har naturligtvis delvis påverkat våra marknadsförutsättningar, men samtidigt har vi kunnat konstatera en påtaglig försäljningsökning under andra halvåret 2002.

Premiejusteringarna under året, och de justeringar som vidtagits dessförinnan, har givit resultat. Verksamheten inom Folksam Sak har nu givit ett överskott på 90 miljoner kronor, vilket ska ses som en betydande framgång. Resultatförbättringen jämfört med 2001 – då vi drabbades av ett rörelseunderskott på –1 473 miljoner kronor – är avsevärd.

Satsning på villaägare

Under 2002 lanserade Folksam en nyhet på den svenska försäkringsmarknaden, nämligen Det trygga boendet. Konceptet innebär att Folksam erbjuder ett flertal produkter och tjänster i ett och samma kundpaket. Det trygga boendet, som är avsett för Folksams villahemförsäkringskunder, innehåller följande:

–En hantverkarjour för villaägare som behöver tillgång till pålitliga hantverkare. Jouren är öppen dygnet runt, året om. Genom att ringa ett telefonnummer skapas kontakt med kvalitets- och miljögodkända ”akuthantverkare” inom bygg, vvs och el. Genom denna jour ges hjälp att hitta hantverkare oavsett om skadan är ersättningsbar från försäkringen eller inte.

–Genom ett Trygghetsavtal via Anticimex minskar villaägare risken att drabbas av fukt, röta, mögel och dylikt. Villakunderna i Folksam erbjuds ett specialpris för detta trygghetsavtal som innehåller besiktning av våtutrymmen, ingen självrisk vid vattenskada samt sanering och reparationer efter angrepp av äkta hussvamp.

–Det trygga boendet innehåller också en Bo kvar-försäkring som utbetalas till efterlevande i händelse av dödsfall.

–Genom Det trygga boendet får villaägaren information och erbjudanden om olika slag av säkerhetsprodukter och skadeförebyggande råd.

–Till paketet Det trygga boendet är också knutet ett flertal banktjänster som traditionellt banksparande, Folksamlånet och bolån. Räntorna och villkoren är förmånliga. Detta erbjudande sker i samarbete med Ikanobanken.

Som komplement till Det trygga boendet införde Folksam under 2002 ett obligatoriskt Trygghetsavtal för all nytecknad villaförsäkring under det första försäkringsåret. Trygghetsavtalet gäller utan extra kostnad och innehåller husbesiktning, hussvampförsäkring och självriskeliminering.

I satsningen Det trygga boendet märks den uppenbara fördelen med Folsams bredd i produkt- och tjänsteutbudet: Vi kan samla utbudet till kunderna i ett och samma förmånliga paket.

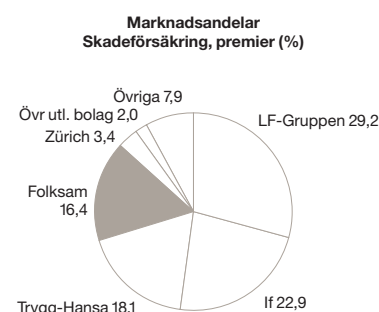
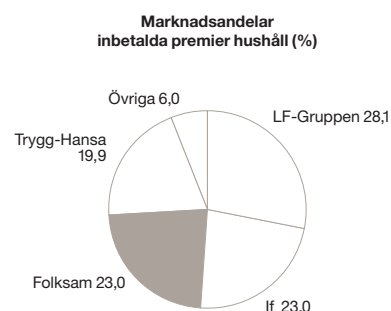
Till dessa aktiviteter bör nämnas att vi generellt sett vidtagit en översyn av försäkringsvillkoren inom både villahem- och hemförsäkringen och inom bilförsäkringens områden.

Hushållen i fokus

Folsams position på marknaden inom sakförsäkring för hushåll är av traditionen stark. Trots premiehöjningar har Folksam under 2002 bibehållit sin dominerande ställning inom hemförsäkring, med den anmärkningsvärt höga marknadsandelen 49,8 procent (49,9 procent året innan). Inom denna gren är vi alltså lika stora som de andra bolagen tillsammans. Inom fritidshus- och villahemförsäkring har vi minskat med knappt en procentenhet och ligger nu på 23,6 procent inom fritidshusförsäkring och på 27,1 procent inom villahemförsäkring.

Vi kan också konstatera att vi klarat den finansiella delen av sakförsäkringen mycket bra, med en sammanlagd avkastning på 4,1 procent (mot övriga branschsnittet på minus 2,9 procent), och att vi står för en tämligen stabilt hög andel av marknaden trots relativt stora men nödvändiga premiejusteringar under året.

Naturligtvis gläds vi över att återigen kunna visa ett överskott inom Folksam Sak. Den positiva utvecklingen kommer med stor sannolikhet att kunna fortsätta, vilket bäddar för ökade satsningar på vårt centrala segment hushållsmarknaden även under kommande år.

Folksam Sak, moderbolaget (Mkr)	2002	2001
Premieintäkt	6 048	6 027
Kapitalavkastning i försäkringsrörelsen	727	727
Föräkringsersättningar	-5 558	-6 293
Driftskostnader	-1 004	-1 235
Övrigt	-50	544
Tekniskt resultat	163	-230
Återstående kapitalavkastning	-72	-1 238
Övrigt	-1	-5
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	90	-1 473
Nyckeltal		
Driftskostnadsprocent, netto	16,6%	20,5%
Skadekostnadsprocent, netto	91,9%	104,4%
Totalkostnadsprocent, netto	108,5%	124,9%
Konsolideringskapital (Mkr)	3.236	3.223
Konsolideringsgrad	52,2%	51,3%
Totalavkastning	4,1%	-5,6%

Kapitalförvaltning i turbulenta tider

Vid 2002 års utgång förvaltade Folksam Kapitalförvaltning 100 miljarder kronor, fördelade på ett flertal uppdrag. Uppdragsgivare är Folksamgruppens försäkrings- och fondbolag samt externa företag, organisationer och stiftelser via värdepappersbolagen Folksam Spar AB och KPA Kapitalförvaltning AB. Vi är framför allt aktiva på räntemarknaderna i Sverige, USA och euro-området, på de större aktie-marknaderna i Nordamerika, Europa och Asien samt på fastighetsmarknaden.

Målet är hög och stabil avkastning

Vår investeringsfilosofi är att nå en så hög och stabil avkastning på våra placeringar som möjligt, givet förutsättningarna i de olika förvaltningsuppdragen. Gedigen kunskap om våra uppdragsgivare i kombination med djupgående kunskaper om de finansiella marknaderna och de faktorer som påverkar utvecklingen på dessa är de främsta medlen för att uppnå detta. Inom kapitalförvaltningen arbetar därför personer med lång erfarenhet av portföljförvaltning, men också personer med erfarenhet inom ekonomijournalistik, finansanalys, nationalekonomi, finansiell matematik, försäkringsmatematik, redovisning, juridik och andra områden. Lagarbete gör att de samlade kunskaperna och erfarenheterna hos medarbetarna kan utnyttjas maximalt och minskar verksamhetens sårbarhet. Organisationen och investeringsrutinerna har utformats så att alla aspekter vägs in i investeringsbesluten. Regelbundna utvärderingar av beslut och analyser gör att vi kan öka kvaliteten på de beslut vi fattar och anpassa vårt arbetssätt i takt med att omgivning och förutsättningar förändras

Långsiktigt fokus, begränsade risker

Vi arbetar med ett långsiktigt fokus och ändrar aktivt sammansättningen av våra placeringar för att uppnå högsta möjliga avkastning. Det innebär att vi som regel inte reagerar på kortsiktiga rörelser på de finansiella marknaderna, utan främst satsar på att skapa meravkastning genom att försöka förutse de mer långsiktiga marknadstrenderna. Portföljerna är väl diversifierade med hjälp av moderna optimeringsmodeller och de risker vi tar är begränsade och noga genomtänkta. Riskerna följs också regelbundet upp av en kontrollenhet som är avskild från den löpande förvaltningen.

Vårt arbete med miljö- och etikhänsyn i förvaltningen

Folksam har, som första kapitalförvaltare i Sverige, infört mänskliga rättigheter och miljöhänsyn som placeringskriterier för samtliga kapitalplaceringar. Vi vill att de företag vi investerar i ska ta ett större ansvar i dessa frågor. Vissa företag vill vi inte investera i, oavsett hur bra deras arbetsmiljö eller miljöpåverkan är. Därför placerar vi inte i tobaksföretag.

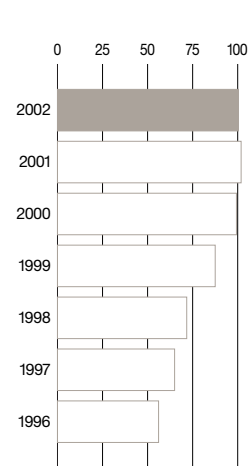
Inför nyplaceringar görs en kontroll av om företaget i fråga uppfyller våra kriterier. Vidare kontrolleras samtliga innehav i våra aktieportföljer regelbundet. Vid osäkerhet om ett företag klarar kriterierna är grundregeln att avstå från placering. Om placering av misstag ändå skett i verksamhet som inte klarar våra regler – eller om ett innehav går från att vara godkänt till att bli ej godkänt – upphör engagemanget så snart det är praktiskt genomförbart.

Konjunkturuppgången tappade fart

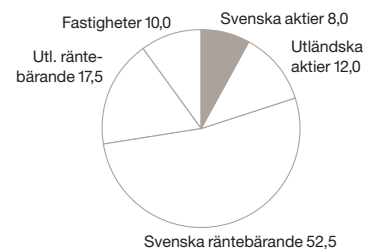
Konjunkturbilden förbättrades väsentligt under första halvåret 2002 och många såg då framför sig en kraftig konjunkturuppgång. Denna har inte blivit av. Istället råder det osäkerhet om vart världsekonomin är på väg. Risken för att konjunkturen vänder ned är påtaglig, men vår bedömning är att vi trots allt befinner oss i en fortsatt, om än mycket långsam, konjunkturuppgång

Att tillväxten blev så pass stark under första halvåret berodde till stor del på ekonomiskpolitiska stimulansinsatser. Dessa insatser gynnade bland annat hushållens konsumtion, som har varit förvånansvärt stark även under det andra halvåret.

Kapital under förvaltning (miljarder kronor)

Normalportfölj Folksam Liv, (%)

Jämförelseindex:

Svenska aktier: SIX Return Index

Utländska aktier: MSCI World Net

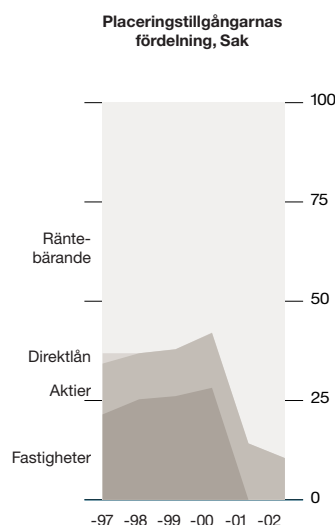
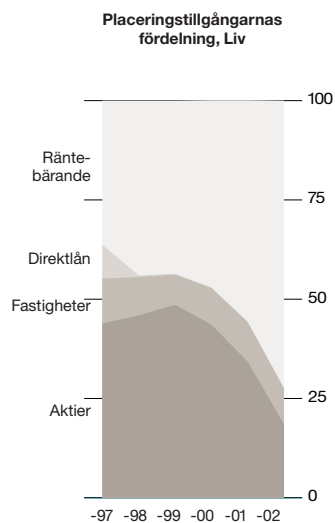
Dividend exklusive Sverige

Svenska räntebärande: Viktat index bestående av OMRX Bond och OMRX Real

Utländska räntebärande: Viktat index bestående av Merrill Lynch EMU Direct

Government Index EG00 och Merrill Lynch

USA Treasury Index G0Q0

Industrisektorn uppvisade däremot en markant nedgång under andra halvåret. Trots detta utvecklades sysselsättningen i ekonomin som helhet relativt väl, vilket mildrade effekterna av nedgången i industrisektorn. Den ekonomiska tillväxten har dock hållits tillbaka av en svag investeringsutveckling i näringslivet. I vanliga fall brukar en uppgång i industrikonjunkturen följas av ökade investeringar i takt med att befintlig kapacitet tas i anspråk. Så blev inte fallet denna gång, eftersom nedgången kom innan investeringarna hunnit ta fart. De överinvesteringar som skedde i slutet av 1990-talet bidrog säkerligen till en viss försiktighet i denna uppgångsfas. Ett annat skäl till försiktigheten har varit den ökade risken för väpnad konflikt i Irak.

Aktiemarknaderna orkade inte vända upp

År 2002 blev ytterligare ett dystert börsår. Det var det sämsta kalenderåret på världens börser sammanlagt sedan 1970-talet. Krigsrisk, terrorhot och, under andra halvåret, en stigande osäkerhet kring konjunkturutvecklingen bidrog till detta.

En kortare uppgångsfas inleddes i februari–mars, men under sommaren rasade kurserna. Utöver krigsrisk och terrorhot tillkom ett antal redovisningsskandaler, som fick kraftfulla reaktioner bland placerarna på aktiemarknaderna. En stark återhämtning inleddes i början av oktober. I USA rapporterade flera större företag stigande vinster under tredje kvartalet. På den svenska börsen gick sektorerna telekom, IT, media och tjänsteföretag särskilt bra under denna period. I december bröts dock denna uppgång och det blev en svag avslutning på börsåret. Den sista december hade börserna

i världen sjunkit 25 procent i genomsnitt sedan årets början. I Japan begränsades nedgången till 19 procent och i USA till 24 procent, men i Europa sjönk börserna med 31 procent i snitt. I Sverige blev nedgången hela 37 procent. Det var de tidigare vinnarna telekom, IT, media och tjänsteföretag som gick sämst. Av de större europeiska aktiemarknaderna hade Tyskland den sämsta utvecklingen med en nedgång på över 44 procent.

De långa marknadsräntorna följde börsen

Det gångna året uppvisade sjunkande räntor. De långa marknadsräntornas följsamhet mot börsen har varit påtaglig. Under året som helhet gick räntorna på 10-åriga statsobligationer ned med nära 0,7 procentenheter i Sverige, med över 1,2 procentenheter i USA och knappt 0,8 procentenheter i Tyskland. Räntenivån på dessa papper var därmed vid årets utgång 4,7 procent i Sverige, 4,2 i Tyskland och 3,8 i USA.

Även de korta marknadsräntorna rörde sig nedåt i takt med att förväntningar om styrräntesänkningar uppstod. Den amerikanska centralbanken avvaktade under större delen av året, men beslöt till slut att sänka sin styrränta med ytterligare 0,5 procentenhet. Den amerikanska styrräntan ligger därmed på extremt låga 1,25 procent. Riksbanken inledde året med två höjningar, men mot bakgrund av den osäkra konjunkturbilden genomfördes två sänkningar om vardera 0,25 procentenhet i slutet av året. Europeiska centralbanken var under större delen av året anmärkningsvärt passiv, men beslöt i december att styrräntan skulle sänkas med 0,5 procentenhet. Denna sänkning var sedan länge väntad av de finansiella marknaderna.

Folksam Liv, kapitalavkastning 2002, Mkr

	Markn.v	Markn.v	Andel i	Netto	Direkt	Dir. avk	Värde	Total	Tot. avk	Snitt.avk
Placeringsslag	2001	2002	procent	plac	avkastn	procent	förändr	avkastn	procent*	98–02
Räntebärande exkl. lån	26 479	32 435	72,4%	4 863	1 590	5,6%	1 093	2 683	9,4%	6,8%
Direktlån	82	51	0,1%	-22	3	4,1%	-10	-7	-10,6%	3,8%
Aktier	16 283	8 296	18,5%	-3 519	330	2,4%	-4 468	-4 138	-29,8%	0,8%
Fastigheter	4 692	4 015	9,0%	-533	273	6,1%	-144	129	2,9%	9,7%
Upplåning för placeringar	-264	-99		-14	-51		180	129		
Valuta	0	0		-6	1		6	8		
S:a placeringstillgångar	47 272	44 698	100,0%	769	2 146	4,6%	-3 343	-1 196	-2,6%	5,4%
Övrigt	3 737	3 865		166	29		-38	-10	-0,2%	
Totalt	51 009	48 563		935	2 175	4,3%	-3 381	-1 206	-2,4%	5,0%

* Totalavkastningen i procent av ingående marknadsvärde, plus ett månadsvis vägt genomsnitt av flödet till och från portföljen.

Kapitalavkastningstabellen är uppställd i enlighet med rekommendation 1/93 samt 1/97 från Försäkringsbranschens Redovisningsnämnd.

Folksam Liv – aktiv riskstyrning begränsade effekterna av fallande aktiekurser

Totalavkastningen på placeringstillgångarna uppgick till –2,6 procent 2002. När även övriga tillgångar inkluderas, bland annat innehav i koncernföretag, blir avkastningen istället –2,4 procent. I skenet av marknadsutvecklingen är avkastningen att betrakta som mycket stark.

Bolagets strategiska placeringsinriktning, i huvudsak fördelningen mellan tillgångsslagen, är vad som på lång sikt har den allra största betydelsen för avkastningen. Placeringsinriktningen styrs framförallt av skuldtäkningsreglerna och solvensnivån och kommer till uttryck genom den så kallade normalportföljen som fastställs av styrelsen. Under 2002 sänktes risknivån i normalportföljen genom att aktieandelen minskades från 32 procent vid ingången av året till 20 procent vid utgången. Andelen räntebärande tillgångar ökade i motsvarande mån medan fastighetsandelen förblev intakt. Förändringarna föranleddes av aktiemarknadernas mycket negativa utveckling.

I syfte att skapa meravkastning har styrelsen givit Folksam Kapitalförvaltning visst utrymme att utnyttja rådande marknadstro och avvika från normalportföljen. Genom detta har normalportföljens avkastning kunnat överträffas med 0,5 procentenhet. Meravkastningen förklaras framförallt av att aktieandelen under delar året varit lägre än normalportföljens. Även ränte- och valutförvaltningen har bidragit positivt. Avkastningen på 9,4 procent överstiger jämförelseindexets med 0,3 procentenhet. Detta är främst följden av en övervikt i bostads- och företagsobligationer.

Aktieförvaltningen har däremot lyckats

mindre bra. Portföljens avkastning på –29,8 procent är 0,9 procentenhet lägre än jämförelseindex. Den negativa avvikelsen mot jämförelseindex uppstod under första kvartalet varefter avkastningen har följt indexutvecklingen. Fastighetsportföljen har genererat en avkastning på 2,9 procent, vilket anses vara en konkurrenskraftig nivå.

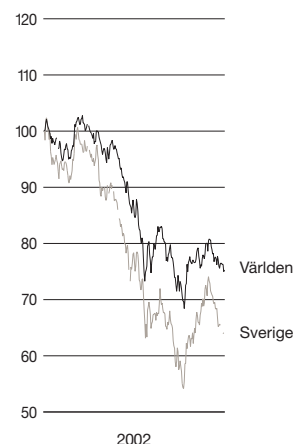
Folksam Sak – försiktig placeringsinriktning gav positiv avkastning

Totalavkastningen på placeringstillgångarna uppgick till 5,3 procent. När övriga tillgångar inkluderas, däribland innehav i koncernföretag, blir avkastningen 4,1 procent.

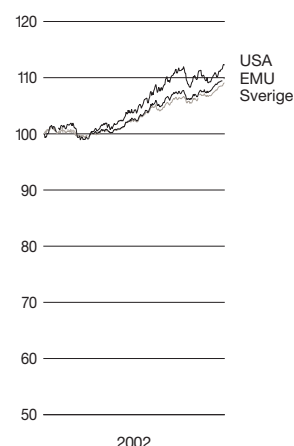
Den strategiska placeringsinriktningen fastställs av bolagets styrelse och är den faktor som långsiktigt har störst betydelse för avkastningen. Främst styrs valet av placeringsinriktning av solvensnivå och skuldtäkningsregler. Under 2002 har den strategiska placeringsinriktningen varit mycket försiktig; låg ränterisk och inga aktieplaceringar. En inriktning som gav mycket god utdelning det gångna året.

Folksam Kapitalförvaltning har förvaltat tillgångarna inom ramen för de mandat som givits av styrelsen. Genom att aktivt utnyttja dessa möjligheter har en avkastning som överträffat förväntningarna uppnåtts. Att förväntningarna med råge infriats förklaras bland annat av att en hög andel av tillgångarna placerats i räntebärande värdepapper med kreditrisk. Kreditrisken har emellertid varit begränsad då placeringar endast gjorts i värdepapper som emitterats av banker, företag och bostadsfinansieringsinstitut med hög kreditvärdighet. Fastighetsportföljen har genererat en avkastning på 2,4 procent, vilket bedöms vara en konkurrenskraftig nivå.

Aktier indexutveckling 2002

Statsobligationer indexutveckling 2002

Folksam Sak, kapitalavkastning 2002, Mkr											
	Markn.v	Markn.v	Andel i	Netto	Direkt	Dir. avk	Värde	Total	Tot. avk	Snitt.avk	
Placeringsslag	2001	2002	procent	plac	avkastn	procent	förändr	avkastn	procent*	98–02	
Räntebärande. exkl. lån	13 026	14 307	89,5%	1 159	522	3,9%	122	643	4,8%	5,0%	
Direktlån	6	5	0,0%	–1	0	6,0%	0	1	14,6%	11,0%	
Aktier	–20	2	0,0%	22	0	–15,1%	0	0	–0,4%	–3,3%	
Fastigheter	2 174	1 677	10,5%	–418	122	6,8%	–80	42	2,4%	9,3%	
Upplåning för placeringar	–264	–114		–17	–52		167	115			
Valuta	0	0		0	0		0	0			
S:a placeringstillgångar	14 922	15 877	100,0%	745	592	3,9%	209	801	5,3%	4,0%	
Övrigt	1 687	1 220		–563	–220	–14,8%	96	–124	–8,4%		
Totalt	16 609	17 097		182	372	2,3%	305	677	4,1%	1,9%	

* Totalavkastningen i procent av ingående marknadsvärde, plus ett månadsvis vägt genomsnitt av flödet till och från portföljen.

Kapitalavkastningstabellen är uppställd i enlighet med rekommendation 1/93 samt 1/97 från Försäkringsbranschens Redovisningsnämnd.

Bokslut

Folksam Liv

Förvaltningsberättelse	25
Resultaträkning	31
Resultatanalys	32
Balansräkning	36
Noter	38
Tilläggsupplysningar	48
Redovisnings- och värderingsprinciper	51
Personal	54
Placeringsfastigheter	55
Placeringsaktier och andelar	56
Revisionsberättelse	61

Folksam Sak

Förvaltningsberättelse	62
Resultaträkning	67
Resultatanalys	68
Balansräkning	72
Noter	74
Tilläggsupplysningar	83
Redovisnings- och värderingsprinciper	86
Personal	90
Placeringsfastigheter	91
Revisionsberättelse	93

Folksam ömsesidig livförsäkring

Styrelsen och verkställande direktören för Folksam ömsesidig livförsäkring avger härmed årsredovisning för 2002, företagets 89:e verksamhetsår.

Koncernstruktur

Folksam Liv är moderbolag i en koncern som förutom moderbolaget omfattar de helägda dotterbolagen Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ), Folksam Tjänstemannafonder AB, Förenade Liv livförsäkrings aktiebolag * inklusive det helägda dotterbolaget Förenade Liv Grupp-försäkring AB (publ) *, Folksam Service AB, Hotelinvest & CO KB, AB Hotelinvest och Folksam Liv Fastighets AB samt de delägda dotterbolagen KPA AB-koncernen * (60 procent) och Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ) (51 procent) inklusive det helägda dotterbolaget Folksam LO Fond AB (publ).

En redovisning av dotterbolag och intressebolag lämnas i noterna 13-14 till balansräkningen.

Verksamhet

Folksam Liv bedriver liv- och pensionsförsäkringsverksamhet med inriktning på den svenska marknaden. Bolaget tillhandahåller tjänstepensioner, privat pensionssparande, kapitalförsäkringar, grupplivförsäkring och annan riskförsäkring.

Folksam Liv är ett kundägt företag och har som främsta uppgift att skapa nytta för kunderna. Verksamheten drivs enligt ömsesidiga principer, vilket innebär att överskott som uppstår i verksamheten går tillbaka till försäkringstagarna i form av återbäring.

Under de senaste årens börsnedgång har traditionell livförsäkring visat sig vara ett konkurrenskraftigt alternativ till sparande i aktier och aktiefonder. I botten på en traditionell livförsäkring finns ett garanterat kapital, samtidigt som försäkringssparandet har givit god avkastning sett över längre tidsperioder. Folksam Liv har under den senaste femårsperioden haft en genomsnittlig återbäringsränta på 11,1 procent vilket placerar Folksam Liv i en topposition inom livförsäkringsbranschen.

Som första livbolag kan nu Folksam erbjuda en helt ny typ av livförsäkring för tjänstepensionsmarknaden – Alternativ tjänstepension med valfri placering. Det är en unik produkt som ger möjlighet att när som helst fram till pensionsåldern helt eller delvis omplacera uppsamlat kapital

och framtida sparande mellan värdepappersfonder och placering med garanti. Kombinationen ger god trygghet och flexibilitet samt möjlighet till god avkastning.

Marknaden för personförsäkring och sparande har under senare år haft en mycket stark utveckling och den har förändrats i flera avseenden, till exempel vad gäller nya aktörer och nya marknadssegment, nya produkter och produktområden, pågående internationalisering, med mera. Utvecklingen har medfört att Folksam i början av 2003 valt att förändra den tidigare organisationen inom Affärsområde LivSpar, indelad efter distributionskanaler och produkter, till en helt ny organisation som är marknads- och kundorienterad och som ska ge medarbetarna ökade möjligheter till utveckling. (Den nya organisationen stödjer Folksam vision och övergripande mål och den ska bidra till att Affärsområde LivSpar når sina mål enligt fastlagda strategier med en ökad kostnadseffektivitet.)

Personal

Folksam har en jämn köns- och åldersfördelning. 51 procent är män och 49 procent är kvinnor. 23 procent av medarbetarna är mellan 18 och 34 år, 40 procent mellan 35 och 49 år och 37 procent är mellan 50 och 65 år.

I Folksam var 2002 38 procent av cheferna kvinnor vilket var klart över målet på minst 30 procent. För år 2004 är målet att minst 40 procent av cheferna ska vara kvinnor.

* Ej vinstutdelande livbolag konsolideras ej i resultat- och balansräkning men räknas med i övriga sammanhang när det gäller till exempel marknadsandelar.

Femårsöversikt och nyckeltal, Mkr

KONCERNEN	1998	1999	2000	2001	2002
RESULTAT					
Premieinkomst för egen räkning	4 608	6 305	6 893	7 752	7 435
Kapitalavkastning netto i försäkringsrörelsen	5 881	9 518	- 701	- 2 971	- 3 855
Försäkringsersättningar, netto	- 1 892	- 2 613	- 3 138	- 3 317	- 4 056
Förändring i livförsäkringsavsättningar	- 3 228	- 6 128	- 5 006	- 5 823	- 3 408
Driftskostnader i försäkringsrörelsen	- 580	- 626	- 817	- 745	- 824
Återbäring och rabatter, netto	- 249	- 169	- 12	- 23	- 29
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	4 540	6 287	- 2 781	- 5 127	- 4 737
Återstående kapitalavkastning	- 48	174	70	151	- 77
Övrigt	2	0	1	0	- 2
Årets resultat före bokslutsdispositioner och skatt	4 494	6 461	- 2 710	- 4 976	- 4 816
EKONOMISK STÄLLNING					
Placeringsstillgångar till verkligt värde	43 709	56 397	59 213	57 537	53 971
Försäkringstekniska avsättningar	25 609	29 826	33 649	37 437	41 027
Konsolideringskapital					
Beskattat eget kapital	17 505	22 793	19 271	13 148	7 005
Uppskjuten skatteskuld	304	306	238	54	26
Övervärden i placeringstillgångar					
Andra finansiella placeringstillgångar	31	28	26	28	23
Totalt konsolideringskapital	17 840	23 127	19 535	13 230	7 054
NYCKELTAL					
Resultat av kapitalförvaltningen					
Direktavkastning, procent	4,4	3,7	3,2	3,2	4,3
Totalavkastning, procent	12,8	20,0	- 1,0	- 4,3	- 2,4
Ekonomisk ställning					
Konsolideringsgrad, procent	387	367	283	171	95

Femårsöversikt och nyckeltal, Mkr

MODERBOLAGET	1998	1999	2000	2001	2002
RESULTAT					
Premieinkomst för egen räkning	3 885	4 782	5 169	4 992	4 860
Kapitalavkastning netto i försäkringsrörelsen	5 740	8 685	- 410	- 2 341	- 1 172
Övriga tekniska intäkter för egen räkning	-	-	8	17	-
Försäkringsersättningar, netto	- 1 875	- 2 550	- 3 002	- 3 142	- 3 796
Förändring i livförsäkringsavsättningar	- 2 388	- 3 868	- 3 764	- 3 937	- 3 770
Driftskostnader i försäkringsrörelsen	- 454	- 520	- 623	- 589	- 637
Återbäring och rabatter, netto	- 249	- 169	- 12	- 23	- 29
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	4 659	6 360	- 2 634	- 5 023	- 4 544
Övrigt	2	3	-	-	-
Årets resultat före bokslutsdispositioner och skatt	4 661	6 363	- 2 634	- 5 023	- 4 544
EKONOMISK STÄLLNING					
Placeringsstillgångar till verkligt värde	42 675	53 146	53 842	51 237	48 297
Försäkringstekniska avsättningar	25 619	29 819	33 639	37 422	41 003
Konsolideringskapital					
Eget kapital	17 392	22 664	19 262	13 153	7 313
Obeskattade reserver	193	193	187	97	67
Uppskjuten skatteskuld	244	275	157	8	0
Övervärden i placeringstillgångar					
Placeringar i koncern- och intressebolag	275	287	151	201	126
Andra finansiella placeringstillgångar	31	28	25	28	23
Summa totala övervärden	306	315	176	229	149
Totalt konsolideringskapital	18 135	23 447	19 782	13 487	7 529
Kollektivt konsolideringskapital	5 544	9 959	1 926	- 2 613	- 4 440
NYCKELTAL					
Livförsäkringsrörelsen					
Förvaltningskostnadsprocent	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3
Anskaffningskostnadsprocent	3,2	4,0	5,7	4,4	4,5
Administrationskostnadsprocent för sparprodukter	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5
Administrationskostnadsprocent för riskprodukter	10,2	9,6	9,3	9,4	8,3
Resultat av kapitalförvaltningen					
Direktavkastning, procent	3,8	3,3	2,8	3,2	4,3
Totalavkastning, procent	12,8	20,0	- 1,0	- 4,3	- 2,4
Ekonomisk ställning					
Konsolideringsgrad, procent	467	490	383	270	155
Kollektiv konsolideringsnivå, procent	116,3	125,7	104,1	94,8	91,2

Redovisad kapitalavkastningsprocent för koncern och moderbolag är beräknad efter försäkringsbranschens gemensamma kapitalavkastningsmått för totala tillgångar.

Särskilda redogörelser för tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper, för antal anställda och löner lämnas i anslutning till årsredovisningens noter.

Resultat och marknad

Premieinkomsten för egen räkning i Folksam Liv minskade till 4 860 (4 992) miljoner kronor. Trots det ökade Folksam Liv sin marknadsandel till 8,0 (7,0) procent på marknaden för nytecknade försäkringar. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatt uppgick till - 4 544 (- 5 023) miljoner kronor.

Resultatförbättringen beror på att kapitalavkastningen förbättrades med 1 169 miljoner kronor jämfört med 2001.

Driftskostnaderna i försäkringsrörelsen ökade till 637 (589) miljoner kronor och förvaltningskostnadsprocenten uppgick till 1,3 (1,2) procent. Under 2002 har fortsatt stora satsningar genomförts på moderna IT-system för att förbättra funktionalitet och kvalitet. IT-satsningarna tillsammans med genomförda förändringar av organisationen kommer att medföra lägre driftskostnader i framtiden.

De så kallade övergångsgrunderna upphörde vid ingången 2002. Enligt plan har därför Folksam Liv förstärkt livförsäkringsavsättningarna ytterligare för att uppfylla Finansinspektionens föreskrift om en högsta tillåtna ränta på 3,5 procent vid diskontering av försäkringsåtagandena.

Den planerade förstärkningen av avsättningarna för livsfallsförsäkringar slutfördes under året. Förstärkningen har varit föranledd av erfarenheten av ändrade livslängdsantaganden i förhållande till det försäkrings tekniska beräkningsunderlaget, vilket styr redan tecknade försäkringsavtal, indikerat behov av högre avsättning för livsfallsförsäkringar.

Den totala reservförstärkningen 2002 blev 1 797 miljoner kronor. Detta är en netto siffra där ovan nämnda förstärkningar ingår. Förstärkningen är dessutom reducerad på grund av att försäkringar utan återköpsrätt tecknade efter juni 1999 räknas med 3,5 procent ränta istället för med grundräntan 3,0 procent. Även premier inbetalade efter juni 1999 till försäkringar med löpande engångspremie, räknas med 3,5 procent ränta istället för 3,0 procent ränta, vilket också reducerar reservförstärkningen.

Den kollektiva konsolideringen mäter skillnaden mellan bolagets tillgångar mätt i marknadsvärden och retrospektivreserver för enskilda individuella livförsäkringar och tjänstepensioner (se kommentar under värderingsprinciper). Bolagets tillgångar beräknas genom att eget kapital minskas med

de skulder i balansräkningen som inte är direkt knutna till försäkringsverksamheten, det vill säga skatter och övriga skulder. En konsolideringsgrad på 100 procent innebär att bolagets tillgångar är lika stora som samtliga skulder till försäkringstagarna. Folksam Liv har ställt upp som mål för den kollektiva konsolideringen att den bör ligga inom intervallet 100-120 procent med 108 procent som riktmärke. Detta ska ge bolaget en buffert mot svängningarna på den finansiella marknaden.

Den kollektiva konsolideringsnivån uppgick till 91,2 (94,8) procent vid årets slut. Försämringen av den kollektiva konsolideringen är ett problem Folksam Liv delar med övriga livförsäkringsbolag. Åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen.

Återbäringsräntan under 2002 var 1,0 procent för premier inbetalade före den 25 september 2001 och 3,0 procent för premier inbetalade från och med den 25 september 2001.

Ett försäkringsbolag ska enligt lag ha en kapitalbas (eget kapital) som med viss marginal (erforderlig solvensmarginal) överstiger bolagets försäkringsåtaganden. Den långvariga och djupa nedgången på de finansiella marknaderna fortsatte under 2002 och har haft en negativ inverkan på kapitalbasen i samtliga svenska livförsäkringsbolag. Folksam Liv uppvisar dock en fortsatt god solvens som ger en betryggande marginal till lagens säkerhetskrav. Bolagets kapitalbas uppgick per den 31 december 2002 till cirka 7,5 miljarder och solvensmarginalen är cirka 2,0 miljarder kronor.

Folksam Livkoncernen (inklusive ej konsoliderade dotterbolag) behöll sin marknadsposition under 2002 och marknadsandelen uppgick till 14,3 (14,4) procent mätt i total premieinkomst. Folksam har höga andelar livsparare och tjänstepensionssparare med månatligt sparande och försvarar därmed sin plats som det tredje största livbolaget i Sverige.

Kapitalförvaltning

Folksam Liv lyckades med hjälp av aktiv riskstyrning begränsa effekterna av fallande aktiekurser.

Totalavkastningen på placeringstillgångarna uppgick till -2,6 (-4,6) procent 2002. När även övriga tillgångar inkluderas, bland annat innehav i koncernföretag, blir avkastningen istället -2,4 (-4,3) procent. Den genomsnittliga totalavkastningen i

branschen låg på – 9,7 procent. Folksams totalavkastning överträffade därmed branschgenomsnittet med 7,3 procentenheter.

Bolagets strategiska placeringsinriktning, i huvudsak fördelningen mellan tillgångslagen, är vad som på lång sikt har den allra största betydelsen för avkastningen. Placeringsinriktningen styrs framförallt av skuld-täckningsreglerna och solvensnivån och kommer till uttryck genom den så kallade normalportföljen som fastställs av styrelsen. Under 2002 sänktes risknivån i normalportföljen genom att aktieandelen minskades från 32 procent vid ingången av året till 20 procent vid utgången. Andelen räntebärande tillgångar ökade i motsvarande mån medan fastighetsandelen förblev intakt. Förändringarna föranleddes av aktiemarknadernas mycket negativa utveckling.

I syfte att skapa meravkastning har styrelsen givit Folksam Kapitalförvaltning visst utrymme att utnyttja rådande marknadstro och avvika från normalportföljen. Genom detta har normalportföljens avkastning kunnat överträffas med 0,5 procentenhet. Meravkastningen förklaras framförallt av att aktieandelen under delar av året varit lägre än normalportföljens. Även ränte- och valutaförvaltningen har bidragit positivt. Avkastningen på 9,4 procent överstiger jämförelseindexets med 0,3 procentenhet. Detta är främst följden av en övervikt i bostads- och företagsobligationer. Aktieförvaltningen har däremot lyckats mindre bra. Portföljens avkastning på – 29,8 procent är 0,9 procentenhet lägre än jämförelseindex. Den negativa avvikelsen mot jämförelseindex uppstod under första kvartalet varefter avkastningen har följt indexutvecklingen. Fastighetsportföljen har genererat en avkastning på 2,9 procent, vilket anses vara en konkurrenskraftig nivå.

Dotterbolag

Dotterbolaget SparLiv, livförsäkringsaktiebolag namnändrades under hösten 2002 till Förenade Liv livförsäkringsaktiebolag i samband med aktiveringen av bolaget inom den växande tjänstepensionsmarknaden. Förenade Liv livförsäkrings AB resultat för 2002 uppgick till – 598 (– 772) miljoner kronor. Premieinkomsten för egen räkning uppgick till 289 (312) miljoner kronor.

Förenade Liv livförsäkringsaktiebolags dotterbolag Förenade Liv Gruppförsäkring AB:s resultat för 2002 visade på ett positivt resultat på 22 (– 150) miljoner kronor tack

vare en förbättrad kapitalavkastning och genomförda premieförändringar har resultatet vänt efter flera förlustår. Premieinkomsten ökade till 425 (381) miljoner kronor.

Styrelsen i Folksam Fond AB (publ) undertecknade 2002-12-31 en fusionsplan vilken registrerades hos Patent- och registreringsverket 2003-01-31. Under förutsättning att bolagsstämmorna i respektive bolag fattar beslut om att fullfölja fusionen kommer Folksam Tjänstemannafonder AB och KPA Fonder AB att fusioneras med Folksam Fond AB via en så kallad absorption under 2003.

Större delen av aktierna i Ergonomi-centrum i Sörmland AB såldes under året och ägarandelen är nu bara 5 procent.

Folksam Liv förvärvade under året 100 procent av andelarna i det tidigare samägda fastighetsbolaget Hotelinvest & CO KB från AFA och Folksam Sak.

Väsentliga händelser

Finansinspektionen fattade beslut om att sänka högsta räntan för nytecknade försäkringar till 3,25 (3,5) procent från och med 1 januari 2003. Något beslut för redan tecknade försäkringar togs ej.

Folksam Liv införde flytträtt för försäkringar tecknade från och med 1 januari 2002.

Framtida utveckling

Marknaden har förändrats kraftig under de senaste åren och då inte minst under påverkan av en kraftigt negativ aktiemarknad. För produkter som till exempel kapitalförsäkringar har volymen minskat betydligt medan tjänstepensionsrelaterade produkter har varit föremål för en stark tillväxt. Folksam Liv är väl positionerat och ser med tillförsikt på framtiden.

Känslighetsanalys

För att underlätta bedömningen av olika faktorerers påverkan på resultat och kollektiv konsolideringsgrad lämnas följande känslighetsanalys:

Kapitalförvaltning	Resultatpåverkan, miljoner kronor	Kollektiv konsoliderings- grad, förändring i procentenheter
Aktier, ned 10 procent	– 800	– 1,6
Fastigheter, ned 10 procent	– 400	– 0,8
Kronan stärks/försvagas 10 procent	– 10	0
Räntan upp 1 procent (nominella obligationer)	– 1 100	– 2,2
Räntan upp 1 procent (realobligationer)	– 220	– 0,4
		Påverkan totalavkastning, förändring i procentenheter
Aktier, ned 10 procent		– 1,7
Fastigheter, ned 10 procent		– 0,8
Kronan stärks/försvagas 10 procent		0,0
Räntan upp 1 procent (nominella obligationer)		– 2,3
Räntan upp 1 procent (realobligationer)		– 0,5

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen och verkställande direktören föreslår stämman att årets resultat, – 4 903 856 659,27 kronor jämte årets omföring från fonden för orealiserade vinster, – 766 648 201,00 kronor, det vill säga – 5 670 504 860,27 kronor behandlas på följande sätt:

från konsoliderings-
fonden uttages – 5 670 504 860,27 kronor

Mkr		Koncernen		Moderbolaget	
		2002	2001	2002	2001
TEKNISK REDOVISNING AV LIVFÖRSÄKRINGSRÖRELSEN					
Premieinkomst f e r					
Premieinkomst	Not 1	7 448	7 762	4 873	5 002
Premier för avgiven återförsäkring		– 13	– 10	– 13	– 10
		7 435	7 752	4 860	4 992
Kapitalavkastning, intäkter	Not 2	2 748	2 365	2 720	2 273
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	Not 3	865	7	865	7
Övriga tekniska intäkter f e r		–	17	–	17
Utbetalda försäkringsersättningar					
Före avgiven återförsäkring	Not 4	– 3 930	– 3 334	– 3 672	– 3 164
Återförsäkrares andel		2	5	2	5
Förändring i avsättning för oreglerade skador					
Före avgiven återförsäkring		– 133	13	– 131	17
Återförsäkrares andel		5	0	5	0
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	Not 5	– 3 408	– 5 823	– 3 770	– 3 937
Återbäring och rabatter f e r		– 29	– 23	– 29	– 23
Driftskostnader	Not 6	– 824	– 745	– 637	– 589
Kapitalavkastning, kostnader	Not 7	– 1 668	– 400	– 1 811	– 401
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	Not 8	– 2 984	– 4 220	– 2 946	– 4 220
Värdeminskning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken		– 2 743	– 661	–	–
Rörelseresultat i andra företag än försäkringsbolag		– 5	– 23	–	–
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen		– 68	– 57	–	–
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		– 4 737	– 5 127	– 4 544	– 5 023
ICKE-TEKNISK REDOVISNING					
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		– 4 737	– 5 127	– 4 544	– 5 023
Kapitalavkastning, intäkter		70	163	–	–
Orealiserade vinster på placeringstillgångar		8	2	–	–
Kapitalavkastning överförd från livförsäkringsrörelsen		68	56	–	–
Kapitalavkastning, kostnader		– 173	– 41	–	–
Orealiserade förluster på placeringstillgångar		– 50	– 30	–	–
Övriga intäkter		–	1	–	–
Övriga kostnader		– 2	–	–	–
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt		– 4 816	– 4 976	– 4 544	– 5 023
Bokslutsdispositioner	Not 9	–	–	29	90
Resultat före skatt		– 4 816	– 4 976	– 4 515	– 4 933
Skatt på årets resultat	Not 10	– 448	– 351	– 389	– 326
Minoritetens andel av årets resultat		33	18	–	–
ÅRETS RESULTAT		– 5 231	– 5 309	– 4 904	– 5 259

Koncernen Mkr	Individuell försäkring			
	Total	Liv- försäkring	Fondliv- försäkring	Oppsägbar sjuk- & olycksfalls- försäkring samt PB
Premieinkomst före avgiven återförsäkring	7 448	2 413	973	101
Premier för avgiven återförsäkring	- 13	- 4	0	- 2
Premier för egen räkning	7 435	2 409	973	99
Kapitalavkastning, intäkter	2 748	2 192	135	24
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	865	756	-	8
Övriga tekniska intäkter f e r	-	-	-	-
<i>Utbetalda försäkringssättningar</i>				
Före avgiven återförsäkring	- 3 930	- 1 389	- 255	- 97
Återförsäkrares andel	2	-	-	1
<i>Förändring i avsättning oreglerade skador</i>				
Före avgiven återförsäkring	- 133	18	-	- 56
Återförsäkrares andel	5	1	-	3
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	- 3 408	- 3 458	685	1
Återbäring och rabatter f e r	- 29	1	-	-
Driftskostnader	- 824	- 423	- 140	- 23
Värdeminskning av placeringstillgångar	- 2 743	-	- 1 428	-
Skattekostnadsavgifter	- 68	-	- 48	-
Kapitalavkastning, kostnader	- 1 668	- 1 429	-	- 16
Rörelseresultat i andra företag än försäkringsbolag	- 5	- 5	-	-
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	- 2 984	- 2 613	-	- 26
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	- 4 737	- 3 940	- 78	- 82
Avvecklingsresultat	100	6	-	62
Försäkringstekniska avsättningar, före avgiven återförsäkring				
Livförsäkringsavsättningar	38 118	34 712	-	9
<i>Avsättning för oreglerade skador</i>				
Avsättning för fastställda skador	130	35	6	5
Avsättning för ej fastställda skador	1 392	9	-	1
Avsättning för sjukräntor	1 041	0	-	953
Skadebehandlingsreserv	44	0	-	-
Summa avsättning oreglerade skador	2 607	44	6	959
Avsättning för återbäring och rabatter	302	-	-	-
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk, före avgiven återförsäkring				
Fondförsäkringsåtaganden	6 406	-	3 355	-
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar				
Avsättning för oreglerade skador	32	0	-	29
Konsolideringsfond	11 253	10 704	-	0

Koncernen Mkr	Gruppförsäkring		Ouppsägbar sjuk- & olycksfalls- försäkring samt PB	Mottagen åter- försäkring
	Grupp- & tjänste- pensions- försäkring	Gruppliv- & tjänste- gruppliv- försäkring		
Premieinkomst före avgiven återförsäkring	2 012	1 948	1	–
Premier för avgiven återförsäkring	–	– 7	–	0
Premier för egen räkning	2 012	1 941	1	–
Kapitalavkastning, intäkter	246	148	3	0
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	53	47	1	0
Övriga tekniska intäkter f e r	–	–	–	–
<i>Utbetalda försäkringsersättningar</i>				
Före avgiven återförsäkring	– 56	– 2 125	– 7	– 1
Återförsäkrarens andel	–	1	–	0
<i>Förändring i avsättning oreglerade skador</i>				
Före avgiven återförsäkring	–	– 100	5	–
Återförsäkrarens andel	–	–	–	1
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	– 631	– 5	–	–
Återbäring och rabatter f e r	– 20	– 5	– 5	–
Driftskostnader	– 75	– 162	– 1	0
Värdeminskning av placeringstillgångar	– 1 315	–	–	–
Skattekostnadsavgifter	– 20	–	–	–
Kapitalavkastning, kostnader	– 123	– 98	– 2	0
Rörelseresultat i andra företag än försäkringsbolag	–	–	–	–
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	– 181	– 161	– 3	0
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	– 110	– 519	– 8	0
Avvecklingsresultat	–	32	0	–
Försäkringstekniska avsättningar, före avgiven återförsäkring				
Livförsäkringsavsättningar	3 324	73	–	–
<i>Avsättning för oreglerade skador</i>				
Avsättning för fastställda skador	–	84	0	–
Avsättning för ej fastställda skador	–	1 382	–	–
Avsättning för sjukräntor	–	24	53	11
Skadebehandlingsreserv	–	44	0	–
Summa avsättning oreglerade skador	–	1 533	53	11
Avsättning för återbäring och rabatter	–	302	–	–
Försäkringstekn avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk, före avgiven återförsäkring				
Fondförsäkringsåtaganden	3 051	–	–	–
Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar				
Avsättning för oreglerade skador	–	1	–	2
Konsolideringsfond	–	549	–	–

Moderbolaget Mkr	Individuell försäkring		
	Total	Livförsäkring	Oppsägbar sjuk- & olycksfallsförsäkring samt PB
Premieinkomst före avgiven återförsäkring	4 873	2 413	97
Premier för avgiven återförsäkring	- 13	- 4	- 2
Premier för egen räkning	4 860	2 409	95
Kapitalavkastning, intäkter	2 720	2 377	24
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	865	756	8
<i>Utbetalda försäkringsersättningar</i>			
Före avgiven återförsäkring	- 3 672	- 1 388	- 96
Återförsäkrares andel	2	1	1
<i>Förändring i avsättning oreglerade skador</i>			
Före avgiven återförsäkring	- 131	17	- 47
Återförsäkrares andel	5	0	3
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	- 3 770	- 3 458	1
Återbäring och rabatter f e r	- 29	-	-
Driftkostnader	- 637	- 424	- 23
Kapitalavkastning, kostnader	- 1 811	- 1 571	- 16
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	- 2 946	- 2 575	- 26
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	- 4 544	- 3 856	- 76
Avvecklingsresultat	100	6	62
Försäkringstekniska avsättningar, före avgiven återförsäkring			
Livförsäkringsavsättningar	38 118	34 712	9
<i>Avsättning för oreglerade skador</i>			
Avsättning för fastställda skador	123	35	5
Avsättning för ej fastställda skador	1 392	9	-
Avsättning för sjukräntor	1 024	0	937
Skadebehandlingsreserv	44	0	-
Summa avsättning oreglerade skador	- 2 583	44	942
Avsättning för återbäring och rabatter	302	-	-
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar			
Avsättning för oreglerade skador	21	0	19
Konsolideringsfond	11 253	10 704	0

Moderbolaget Mkr	Gruppförsäkring		Ouppsägbar sjuk- & olycksfalls- försäkring samt PB	Mottagen åter- försäkring
	Grupp- & tjänste- pensions- försäkring	Gruppliv- & tjänste- gruppliv- försäkring		
Premieinkomst före avgiven återförsäkring	408	1 948	1	6
Premier för avgiven återförsäkring	–	– 7	–	0
Premier för egen räkning	408	1 941	1	6
Kapitalavkastning, intäkter	167	148	3	0
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	53	47	1	0
<i>Utbetalda försäkringsersättningar</i>				
Före avgiven återförsäkring	– 54	– 2 125	– 7	– 1
Återförsäkrarens andel	–	1	–	0
<i>Förändring i avsättning oreglerade skador</i>				
Före avgiven återförsäkring	–	– 100	5	– 7
Återförsäkrarens andel	–	–	–	1
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	– 307	– 5	–	–
Återbäring och rabatter f e r	– 20	– 5	– 5	–
Driftkostnader	– 27	– 162	– 1	0
Kapitalavkastning, kostnader	– 123	– 98	– 2	0
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	– 181	– 161	– 3	0
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	– 84	– 519	– 8	– 1
Avvecklingsresultat	–	32	0	–
Försäkringstekniska avsättningar, före avgiven återförsäkring				
Livförsäkringsavsättningar	3 324	73	–	–
<i>Avsättning för oreglerade skador</i>				
Avsättning för fastställda skador	–	83	0	–
Avsättning för ej fastställda skador	–	1 382	–	–
Avsättning för sjukräntor	–	24	53	11
Skadebehandlingsreserv	–	44	0	–
Summa avsättning oreglerade skador	–	1 533	53	11
Avsättning för återbäring och rabatter	–	302	–	–
Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar				
Avsättning för oreglerade skador	–	1	–	2
Konsolideringsfond	–	549	–	–

TILLGÅNGAR		Koncernen		Moderbolaget	
Mkr		2002	2001	2002	2001
Immateriella tillgångar					
Andra immateriella tillgångar	Not 11	15	20	–	1
		15	20	–	1
Placeringstillgångar					
Byggnader och mark	Not 12	3 146	3 362	2 751	3 356
Placeringar i koncern- och intresseföretag					
Aktier och andelar i koncernföretag	Not 13	1 549	1 579	3 708	3 289
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 14	731	1 171	0	254
		2 280	2 750	3 708	3 543
Andra finansiella placeringstillgångar					
Aktier och andelar	Not 15	8 382	16 465	8 185	16 192
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 16	31 336	25 884	31 106	25 654
Lån med säkerhet i fast egendom	Not 17	23	49	23	49
Övriga lån	Not 18	27	27	27	27
Derivat	Not 19	180	202	180	202
Övriga finansiella placeringstillgångar	Not 20	2 168	2 002	2 168	2 002
		42 116	44 629	41 689	44 126
Depåer hos företag som avgivit återförsäkring					
		–	–	–	–
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken					
		6 406	6 768	–	–
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar					
Avsättning för oreglerade skador		32	20	21	16
Fordringar					
Fordringar avseende direkt försäkring	Not 21	26	19	26	19
Fordringar avseende återförsäkring		9	9	16	11
Övriga fordringar	Not 22	379	290	281	165
		414	318	323	195
Andra tillgångar					
Materiella tillgångar		21	30	1	1
Kassa och bank		1 946	1 479	868	482
		1 967	1 509	869	483
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter					
Upplupna ränte- och hyresintäkter		796	892	796	892
Förutbetalda anskaffningskostnader	Not 23	364	429	71	97
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		57	57	44	53
		1 217	1 378	911	1 042
SUMMA TILLGÅNGAR		57 593	60 754	50 272	52 762

EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER

Mkr		Koncernen		Moderbolaget	
		2002	2001	2002	2001
Eget kapital	Not 24				
Eget kapitalandel i obeskattade reserver		48	70	–	–
Konsolideringsfond		11 253	13 340	11 253	13 341
Reservfond		0	1	–	–
Fond för orealiserade vinster	Not 25	1 739	972	1 731	964
Kapitalandelsfond		38	224	–	–
Övriga medel		– 745	4 172	– 767	4 107
Balanserad vinst eller förlust		– 97	– 322	–	–
Årets resultat		– 5 231	– 5 309	– 4 904	– 5 259
		7 005	13 148	7 313	13 153
Minoritetsintressen		169	203	–	–
Obeskattade reserver					
Periodiseringsfond		–	–	67	97
Försäkringstekniska avsättningar (före avgiven återförsäkring)					
Livförsäkringsavsättning	Not 26	38 118	34 373	38 118	34 373
Avsättning för oreglerade skador	Not 27	2 607	2 467	2 583	2 452
Avsättning för återbäring och rabatter	Not 28	302	597	302	597
		41 027	37 437	41 003	37 422
Avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär placeringsrisken		6 406	6 768	–	–
Avsättningar för andra risker och kostnader					
Avsättning för skatter	Not 29	31	54	0	8
Depåer från återförsäkrare		2	2	2	2
Skulder					
Skulder avseende direkt försäkring	Not 30	18	19	18	19
Skulder avseende återförsäkring		1	5	1	5
Obligationslån		914	934	914	934
Skulder till kreditinstitut		–	6	–	–
Derivat	Not 19	72	146	72	146
Övriga skulder	Not 31	1 573	1 658	549	632
		2 578	2 768	1 554	1 736
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter					
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 32	375	374	333	344
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		57 593	60 754	50 272	52 762
STÄLLDA PANTER	Not 33	49 191	49 004	42 785	44 810
ANSVARSFÖRBINDELSER	Not 34	3	2 250	3	2 250
ÅTAGANDEN	Not 35	30	42	30	42

(Redogörelse för redovisnings- och värderingsprinciper lämnas på sidorna 51-53)

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Not 1. Premieinkomst (före avgiven återförsäkring)				
Inbetalda och tillgodoförda premier	7 174	7 648	4 599	4 888
Premier från tilldelad återbäring	300	139	300	139
Premieskatt	- 26	- 25	- 26	- 25
	7 448	7 762	4 873	5 002
Premieinkomst för direkt livförsäkring				
Individuell livförsäkring	3 487	3 957	2 510	2 934
Gruppförsäkring	3 960	3 804	2 356	2 064
Premieinkomst för direkt livförsäkring				
Periodiska premier	6 444	6 344	4 124	3 796
Engångspremier	1 003	1 416	742	1 202
Premieinkomst för direkt livförsäkring				
Återbäringsberättigade avtal	4 382	4 541	4 382	4 541
Ej återbäringsberättigade avtal	3 066	3 220	484	457
Not 2. Kapitalavkastning, intäkter	2002	2001	2002	2001
Driftsöverskott från byggnader och mark				
Hysesintäkter	302	310	302	310
Driftskostnader	- 115	- 121	- 115	- 121
Driftsöverskott	187	189	187	189
Erhållna utdelningar	433	367	404	275
Ränteintäkter m m				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	1 793	1 402	1 793	1 402
Övriga ränteintäkter	87	28	87	28
Realisationsvinst netto				
Byggnader och mark	13	10	13	10
Aktier och andelar	-	65	-	65
Räntebärande värdepapper	235	304	236	304
	2 748	2 365	2 720	2 273
Not 3. Orealiserade vinster på placeringstillgångar	2002	2001	2002	2001
Byggnader och mark	-	7	-	7
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	865	-	865	-
	865	7	865	7
Not 4. Försäkringsersättningar f e r	2002	2001	2002	2001
Utbetalda försäkringsersättningar	- 3 508	- 3 038	- 3 446	- 3 007
Annullationer och återköp	- 381	- 263	- 186	- 124
Skadebehandlingskostnader	- 41	- 34	- 40	- 33
Återförsäkrares andel	2	6	2	5
	- 3 928	- 3 329	- 3 670	- 3 159
Not 5. Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	2002	2001	2002	2001
Livförsäkringsavsättning				
Före avgiven återförsäkring	- 3 408	- 5 824	- 3 770	- 3 938
Återförsäkrares andel	0	1	0	1
	- 3 408	- 5 823	- 3 770	- 3 937

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Not 6. Driftskostnader				
Anskaffningskostnader ¹⁾	- 274	- 319	- 194	- 213
Förändring i förutbetalda anskaffningskostnader	- 64	16	- 26	3
Administrationskostnader	- 489	- 442	- 420	- 379
Provisioner och vinstandelar i avgiven återförsäkring	3	-	3	0
	- 824	- 745	- 637	- 589
¹⁾ Varav provisioner i direktförsäkring	- 63	- 84	- 46	- 48
Företagets totala driftskostnader				
Personalkostnader m m	- 474	- 474	- 464	- 467
Lokalkostnader m m	- 68	- 68	- 68	- 68
Avskrivningar m m	0	0	0	0
Övrigt	- 426	- 359	- 245	- 207
	- 968	- 901	- 777	- 742
Arvode och kostnadsersättning till revisorer				
KPMG				
Revisionsuppdrag	- 3	- 2	- 2	- 1
Andra uppdrag	0	0	0	0
Öhrlings Price Waterhouse Coopers				
Revisionsuppdrag	- 1	- 1	0	-
Ernst & Young				
Revisionsuppdrag	0	0	-	0
Andra uppdrag	0	-	-	-
Not 7. Kapitalavkastning, kostnader				
	2002	2001	2002	2001
Kapitalförvaltningskostnader	- 101	- 107	- 101	- 107
Räntekostnader m m				
Koncernföretag	-	-	0	0
Fastighetslån	1	1	1	1
Övriga räntekostnader	- 59	- 90	- 59	- 90
Valutakursförluster				
	- 35	- 192	- 35	- 192
Av- och nedskrivningar				
Aktier och andelar	- 30	-	- 172	- 1
Realisationsförlust netto				
Aktier och andelar	- 1 440	-	- 1 440	-
Obligationer och andra räntebärande papper	-	-	-	-
Övriga finansiella kostnader	- 4	- 12	- 4	- 12
	- 1 668	- 400	- 1 811	- 401
Not 8. Orealiserade förluster på placeringstillgångar				
	2002	2001	2002	2001
Aktier och andelar	- 2 877	- 3 837	- 2 877	- 3 837
Byggnader och mark	- 107	-	- 69	-
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	-	- 383	-	- 383
	- 2 984	- 4 220	- 2 946	- 4 220
Not 9. Bokslutsdispositioner				
	2002	2001	2002	2001
Förändring av periodiseringsfond	-	-	29	90

Mkr	Koncernen				Moderbolaget				
	2002		2001		2002		2001		
Not 10. Skatt på årets resultat									
Aktuell skatt	- 471		- 535		- 397		- 475		
Uppskjuten skatt på realiserade vinster	- 12		103		- 12		97		
Övriga uppskjutna skatter	35		81		20		52		
	- 448		- 351		- 389		- 326		
Specifikation Aktuell skatt									
Avkastningsskatt	- 465		- 528		- 397		- 471		
Aktuell skattekostnad avseende inkomstskatt									
Periodens skattekostnad	- 6		- 3		-		-		
Justering av skattekostnad hänförlig till tidigare år	0		- 4		-		- 4		
Summa aktuell skattekostnad avseende inkomstskatt	- 6		- 7		-		- 4		
Summa aktuell skattekostnad	- 471		- 535		- 397		- 475		
Specifikation av Uppskjuten skatt på realiserade vinster									
Byggnader och mark	4		2		4		2		
Aktier och andelar	1		94		-		86		
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	- 17		8		- 16		9		
Summa Uppskjuten skatt på realiserade vinster	- 12		104		- 12		97		
Specifikation Övrig uppskjuten skatt									
Uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	60		10		47		- 17		
Uppskjuten skatteintäkt i under året aktiverat underskottsavdrag	- 25		71		- 27		69		
Summa Övrig uppskjuten skatt	35		81		20		52		
Skatt avseende inkomstskatt									
Aktuell skatt avseende inkomstskatt	- 6		- 7		-		- 4		
Uppskjuten skatt på realiserade vinster	- 12		104		- 12		96		
Övrig uppskjuten skatt	35		80		20		52		
Summa skatt inkomstbeskattad verksamhet	17		177		8		144		
Avstämning effektiv skattesats avseende inkomstskatt									
Resultat före skatt	- 4 816		- 4 976		- 4 514		- 4 933		
Avgår resultat i avkastningsbeskattad verksamhet	4 005		4 480		3 928		4 458		
Summa resultat i inkomstbeskattad verksamhet	- 811		- 496		- 586		- 475		
	%		%		%		%		
Skatt enligt gällande skattesats för moderbolaget	- 28,0	227	- 28,0	139	- 28,0	164	- 28,0	133	
Andra icke avdragsgilla kostnader/ej skattepliktiga intäkter	2,1	- 17	- 7,1	35	- 0,2	1	- 0,3	1	
Skatteeffekt hänförlig till tidigare år samt ändrade skattesatser	- 0,5	4	- 1,1	6	- 0,6	4	- 2,1	10	
Ej aktiverade underskottsavdrag	24,3	- 197	0,6	- 3	27,4	- 161	-	-	
Summa	- 2,1	17	- 35,6	177	- 1,4	8	- 30,4	144	
Not 11. Immateriella tillgångar									
		2002		2001		2002		2001	
Andra immateriella tillgångar									
Anskaffningsvärde	75		60		23		23		
Tillkommande tillgångar	5		15		-		-		
Årets av- och nedskrivningar	- 10		- 16		- 1		- 2		
Ackumulerade avskrivningar	- 55		- 39		- 22		- 20		
Avskrivning 2002 sker på anskaffningsvärdet med 20 procent.	15		20		0		1		

Mkr Not 12. Byggnader och mark	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Bokfört värde egen kontorsfastighet	1 076	1 136	1 076	1 136
Bokfört värde övriga fastigheter	2 070	2 226	1 675	2 220
	3 146	3 362	2 751	3 356
Verkligt värde	3 146	3 362	2 751	3 356
Anskaffningsvärde	2 128	2 561	2 015	2 552
Taxeringsvärde	2 284	1 949	2 026	1 949

34 procent av den uthyrningsbara ytan används i Folksams verksamhet.
Under året har fastigheten Bohus 8 avyttrats.

Fördelning på fastighetskategori	Anskaffnings- värde	Verkligt värde	Bokfört värde kr/kvm	Ytvakansgrad 021231	Direktav- kastning
Fastighetskategori					
Moderbolaget 2002					
Flerbostadshus	411	437	13 259	0,0%	5,4%
Kontors- och affärsfastigheter	1 481	1 939	12 730	12,8%	5,9%
Hotell- och konferensanläggningar	123	375	27 759	0,0%	6,2%
	2 015	2 751	13 839	9,8%	5,9%
Koncernen 2002					
Moderbolaget enligt ovan	2 015	2 751	13 839	9,8%	5,9%
Kontors- och affärsfastigheter	113	395	25 100	3,2%	5,9%
Summa	2 128	3 146	14 665	9,3%	5,9%

Direktavkastningen är beräknad enligt Försäkringsförbundets rekommendationer.

Förteckning över fastigheter se sidan 55.

Riskexponering

En höjning av direktavkastningskravet med en procentenhet innebär en teoretisk minskning av verkligt värde med cirka 15 procent.

Fördelning av anskaffningsvärde på geografisk ort	Stockholm med närförorter	Malmö och Göteborg	Landsorts- städer	Totalt
Fastighetskategori				
Moderbolaget 2002				
Flerbostadshus	411	–	–	411
Kontors- och affärsfastigheter	1 284	23	174	1 481
Hotell- och konferensanläggningar	123	–	–	123
Summa	1 818	23	174	2 015
Koncernen 2002				
Moderbolaget enligt ovan	1 818	23	174	2 015
Kontors- och affärsfastigheter	113	–	–	113
Summa	1 931	23	174	2 128
Fördelning av verkligt värde på geografisk ort	Stockholm med närförorter	Malmö och Göteborg	Landsorts- städer	Totalt
Fastighetskategori				
Moderbolaget 2002				
Flerbostadshus	437	–	–	437
Kontors- och affärsfastigheter	1 608	85	246	1 939
Hotell- och konferensanläggningar	375	–	–	375
Summa	2 420	85	246	2 751
Koncernen 2002				
Moderbolaget enligt ovan	2 420	85	246	2 751
Kontors- och affärsfastigheter	395	–	–	395
	2 815	85	246	3 146

Mkr	Organisations-	Säte	Antal	Kapitalandel i %	2002	2001
Not 13. Aktier och andelar i koncernföretag	nummer					
Moderbolaget						
Förenade Liv livförsäkrings AB	516401-8201	Stockholm	150 000	100	320	350
Folksam Fondförsäkring AB	516401-8607	Stockholm	40 000	100	695	625
Folksam Liv Fastighets AB	556060-2640	Stockholm	71 000	100	693	693
Ergonomicentrum i Sörmland AB	556307-3773	Nyköping	500	5	0	0
Folksam Service AB	556267-0843	Stockholm	250 000	100	24	27
Folksam LO Fondförsäkring AB	516401-6619	Stockholm	100 000	51	204	204
Folksam Tjänstemannafonder AB	556430-8913	Stockholm	150 000	100	13	40
KPA AB	556527-7182	Stockholm	300 000	60	1 350	1 350
Hotelinvest & CO KB	916405-5411	Stockholm		100	409	0
AB Hotelinvest	556112-9171	Stockholm	1 000	100	0	0
Bokfört värde					3 708	3 289
Verkligt värde					3 835	3 389

Samtliga aktier är onoterade.

Koncernen						
Förenade Liv livförsäkrings AB	516401-8201	Stockholm	150 000	100	320	350
KPA Livförsäkring AB	502010-3502	Stockholm	720	100	1 229	1 229
Bokfört värde					1 549	1 579
Verkligt värde					1 549	1 579

Not 14. Aktier och andelar i intresseföretag	Organisations-	Säte	Antal	Kapitalandel i %	2002	2001
	nummer					
Moderbolaget						
Fonus-Folksam Utvecklings AB	556445-8221	Stockholm	1 250	50	0	0
Anabasis HB	916500-3071	Stockholm		33	–	0
AB Hotelinvest & CO KB	916405-5411	Stockholm		33	–	254
Bokfört värde					0	254
Verkligt värde					0	356
Koncernen						
Fonus-Folksam Utvecklings AB	556445-8221	Stockholm	1 250	50	0	0
Anabasis HB	916500-3071	Stockholm		33	–	0
Folksam Property Holding BV		Amsterdam	55 400	50	731	815
AB Hotelinvest & Co KB	916405-5411	Stockholm		33	–	356
Bokfört värde					731	1 171
Verkligt värde					731	1 171

Samtliga aktier är onoterade

Not 15. Aktier och andelar	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Bokfört värde	8 382	16 465	8 185	16 192
Anskaffningsvärde	11 901	15 912	11 656	15 644
Verkligt värde	8 382	16 465	8 185	16 192

Noterade aktier	8 334	16 407	8 137	16 133
Onoterade aktier	48	58	48	59

Förteckning över aktieinnehavet se sidorna 56-59.

Vid värdering av aktier och andelar enligt lägsta värdets princip skulle aktier och andelar redovisas till ett belopp av 7 984 Mkr.

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
Not 16. Obligationer och andra räntebärande värdepapper	2002	2001	2002	2001
Upplupet anskaffningsvärde/Anskaffningsvärde				
Svenska staten	10 607	8 592	10 607	8 592
Svenska kommuner	0	1	0	1
Svenska bostadsinstitut	8 992	8 436	8 992	8 436
Svenska räntefonder	448	510	263	329
Övriga svenska emittenter	2 449	2 128	2 416	2 085
Utländska stater	4 271	5 218	4 271	5 218
Övriga utländska emittenter	3 576	881	3 576	881
	30 343	25 766	30 125	25 542
varav:				
noterade	30 282	25 705	30 065	25 481
onoterade	60	61	60	61
tidsbundna förlagsbevis	51	51	51	51
eviga förlagsbevis	–	251	–	251
Bokfört värde/verkligt värde				
Svenska staten	10 952	8 552	10 952	8 552
Svenska kommuner	0	1	0	1
Svenska bostadsinstitut	9 250	8 521	9 250	8 521
Svenska räntefonder	475	522	277	335
Övriga svenska emittenter	2 497	2 130	2 465	2 087
Utländska stater	4 450	5 210	4 450	5 210
Övriga utländska emittenter	3 712	948	3 712	948
	31 336	25 884	31 106	25 654
varav:				
noterade	31 275	25 823	31 045	25 593
onoterade	61	61	61	61
tidsbundna förlagsbevis	58	58	58	58
eviga förlagsbevis	–	265	–	265
Per 2002-12-31 var den positiva skillnaden till följd av att bokfört värde (verkligt värde) överstiger nominellt belopp 1 689 Mkr. Per 2002-12-31 var den negativa skillnaden till följd av att bokfört värde (verkligt värde) underskrider nominellt belopp 11 Mkr. Vid värdering av räntebärande värdepapper till upplupet anskaffningsvärde skulle balansposten redovisas till ett belopp på 30 125 Mkr.				
Not 17. Lån med säkerhet i fast egendom	2002	2001	2002	2001
Bokfört värde	23	49	23	49
Anskaffningsvärde	39	70	39	70
Verkligt värde	23	55	23	55
Not 18. Övriga lån	2002	2001	2002	2001
Övriga reverslån	0	1	0	1
Livförsäkringslån	27	26	27	26
Bokfört värde	27	27	27	27
Anskaffningsvärde	28	32	28	32
Verkligt värde	27	27	27	27

Mkr**Not 19. Derivat**

Under året har handel skett med valutaterminer. Handeln har skett med syfte att justera valutarisken i portföljen.

Beskrivning av kreditrisker

Kreditrisken för derivaten avser risken för att motparten ej kan uppfylla sina åtaganden i enlighet med avtalen.

Kreditrisken för valutaterminer består av de verkliga värdena, detta även med hänsyn tagen till säkerheter.

Beskrivning av marknadsrisker

Med marknadsrisken för derivaten avses risken att marknadsvärdet ändras till följd av ändringar på marknaden av räntor, aktiekurser, valutakurser etcetera. Marknadsrisken per 2002-12-31 består av de verkliga värdena för nämnda derivat.

Beskrivning av likviditetsrisker

Likviditetsrisken avser risken för att ett visst derivat ej kan avyttras/förvärvas utan större prispåverkan eller att transaktionen medför stora kostnader. Handel med valutaterminer har endast skett i de större valutorna där det finns god likviditet i marknaden. Likviditetsrisken för valutaterminerna torde därför vara begränsad och kan likställas med de likviditetsrisker som föreligger för standardiserade instrument.

Koncernen och moderbolaget 2002**Derivat med positiva värden eller värde noll (tillgångar)****Derivatinstrument upptagna i balansräkningen**

Valutaterminer med positivt värde

Verkligt värde	Bokfört värde	Nominellt belopp*
180	180	6 763

Derivat med negativa värden inklusive utfärdade optioner (skulder)**Derivatinstrument upptagna i balansräkningen**

Valutaterminer med negativt värde

Verkligt värde	Bokfört värde	Nominellt belopp*
72	72	8 438

* Med nominellt belopp avses den effektiva beloppsbas på vilket instrumentets värde bestäms.

Not 20. Övriga finansiella placeringstillgångar	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Bokfört värde	2 168	2 002	2 168	2 002
Anskaffningsvärde	2 168	2 002	2 168	2 002
Verkligt värde	2 191	2 025	2 191	2 025
Not 21. Fordringar avseende direkt försäkring	2002	2001	2002	2001
Försäkringstagare	20	12	20	12
Försäkringsföretag	6	7	6	7
	26	19	26	19
Not 22. Övriga fordringar	2002	2001	2002	2001
Fordringar på koncernföretag	–	62	30	26
Fordringar på närstående företag	245	73	176	73
Fordran, ej likviderade aktieutdelning och räntekuponger	60	44	59	44
Fordringar, kapitalförvaltning	12	15	12	14
Fordringar, fastighetsförvaltning	2	3	2	3
Övrigt	60	93	2	5
	379	290	281	165
Not 23. Förutbetalda anskaffningskostnader	2002	2001	2002	2001
Anskaffningsvärde	900	861	414	395
Ackumulerade	– 536	– 432	– 343	– 298
	364	429	71	97

Förutbetalda anskaffningskostnader avskrives enligt en plan baserad på en avskrivningstid om 5 år i moderbolaget och 5-10 år i koncernen. Bokfört värde med en avskrivningstid överstigande två räkenskapsår uppgår till 15 Mkr i moderbolaget och 237 Mkr i koncernen.

Mkr	Eget kapital andel i obesk. reserv	Konsoliderings- fond	Reserv- fond	Fond för oreali- serade vinster	Kapital- andels- fond	Övriga medel	Balans- erat resultat	Årets resultat	Totalt Eget kapital
Not 24. Eget kapital									
Koncernen, 2002									
Ingående balans 2002-01-01	70	13 340	1	972	224	4 172	- 322	- 5 309	13 148
Föregående års vinstdisposition	-	- 1 152	-	-	-	- 4 172	15	5 309	0
Övrig förskjutning mellan bundet och fritt eget kapital	- 22	-	- 1	-	- 101	22	102	-	0
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-	- 935	-	-	-	-	-	-	- 935
Omföring till fond för orealiserade vinster	-	-	-	767	-	- 767	-	-	0
Avsättning till kapitalandelsfond	-	-	-	-	- 108	-	108	-	0
Omräkningsdifferens	-	-	-	-	23	-	-	-	23
Årets resultat	-	-	-	-	-	-	-	- 5 231	- 5 231
Utgående balans 2002-12-31	48	11 253	0	1 739	38	- 745	- 97	- 5 231	7 005
			Konsoliderings- fond	Fond för oraliserade vinster		Övriga medel		Årets resultat	Totalt Eget kapital
Moderbolaget, 2002									
Ingående balans 2002-01-01			13 340		964	4 107	- 5 259		13 152
Föregående års vinstdisposition			- 1 152		-	- 4 107	5 259		0
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring			- 935		-	-	-		- 935
Omföring till fond för orealiserade vinster			-		767	- 767	-		0
Årets resultat			-		-	-	- 4 904		- 4 904
Utgående balans 2002-12-31			11 253		1 731	- 767	- 4 904		7 313
			Koncernen				Moderbolaget		
Not 25. Fond för orealiserade vinster			2002	2001			2002	2001	
Byggnader och mark			767	851			767	851	
Aktier			-	-			-	-	
Obligationer och andra räntebärande värdepapper			972	113			964	113	
			1 739	964			1 731	964	
Not 26. Livförsäkringsavsättning			2002	2001			2002	2001	
Utgående balans livförsäkringsavsättning			38 118	34 373			38 118	34 373	

Viktiga beräkningsantaganden (avseende före detta grundbunden försäkring).

RÄNTEANTAGANDEN: Generellt tillämpas ett antagande om 3,5 procents ränta. För försäkringar som tecknats från och med den 1 juli 1999 och som är återköpsbara tillämpas dock ett antagande om 3,0 procents ränta.

DÖDLIGHETSANTAGANDEN:

Individuella livförsäkringar tecknade före november 1995:

Ett dödlighetsantagande tillämpas som motsvarar aktuell erfarenhet inom Folksam Liv.

Individuella livförsäkringar tecknade från och med november 1995 samt tjänstepensioner tecknade från och med 1990:

Ett dödlighetsantagande tillämpas som försäkringsbranschen gemensamt tagit fram 1990.

DRIFTSKOSTNADSANTAGANDEN:

För bestånden tillämpas:

- en kostnad som reducerar ränteantagandet,
- en kostnad som är proportionell mot de försäkringstekniska avsättningarna,
- en kostnad som är proportionell mot storleken av den försäkrade risken och
- en kostnad som är proportionell mot inbetald premie

Antagandena bygger på det kostnadsuttag som gällde då försäkringen tecknades.

SKATTEKOSTNADSANTAGANDEN:

För försäkringar som är klassade som pensionsförsäkring tillämpas skattesatsen 15 procent. Skattebelastningen sker genom att 0,45-0,75 procentenheter dras av från den antagna räntan. För försäkringar som är klassade som kapitalförsäkringar tillämpas skattesatsen 27 procent (i vissa fall 30 procent). Skattebelastning sker genom att 0,9-1,35 procentenheter dras av från den antagna räntan.

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
Not 27. Avsättning för oreglerade skador	2002	2001	2002	2001
Reserv för fastställda försäkringsersättningar	129	188	123	182
Reserv för icke fastställda försäkringsersättningar	1 393	1 252	1 392	1 251
Reserv för sjukräntor	1 041	986	1 024	978
Skadebehandlingsreserv	44	41	44	41
	2 607	2 467	2 583	2 452
Not 28. Avsättning för återbäring och rabatter	2002	2001	2002	2001
Avsättning för tilldelad återbäring, grupplivförsäkring	302	597	302	597
Not 29. Avsättning för skatter	2002	2001	2002	2001
Uppskjuten skatt på realiserade vinster				
Byggnader och mark	14	18	14	18
Aktier och andelar	1	3	–	–
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	21	4	18	2
Summa Uppskjuten skatt på realiserade vinster	36	25	32	20
Uppskjutna skattefordringar och skulder				
Byggnader och mark	7	10	7	10
Aktier och andelar	0	44	4	44
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	0	3	0	3
Underskottsavdrag	– 46	– 71	– 43	– 69
Obeskattade reserver	34	43		–
Netto uppskjutna skattefordringar och uppskjutna skatteskulder	– 5	29	– 32	– 12
Summa avsättningar för skatter	31	54	0	8
Ej aktiverade underskottsavdrag uppgår till 714 miljoner kronor i koncernen och i moderbolaget 574 miljoner kronor				
Not 30. Skulder avseende direkt försäkring	2002	2001	2002	2001
Försäkringstagare	18	19	18	19
Not 31. Övriga skulder	2002	2001	2002	2001
Skulder till koncernbolag	–	6	25	6
Skulder till närstående bolag	25	58	0	2
Övriga skulder	1 548	1 594	524	624
	1 573	1 658	549	632
Not 32. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2002	2001	2002	2001
Semesterskuld samt skuld till RSV	40	41	31	31
Inbetalda ej förfallna premier	123	78	117	78
Premieavisering autogiro	100	105	100	105
Förutbetalda hyror	42	47	42	47
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	70	103	43	83
	375	374	333	344

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Not 33. Ställda panter				
Pantbrev ställda för egna skulder				
Andras panträtt i bolagets egna fastigheter	1	9	1	1
Företagsinteckningar	–	1	–	–
Övriga ställda panter (bokfört värde)				
För försäkringstagarnas räkning registerförda tillgångar:				
Byggnader och mark	2 580	3 083	2 580	3 083
Aktier och andelar i koncernföretag	784	–	784	–
Aktier och andelar	7 502	15 290	7 502	15 290
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	31 106	25 654	31 106	25 654
Lån med säkerhet i fast egendom	16	36	16	36
Upplupna räntor och hyresintäkter	796	746	796	746
Placeringsstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	6 406	4 185	–	–
	49 190	48 994	42 784	44 809
 Totalt ställda panter	 49 191	 49 004	 42 785	 44 810
Säkerheter har ställts i enlighet med clearinginstitutens angivna marginalsäkerhetskrav.				
Not 34. Ansvarsförbindelser				
	2002	2001	2002	2001
Belopp som enligt nuvarande livslängdsantagande återstår att kostnadsföra	–	542	–	542
Belopp som enligt nuvarande grundränteantagande återstår att kostnadsföra	–	1 701	–	1 701
Solidariskt betalningsansvar för skulder i handelsbolag	3	7	3	7
	3	2 250	3	2 250
Not 35. Åtagande				
	2002	2001	2002	2001
Redovisade åtagande för avtalat men ännu ej investerat riskkapital	30	42	30	42

Riskhantering

Inom Folksam liv identifieras, värderas och hanteras risker enligt en koncerngemensam metod, vilket möjliggör en sammanvägning av riskerna – en beräkning av risknivå. Metoden ökar förmågan att bedöma och styra väsentliga risker och innebär en helhetssyn på koncernens riskexponering. Riskhanteringen fokuserar på att koncernen genom att hantera riskerna effektivt, ska öka möjligheten att nå de uppsatta målen.

En särskild riskkommitté har bildats med uppdrag att säkerställa att bilden av koncernens riskexponering är rimlig. De risker som identifieras delas in i försäkringsrisker, operativa risker och strategiska risker, återförsäkringsrisker samt placeringsrisker.

Försäkringsrisker

Folksam Livs försäkringsrisker utgörs av dödsfallsrisker, livsfallsrisker och sjukrisker. Riskerna förebyggs genom att fortlöpande följa upp resultatet för riskverksamheten. Vid behov justeras premiesättning och försäkringsvillkor. För kontroll och styrning av försäkringsriskerna finns instruktioner och riskbedömningsrutiner vid tecknande och ändring av försäkring. Riskbedömning görs även vid försäkringsfall, speciellt om dessa inträffar kort tid efter tecknandet. Större enskilda risker återförsäkras och katastrofskydd finns för händelse med flera risker inblandade.

Operativa risker och strategiska risker

De operativa riskerna tar en stor plats i den koncerngemensamma riskhanteringen. Exempel på operativa risker är risker som kan orsaka förluster, direkta eller indirekta, beroende på bristande processer eller på grund av att personal och system inte motsvarar organisationens behov. Operativa risker kan också uppstå genom externa händelser (krig, terrordåd, politiska beslut).

Återförsäkringsrisker

För att minimera kreditriskerna i återförsäkringsverksamheten har koncernen strikta regler vid valet av återförsäkringsbolag som bland annat innebär att anlidade återförsäkringsbolag ska ha en rating av lägst A (enkelt A) enligt Standard & Poors skala eller motsvarande från andra ratinginstitut. Uppföljning sker också av återförsäkringsbolagens totala exponering mot koncernen.

Placeringsrisker

Bolaget tar i sin placeringsverksamhet risker i syfte att generera avkastning. Till dessa risker hör till exempel att aktiekurser, räntor och växelkurser förändras samt att låntagares förutsättningar att fullgöra sina förpliktelser påverkas i någon riktning. Möjligheterna att ta risker är emellertid begränsade genom det av styrelsen fastställda placeringsreglementet som beaktar bolagets riskbärande förmåga. Det övergripande målet med placeringsverksamheten är således att uppnå så hög avkastning som möjligt inom ramen för ett begränsat risktagande.

Inom kapitalförvaltningen är det därför av vikt att dels utnyttja riskmandatet på ett för uppdragsgivaren optimalt vis, dels kontrollera att risktagandet håller sig inom givna ramar. En effektiv riskhantering är även ett krav från såväl lagstiftaren som den finansiella marknaden och av betydelse för att upprätthålla bolagets anseende som en viktig aktör på den finansiella marknaden. För detta ändamål har kapitalförvaltningsenheten inrättat två funktioner som har till uppgift att styra respektive kontrollera risktagandet.

I placeringsreglementet har styrelsen givit uttryck för den placeringsinriktning som är förenlig med bolagets förutsättningar. Denna beaktar olika tillgångars absoluta risk

och deras samvariation och kommer till uttryck genom ett preciserat normalläge för hur tillgångarna ska vara fördelade mellan och inom tillgångsslagen, till exempel mellan aktier och räntebärande tillgångar respektive mellan svenska och utländska aktier eller räntor.

Kapitalförvaltningsenheten har genom riskmandatet möjlighet att avvika från detta så kallade riskneutrala läge i syfte att generera ytterligare avkastning. För att kunna styra och begränsa både den absoluta risken och den risk det innebär att avvika från normalläget används flera olika typer av riskmått inom placeringsverksamheten. Riskerna kontrolleras, begränsas och mäts dels inom ramen för det använda värdepapperssystemet, dels genom egenutvecklade applikationer. Några av de riskmått som förekommer inom placeringsverksamheten beskrivs nedan:

- Value at Risk (VaR) är en etablerad metod för att jämföra risker i olika tillgångsslag med varandra. VaR används framförallt för att styra fördelningen mellan aktier, räntor och fastigheter på ett sådant sätt att den förväntade avkastningen optimeras samtidigt som legala och interna restriktioner uppfylls med mycket hög sannolikhet.
- Duration är ett mått på hur pass känslig en räntebärande placering är för parallellförskjutningar av räntekurvan. Limiter begränsar ränteportföljernas avvikelser från sina jämförelseindex.
- Tracking Error kan användas på fler än ett vis, bland annat för att ge en uppskattning av hur mycket en portföljs avkastning förväntas avvika från sitt jämförelseindex. Limiter begränsar aktieportföljernas avvikelser från sina jämförelseindex.

Valutaterminer används i betydande omfattning i syfte att säkra bolagets valutaexponering. I övrigt är bruket av derivat i riskhanteringen mycket sparsamt.

Kreditrisker begränsas av den så kallade limitlistan av vilken det framgår hur stor andel av en portfölj som får bestå av instrument emitterade av enskild låntagare eller grupp av låntagare som ingår i en koncern.

Inom bolaget finns en koncernövergripande internrevisionsavdelning som tillsammans med en separat funktion för intern kontroll inom kapitalförvaltningen bevakar hanteringen av placeringsverksamhetens operationella risker. På så vis säkerställs att även det rent administrativa handhavandet av tillgångarna är tillfredsställande.

Förvaltningen av tillgångar ska styras av en normalportfölj. Normalportföljen visar den strategiska fördelningen av portföljens olika tillgångsslag, uttryckt som andel av portföljens totala marknadsvärde, samt tillåtna avvikelser från normalvärdet.

Valutaexponering

Placeringstillgångar i utländsk valuta har omräknats till svenska kronor utifrån balansdagens valutakurser.

Nettoexponering i utländsk valuta

För placeringstillgångarna uppgick nettoexponeringen i utländsk valuta per 2002-12-31 till följande belopp

(Mkr, SEK):

EUR	672
USD	- 472
NOK	- 30
SGD	18
CHF	- 9
Övriga positiva valutor	21
Övriga negativa valutor	- 4

Ränteriskexponering

Med ränterisk menas risken att marknadsvärdet på placeringar i fastförräntade värdepapper sjunker då marknadsräntan stiger. Graden av ränterisk eller prISRISK ökar med värdepapprets löptid.

Räntebindningstider avseende obligationer och andra räntebärande värdepapper per 2002-12-31

Svenska staten	6,913 år
Svenska kommuner	0,425 år
Svenska bostadsinstitut	2,805 år
Övriga svenska emittenter	2,326 år
Utländska stater	5,590 år
Övriga utländska emittenter	8,419 år
Summa	5,268 år

Kreditriskexponering

Med kreditrisk i finansiella placeringstillgångar inklusive derivat förstås risken för att motparten helt eller delvis inte fullgör sina betalningsförpliktelser mot bolaget. Av notupplysningarna till berörda balansposter framgår hur bolagets kreditriskexponering mot olika typer av motparter fördelar sig. De bokförda värdena ger uttryck för den maximala kreditriskexponeringen i de finansiella placeringstillgångarna.

Per 2002-12-31 var den maximala kreditrisken följande:

(räntebärande värdepapper, aktier och derivat)	Brutto	Säkerhet	Netto
Svenska staten	11 304	0	11 304
Svenska kommuner	0	0	0
Svenska bostadsinstitut	9 476	0	9 476
Svenska räntefonder	277	0	277
Övriga svenska emittenter/bolag	6 649	0	6 649
Utländska stater	4 541	0	4 541
Övriga utländska emittenter/bolag	8 866	0	8 866

Väsentliga koncentrationer av kreditrisk

Per 2002-12-31 hade bolaget följande stora exponeringar, Mkr:
(för räntebärande värdepapper, aktier och derivat)

Nordea	3 291
Handelsbanken	2 522
Folksam Sak	2 166
FöreningsSparbanken	1 868
Morgan Stanley	1 413
Landshypotek	1 294
Federal Home Loan Mortgage	982
Dexia	883
Ayt Cedula Caja Aytceda	796
Svensk Bostadsfinansiering	713

Allmänt

Redovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) och Finansinspektionens föreskrifter samt Redovisningsrådets rekommendationer i tillämpliga delar.

Aktieägartillskott och koncernbidrag

Aktieägartillskott och koncernbidrag redovisas i enlighet med uttalandet från Redovisningsrådets akutgrupp om koncernbidrag och aktieägartillskott.

Lämnade aktieägartillskott redovisas som en ökning av posten andelar i koncernföretag i balansräkningen. Sedvanlig prövning sker om en nedskrivning av aktiernas värde erfordras.

Koncernredovisningen

Allmänt

Folksam Liv konsoliderar dotterföretag i vilka moderföretaget har ett direkt eller indirekt innehav på mer än 50 procent av röstetalet eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över styrningen av företaget. Från och med 1 juli 2000 konsolideras inte livförsäkringsaktiebolag. Hela över-skottet i livförsäkringsaktiebolagen tillfaller försäkringstagarna i form av återbäring och kan således inte disponeras av moderföretaget. I 5-årsöversikten har alla tal förutom direkt- och totalavkastning räknats om. Intresseföretag där ägarandelen är 20-50 procent tas med som en resultatandel enligt kapitalandelsmetoden. En förteckning av i koncernen redovisade dotter- och intresseföretag redovisas under not 13 och 14. Beträffande omräkningsdifferens har övergångsregeln enligt Redovisningsrådets rekommendation om redovisning av effekter av ändrade valutakurser (RR8) tillämpats.

Dotterföretag

Koncernredovisningen är upprättad enligt förvärvsmetoden och i enlighet med Redovisningsrådets rekommendation om koncernredovisning (RR1:00). Förvärvsmetoden innebär att ett förvärv av dotterföretag beaktas som en transaktion varigenom moderföretaget indirekt förvärvar dotterföretagets tillgångar och övertar dess skulder.

Från och med förvärvstidpunkten inkluderas i koncernredovisningen det förvärvade företagets intäkter och kostnader, identifierbara tillgångar och skulder liksom eventuellt uppkommen goodwill eller negativ goodwill. RR1:00 innebär att samtliga obe-

skattade reserver i koncernen samt avsättningar till dessa elimineras. Dotterföretagen redovisas enligt samma principer som moderföretaget det vill säga att tillgångarna värderas till marknadsvärde enligt nedan beskrivna principer (se Tillgångar).

Intresseföretag

Aktieinnehav i intresseföretag i vilka Folksam har lägst 20 och högst 50 procent av rösterna eller på annat sätt har ett betydande inflytande över den driftsmässiga eller finansiella styrningen, redovisas normalt enligt kapitalandelsmetoden.

Resultatandel = Redovisat resultat i intresseföretaget x ägarandel +/- koncernmässiga justeringar till exempel internvinster, avskrivning på övervärden och utdelningar.

Metoden bygger på att det bokförda värdet av aktier i intresseföretag förändras med den årliga resultatandelen. Motsvarande belopp redovisas i resultaträkningen under posterna "Kapitalavkastning intäkt/kostnad", "Skatt på årets resultat". Redovisade vinstandelar är ej att betrakta som disponibla för ägarkoncernen och därför sker en omföring från fria reserver till en bunden kapitalandelsfond. Intresseföretagen omräknas efter samma principer som moderföretaget det vill säga tillgångarna värderas till marknadsvärde enligt nedan beskrivna principer (se Tillgångar).

Tillgångar

Byggnader och mark

Vid bestämning av verkligt värde för fastigheter ska med försäljningsvärde avses det pris som på balansdagen skulle uppnås vid en frivillig, offentlig utbjuden försäljning på en marknad som tillåter försäljning i normal ordning och där skälig tid ges för förhandling.

För att fastställa värdet har ortsprismetoden och/eller kassaflödesmetoden, definierade enligt FFFS 2000:22, använts. Samtliga fastigheters värde har fastställts genom individuell värdering av respektive fastighet.

Vid användandet av ortsprismetoden har betalade priser för jämförbara fastigheter relaterats till driftnettot och uthyrbar area.

I kassaflödesmetoden har bedömda betalningsströmmar under en 5- alternativt 10-års period redovisats. Restvärdet är beräknat utifrån det bedömda driftnettot året efter sista kalkylåret, dividerat med marknadens direktavkastningskrav och diskonterat till ett nuvärde.

Andelen svenska direktägda fastigheter som värderats externt uppgår till 77 procent av bokfört värde. Andelen svenska indirekt ägda fastigheter som värderats externt uppgår till 100 procent av bokfört värde.

Redovisning av affärshändelse

Avista- och derivattransaktioner på penning-, obligations-, aktie- och valutamarknaderna redovisas i balansräkningen per affärsdag, det vill säga vid den tidpunkt då de väsentliga riskerna och rättigheterna övergått mellan parterna.

För derivattransaktioner (optioner, terminer och swappar) innebär detta att verkliga värdet på sådana avtal behandlas enligt gällande värderingsregler i bokslut från och med affärsdagen. Beroende på om derivatinstrumentet har ett positivt eller negativt värde upptas detta i balansräkningen under tillgångs- eller skuldposten Derivat.

Räntebärande värdepapper

Räntebärande värdepapper värderas till verkligt värde. Utländska räntebärande värdepapper omräknas därvid till balansdagens kurs. Vid värdering till verkligt värde beräknas det orealiserade resultatet som skillnaden mellan försäljningspris och anskaffningsvärde. Med anskaffningsvärdet avses det upplupna anskaffningsvärdet, vilket värde motsvarar det med hjälp av den effektiva anskaffningsräntan diskonterade nuvärdet av de framtida betalningarna. Härigenom beaktas eventuella över- eller underkurser vid förvärvet som periodiseras över instrumentets återstående löptid. Erhållna kupongräntebetalningar plus förändringen av det upplupna anskaffningsvärdet under året redovisas som ränteintäkt.

Diskonteringsinstrumentens, nollkupongobligationers och reala nollkupongobligationers underkurs periodiseras till en effektiv räntesats. Den periodiserade upplupna räntan har ökat instrumentens/obligationernas bokförda värde och redovisas som ränteintäkt. För de reala nollkupongobligationerna består periodens intäkt av dels den reala räntan, dels inflationskompensationen.

Inteckningslån, övriga lån och övriga finansiella placeringstillgångar har värderats individuellt till anskaffningsvärde. För en bestående nedgång i verkligt värde görs nedskrivning.

Återköpsavtal - repor

Med en återköpstransaktion avses ett avtal genom vilket överenskommits om dels en försäljning av tillgångar, dels ett efterföljande återköp av motsvarande tillgångar till ett bestämt pris.

Finansieringsrepor innebär att motparten har förbundit sig att sälja tillbaka värdepapperen på en bestämd dag. Obligationer som omfattas av återköpsavtalet redovisas tillsammans med bolagets övriga värdepapper under posten Obligationer och andra räntebärande värdepapper. Erhållen köpeskillning redovisas som skuld under posten Övriga skulder.

Placeringsrepor innebär att motparten har förbundit sig att köpa tillbaka värdepapperen på en bestämd dag. Obligationer som omfattas av återköpsavtalen redovisas ej bland bolagets övriga värdepapper. Betald köpeskillning redovisas som fordran under posten Övriga finansiella placerings-tillgångar.

Repans resultat, skillnaden i köpeskillning mellan avistaledet och terminsledet, periodiseras över tiden och redovisas som ränta.

Aktierelaterade värdepapper

Aktier, andelar i aktiefonder samt konvertibler värderas till verkligt värde. Utländska aktier och andelar i värdepappersfonder omräknas därvid till balansdagens kurs. Onoterade andelar i riskkapitalbolag värderas enligt underlag från respektive fond. Värdering av dessa tillgångar följer guidelines från European Private Equity and Venture Capital Association.

Derivat

Samtliga derivat värderas till verkligt värde. Utländska derivat omräknas därvid till balansdagens kurs. Syftet med användandet av derivatinstrument är att effektivisera förvaltningen och/eller minska risken i de underliggande tillgångarna.

Redovisning av realiserat och orealiserat resultat

Realisationsvinster och -förluster redovisas netto per tillgångsslag antingen under kapitalavkastning, intäkter eller kapitalavkastning, kostnader. Även orealiserade vinster och förluster redovisas netto per tillgångsslag. Valutakursvinster och valutakursförluster, både realiserade och orealiserade redovisas netto antingen under Kapitalavkastning, intäkter eller under Kapitalav-

kastning, kostnader. Orealiserade vinster som uppkommer till följd av värdering av placeringstillgångar över anskaffningsvärdet sätts av till särskild fond under eget kapital.

Förutbetalda anskaffningskostnader

Endast rörliga anskaffningskostnader har aktiverats. Med rörliga kostnader avses provisioner vid försäljning. Aktivering har gjorts av den del av individuell livförsäkring som avser avtal med löpande premier, vilka bedöms generera en marginal som ska täcka aktiveringen. Avskrivningstiden har satts till 5 år med en avskrivningsfaktor på 4,44 procent (beaktande av årlig annulation med 5 procent) i moderföretaget. Avskrivningstiden i koncernen är 5–10 år och omprövas årligen.

Placeringar i koncern- och intresseföretag

Aktier i dotter- och intresseföretag redovisas i moderföretaget till anskaffningsvärden efter avdrag för erforderliga nedskrivningar.

Aktieägartillskott som lämnas som kapitaltillskott bokförs som en höjning av andelsvärdet i balansräkningen. Sedvanlig prövning sker om en nedskrivning av aktiernas värde är erforderlig i samband med värderingen till verkligt värde som görs för att beräkna konsolideringskapitalet. Värdering till verkligt värde av koncern- och intresseföretag görs i första hand enligt substansvärdeметоден. I samband med förvärv eller andra strukturella förändringar görs en djupare analys av företagets värde som även tar hänsyn till kassaflöde, framtida vinster, varumärke och värdering av kundstocken.

Immateriella tillgångar

Under 2002 har ingen aktivering av immateriella tillgångar skett.

Försäkringstekniska avsättningar

Försäkringstekniska avsättningar består av avsättning för ej intjänade premier, avsättning för oreglerade skador samt tilldelad återbäring och ska motsvara de utfästa förpliktelserna enligt försäkringsavtalen.

Livförsäkringsavsättningarna motsvarar det förväntade kapitalvärdet av Folksams garanterade förpliktelser enligt löpande försäkringsavtal efter avdrag för det förväntade kapitalvärdet av framtida avtalade premieinbetalningar. Kapitalvärdena beräknas med beaktande av antaganden om framtida ränta, dödlighet och andra riskmått, drifts-

kostnader och skatter. Se not till livförsäkringsavsättning.

Avsättningen för oreglerade skador består av försäkringsbelopp, återköpsbelopp och tilldelad återbäring (övriga försäkringstekniska avsättningar). Reservering har skett på grund av att dessa belopp vid bokslutstillfället var förfallna till betalning men ännu ej blivit utbetalda. Tillägg har också gjorts för vid bokslutstillfället okända men inträffade skador.

Tilldelad återbäring består av återbäring som tilldelats försäkringstagarna men vid bokslutstillfället ännu ej förfallit till betalning.

Retrospektivreserven, som används vid beräkning av den kollektiva konsolideringen, består av tekniskt återköpsvärde samt återbäring som fördelats på försäkringstagarna.

Uppskjuten skatt

För den juridiska personen har uppskjuten skatt beräknats på årets realiserade vinster för de försäkringsgrenar som överskottsbeskattas. För de grenar där skatten beräknas utifrån förmögenhetsmassan (avkastningsskatt) har ingen belastning av uppskjuten skatt skett. I koncernen har uppskjuten skatt beräknats även på obeskattade reserver.

Konsolideringskapital

Konsolideringskapitalet som redovisas i förvaltningsberättelsen består av öppet redovisat eget kapital + återläggning av uppskjuten skatt + övervärden i de tillgångar som ej redovisas till marknadsvärden i balansräkningen (aktier i dotter- och intresseföretag, direktlån och övriga finansiella placerings-tillgångar).

	Löner och ersättningar, Kkr		Medelantal anställda	
	2002	2001	2002	2001
MODERBOLAGET				
Styrelse och vd ¹⁾	2 869	2 606		
Kontorstjänstemän ²⁾	224 850	225 550	682	696
varav män			36%	38%
Fälttjänstemän ²⁾	62 524	65 425	182	179
Ombud	35 941	26 199	63 ³⁾	604 ³⁾
Specialombud	10 969	34 645	2 510 ³⁾	2 466 ³⁾
Sociala kostnader	186 050	157 154		
varav pensionskostnader	66 525	43 759		
Vd:s del av pensionskostnader	203	133		
DOTTERBOLAG ⁴⁾				
Styrelse och vd	8 212	10 632		
Kontorstjänstemän	11 663	17 963	50	58
Specialombud	5 811	29 374		
Sociala kostnader dotterbolag	12 693	13 190		
varav pensionskostnader	5 234	3 622		
Vd:s del av pensionskostnader	918	1 109		

Alla anställda är tillikaanställda i samtliga bolag i Folksamgruppen. I uppgifterna för 2002 redovisas enbart direkt anställda i bolaget. För personal som arbetar för fler bolag i Folksamgruppen redovisas själva personalkostnaden i moderbolagen Folksam Sak/Folksam Liv och respektive bolags andel som driftskostnad.

¹⁾ Information om ledande befattningshavares ersättningar 2002 (Kkr)

Löner och arvoden till styrelsen, vd och vice vd	1 972
Totalt Styrelsearvode	897
Därav till styrelsens ordförande efter stämmans beslut	76
Koncernchef/verkställande direktör, lön	630

Pensionsutfästelse från 60 års ålder, 75 procent av lönen.

Avgångsvederlag vid uppsägning från företagets sida, två årslöner.

För övriga personer i företagsledningen: Vid uppsägning från företagets sida, två årslöner. Pensionsutfästelse från 60 år utgår med upp till 70 procent av lönen mellan 60 och 65 år, därefter 65 procent.

²⁾ Medelantalet anställda har beräknats med utgångspunkt från antalet arbetstimmar, betald tid, relaterade till en årsarbetstid på 1 845 timmar (1 837,5). Av totalt antal anställda är 49 procent kvinnor

³⁾ Totalt antal i Folksam

⁴⁾ KPA AB
Folksam Service AB
Folksam Fondförsäkring AB (publ)
Folksam Tjänstemannafonder AB
Folksam LO Fondförsäkring AB (publ)
Folksam LO Fond AB

Direktägda fastigheter	Taxerings- värde, SEK	Uthyrbar yta i kvm ¹⁾
Apoteket 6, Jönköping, Östra Storgatan 15-19	138 108 000	25 283
Bidrottningen 1, Stockholm	9 971 000	900
Bocken 26, Stockholm, Kungsgatan 5	196 500 000	5 140
Bodarna 5, Örebro, Drottninggatan 14	19 383 000	3 531
Gräshoppan 1, Stockholm	7 615 000	789
Hoppspindeln 5, Stockholm	5 784 000	533
Hugin 11, Stockholm	38 238 000	3 576
Isjakten/Orienteraren, Lidingö	89 799 000	8 270
Kyrkogården 11, Stockholm, Riddargatan 30	40 200 000	1 883
Lorensberg 45:16, Göteborg, Storgatan 53	66 214 000	6 792
Orgelbyggaren 8 och 10, Hässleholm, Vallgatan 13-15	14 826 000	3 946
Orgelpipan 6, Stockholm, Vasagatan 22-26	445 500 000	13 509
Orion 1, Stockholm, Karlbergsvägen 4	22 098 000	1 869
Orion 2, Stockholm, Karlbergsvägen 6	42 459 000	3 158
Plöjaren 41, Stockholm	12 214 000	999
Sicklaön 386:1, Nacka	59 883 000	7 716
Sicklaön 74:93, Nacka	70 104 000	9 616
Storö 10, Stockholm, Munkforsplan 21-29	154 280 000	26 521
Tullgården 2 (ägs till 75 procent), Stockholm Bohusgatan 12-14	592 875 000 ²⁾	69 071 ³⁾
	2 026 051 000	
Fastighetsinnehav i AB Hotelinvest & Co KB (bolaget ägs till 100 procent)	Taxerings- värde, SEK ²⁾	Uthyrbar yta i kvm ³⁾
Spelbomskan 12, Stockholm, Odengatan 65-67	258 000 000	15 869
Fastighetsinnehav i Folksam Property Holding 1 B V (bolaget ägs till 50 procent)		Uthyrbar yta i kvm ³⁾
N Spiegelstraat 5-7, Herengracht 485, Amsterdam		7 480
Maliebaan 81-89, Utrecht		6 027
222 North LaSalle, Chicago		97 635

¹⁾ Uthyrbar yta i kvm exklusive garage²⁾ Taxeringsvärdet avser endast den andel som ägs av Folksam Liv³⁾ Uthyrbar yta avser hela fastigheten exklusive garage

Mkr					
Noterade aktier			Noterade aktier		
AUD	Antal	Bokfört värde	EUR forts.	Antal	Bokfört värde
Alumina	59 800	2	AXA	38 846	5
AMP	54 000	3	Banca Intesa	155 356	3
ANZ Banking Group	68 400	6	Banco Bilbao	90 623	8
BHP Billiton	162 052	8	Banco Santander Central Hispano	122 397	7
BHP STEEL	26 670	1	BASF	16 746	6
Brambles Industries	61 602	2	Bayer	18 201	3
Coles Myer	73 100	2	BNP	24 458	9
Commonwealth Bank of Australia	55 300	7	Bouygues	8 067	2
CSL	10 300	1	Cap Gemini	6 839	1
CSR	77 400	2	Carrefour	15 989	6
Fosters Group	175 000	4	DaimlerChrysler	26 235	7
Lend Lease	34 400	2	Danone	4 382	5
MACQ Infrasructure	119 800	2	Dassault Systemes	5 437	1
Mayne	63 700	1	Deutsche Bank	17 495	7
MSCI Opals	11 777	11	Deutsche Telekom	61 644	7
National Australian Bank	64 933	10	Dexia	27 247	3
News	127 466	7	E. ON	19 882	7
Rio Tinto	17 400	3	Electrabel	1 699	4
Santos	80 400	2	Endesa	38 651	4
Tabcorp	35 800	2	Enel	91 862	4
Telstra	113 000	2	ENI Oil	87 137	12
Wesfarmers	22 400	3	Fiat (EUR5)	16 071	1
Westfield Trust	244 800	4	Fortis	29 764	5
Westpac Banking	85 637	6	France Telecom	16 290	3
WMC Resources	59 800	1	Gas Natural	14 754	2
Woolworths	54 600	3	Generali	30 997	6
Summa AUD		97	Hagemeyer	11 477	1
CAD			Hypovereinsbank	14 768	2
MSCI Opals	80 662	110	Iberdrola	32 284	4
Summa CAD		110	ING Group NV	45 471	7
CHF			KBC Bankverzekerin (NP)	6 578	2
ABB	40 015	1	KPN	64 287	4
Adecco	7 196	2	Lafarge	4 661	3
Credit Suisse Group	26 196	5	Lagardere SCA	5 433	2
Forbo Holding R	936	2	L'Oreal	10 683	7
Holcim	1 883	3	LVMH	8 287	3
Novartis	77 797	25	Mediaset	31 018	2
Richemont B (Fin)	21 875	4	Merck	7 919	2
Roche Holding	20 206	12	Metrovacesa (EUR 1,50)	16 521	3
Sereno	366	2	Metso OYJ (FIM10)	18 510	2
Swatch Group	11 725	2	Michelin	5 993	2
Swiss Reinsurance	9 031	5	MSCI Opals	185 375	541
Swisscom	1 153	3	Munchener Ruckversicherung	3 071	3
Syngenta AG	5 552	3	Nokia (FI)	129 095	18
UBS	38 357	16	Omega Pharma (NPV)	5 621	1
Zurich Financial Services	2 867	2	PEUGEOT SA	6 894	2
Summa CHF		87	Philips Electronics	42 626	7
DKK			Pinault-Print. Redoute	2 344	2
Den Danske Bank	20 856	3	Reed Elsevier NL	27 159	3
ISS B	4 231	1	Renault	9 170	4
Novo Nordisk B	11 028	3	REPSOL YPF	45 423	5
Summa DKK		7	Royal Dutch Petroleum	57 352	22
EUR			RWE	14 333	3
ABN-Amro Holding	43 111	6	Saint - Gobain	10 333	3
Accor	9 131	2	San Paolo - IMI	37 133	2
Aegon	23 714	3	Sanofi-Synthelabo	12 995	7
Ahold	19 585	2	SAP	6 930	5
Air Liquide	3 119	4	Schering (Germany)	6 939	2
Akzo Nobel	9 195	3	Schneider Electric	7 225	3
Alcatel	33 413	1	Siemens	22 163	8
Allianz Holding	5 495	5	Societe Generale	10 340	5
Arcelor	19 500	2	STMicroelectronics	17 930	3
ASML Holding	17 253	1	Stora Enso Oyj (FIM10)	27 806	2
Autostrade	54 148	5	SUEZ	25 594	4
Aventis	19 723	9	Telecom Italia Mobile	134 207	5
			Telecom Italia TIT	81 189	5
			Telefonica	140 912	11
			Thyssen Krupp	18 562	2
			Total Fina Elf	17 315	21
			TPG	15 161	2
			UCB (NVP)	6 556	2
			Unicredito Italiano	136 701	4

Mkr		
Noterade aktier		
EUR forts.	Antal	Bokfört värde
Unilever NV Certificate	17 623	10
Union Elec Fenosa	19 579	2
UPM-Kymmene	11 372	3
Vallehermoso	30 720	3
Vivendi Universal	23 994	3
Volkswagen	11 142	3
Summa EUR		948
GBP		
3i Group	32 841	3
Amersham	31 535	3
Amvescap	34 305	2
AstraZeneca	48 939	15
Aviva GBP 0,25	63 712	4
BAE Systems	72 421	1
Barclays	190 331	10
BG Group	142 638	5
BHP Billiton	94 366	4
BOC Group	29 351	4
Boots OLD	30 634	3
BP	613 516	37
Brambles Inds UK	54 757	1
British Airport Authority	48 574	3
British Land	45 843	3
British Sky Broadcasting	47 047	4
BT Group	252 659	7
Cadbury Schweppes	93 920	5
Capita Group	49 163	2
Centrica	180 326	4
Compass Group	83 010	4
Corus Group	243 514	1
Diageo	109 125	10
Dixons Group	78 459	2
GlaxoSmithKline	167 247	28
Granada	124 140	1
Great Universal Stores	33 052	3
Hammerson	42 608	3
Hanson	43 511	2
Hays	103 900	1
HBOS	111 318	10
Hilton Group	96 555	2
HSBC	255 844	25
Imperial Chem Inds	57 241	2
Invensys	161 980	1
Legal & General	217 838	3
Lloyds TSB Group	160 304	10
Marks and Spencer	78 431	4
National Grid Transco	145 899	9
P&O Princess Cruises	45 170	3
Pearson	31 033	3
Prudential	56 600	3
Reckitt Benckiser	22 213	4
Reed Elsevier	52 203	4
Rentokil Initial	91 814	3
Reuters Group	50 741	2
Rio Tinto Plc reg	37 393	6
Royal Bank of Scotland	77 837	16
Safeway GB	51 390	1
Sainsbury	54 281	2
Scottish Power	69 098	3
Shell T & T	263 585	15
Six Continents	37 499	3
Smith & Nephew	44 027	2
Tesco	229 884	6
Vodafone	1 833 909	29
WPP Group	44 976	3
Summa GBP		349

Noterade aktier		
HKD	Antal	Bokfört värde
Cathay Pacific Airways	60 000	1
Cheung Kong Holdings	65 000	4
CLP Holdings	100 000	3
Hang Seng Bank	33 000	3
Henderson Land	37 000	1
Hongkong China Gas	199 200	2
Hutchison Whampoa	95 800	5
Johnson Electric Holdings	94 000	1
Li & Fung	89 000	1
MSCI Opals	9 208	4
PCCW OLD	412 000	1
Sun Hung Kai Properties	58 000	3
Swire Pacific	59 000	2
Wharf Holdings	72 000	1
Summa HKD		32
JPY		
MSCI Opals	133 045	426
Summa JPY		426
SEK		
ABB	428 194	11
Alfa Laval	247 660	17
Assa Abloy B	623 390	62
AstraZeneca	697 247	213
Atlas Copco A	360 325	61
Autoliv SDB	126 832	23
Axfood	120 184	20
Billerud	56 960	5
Bure	411 745	4
Capio	210 702	14
Cardo	75 037	15
Castellum	141 178	17
Claes Ohlson B	84 626	18
Cloetta Fazer B	35 484	7
D. Carnegie & Co	212 855	12
Drott B	237 088	23
Electrolux B	581 358	80
Eniro	380 413	21
Ericsson B	26 454 326	161
Europolitan Vodafone	747 795	31
ForeningsSparbanken A	934 880	96
Gambro A	620 578	30
Getinge B	111 551	20
Hennes & Mauritz	1 402 125	236
Hoganas B	88 705	15
Holmen B	146 127	31
Industrivarden A	340 804	34
Investor B	1 263 112	66
JM	67 794	11
Kinnevik B	130 583	11
Lundbergs B	126 324	25
MTG	178 574	13
NCC B	240 525	13
Nobel Biocare	16 844	9
Nokia	340 988	47
Nordea	4 833 813	186
Observer	245 456	8
OM	290 504	12
Perbio Science	103 465	10
Pharmacia SDB	83 562	30
Proffice B	303 485	6
Ratos B	260 251	25
SAAB B	240 800	23
Sandvik	440 996	86
SAPA	98 428	16
SAS	335 634	16
SCA B	391 259	115
Scania B	352 613	59
SEB A	1 256 549	91
Sectra B	231 948	11

Mkr		
Noterade aktier		
SEK forts.	Antal	Bokfört värde
Securitas B	623 142	65
Skandia	1 961 589	45
Skanska B	720 288	37
SKF B	218 127	49
SSAB A	214 171	22
Stora Enso R	458 048	41
Svenska Handelsbanken A	1 249 468	145
Tele2 B	258 696	60
Teleca	222 312	7
Telia Sonera	7 748 398	254
TietoEnator	63 038	7
Trelleborg B	212 786	15
Wihlborgs	216 294	17
WM-Data B	1 008 264	8
Volvo B	736 969	105
Summa SEK		3 043
SGD		
City Development	35 000	1
DBS Group Holdings	50 000	3
Haw Par	2 125	0
MSCI Opals	8 465	2
OCBC Bank	45 000	2
Singapore Airlines	28 000	1
Singapore Press	21 000	2
Singapore Tech. Engineering	124 000	1
Singapore Telecom	287 000	2
United Overseas Bank	52 000	3
Venture	12 000	1
Summa SGD		18
USD		
3M	15 689	17
Abbot Laboratories	60 779	21
Adobe Systems	19 418	4
Aflac	31 363	8
Agilent Technologies	25 529	4
Air Products & Chemicals	18 798	7
Albertsons	27 235	5
Alcoa	39 443	8
Allstate	33 059	11
American Express	51 273	16
American Int'l Group	81 225	41
Amgen	55 340	23
Anadarko Petroleum	21 828	9
Analog Devices	20 705	4
Anheuser-Busch	34 968	15
AOL Time Warner	177 283	20
Apple Computer	29 508	4
Applied Materials	74 913	9
AT&T	36 168	8
AT&T Wireless	107 910	5
Automatic Data Processing	28 197	10
Baker Hughes	32 489	9
Bank Of America	59 186	36
Bank of New York	38 436	8
Bank One	53 803	17
Baxter International	29 078	7
Becton Dickinson	24 491	7
Bed Bath & Beyond	19 424	6
Bellsouth	78 247	18
Best Buy	16 098	3
Block H & R	13 731	5
Boeing	31 825	9
Bristol-Myers Squibb	77 448	16
Cardinal Health	21 609	11
Carnival	20 821	5
Caterpillar	20 554	8
Cendant	59 940	6
ChevronTexaco	39 267	23

Noterade aktier		
USD forts.	Antal	Bokfört värde
Chubb	12 119	6
Cisco Systems	301 116	34
Citigroup	202 735	62
Clear Channel Communications	24 201	8
Coca-Cola	84 594	32
Comcast Corporation	46 342	10
Comcast Special CL A	46 797	9
Computer Associates	27 546	3
Conagra Foods	40 684	9
Concord EFS	31 086	4
Costco Wholesale	25 921	6
COX Communications	15 471	4
CVS	24 420	5
Deere & Co	16 883	7
Dell Computer	99 670	23
Delphi	54 062	4
Devon Energy New	17 549	7
Dominion Resources	20 917	10
Dow Chemical	42 910	11
Du Pont De Nemours	43 380	16
Duke Energy	45 851	8
Eastman Kodak	22 596	7
Ebay	11 063	6
Edison	45 486	5
El Paso	40 903	2
Electronic Arts	10 354	4
Electronic Data Systems	23 726	4
Eli Lilly & Co	41 329	23
EMC	107 970	6
Emerson Electric	22 846	10
Equity Residential	47 662	10
Exelon	25 207	12
Exxon Mobil	258 862	79
Fannie Mae	38 369	21
Federal Home Loan Mortgage	28 295	15
FedEx	17 903	8
First Data	36 249	11
Firstenergy	36 054	10
Fleet Boston Financial	51 660	11
Ford Motor	80 752	6
Gannett	16 807	10
Genentech	20 063	6
General Dynamics	9 533	7
General Electric	385 718	82
General Mills	19 210	8
General Motors	20 555	7
General Motors H (New)	47 832	4
Gillette	42 810	11
Goldman Sachs Group	11 722	7
Guidant	18 443	5
Harley-Davidson	19 685	8
Hartford Financial SVCS	15 725	6
HCA	25 062	9
Hewlett Packard	117 061	18
Home Depot	90 147	19
Honeywell	37 777	8
Household International	22 257	5
IBM	68 104	46
Illinois Tool Works	16 270	9
Ingersoll-Rand	15 889	6
Intel	266 396	36
International Paper	26 724	8
Interpublic Group	27 982	3
Intuit	14 197	6
Johnson & Johnson	117 158	55
JP Morgan Chase	84 161	18
Kimberly Clark	23 561	10
Kla Tencor	13 294	4
Kohls	16 706	8
Kroger	42 618	6
Lehman Bros	12 215	6
Liberty Media	115 417	9

Mkr		
Noterade aktier		
USD forts.	Antal	Bokfört värde
Linear Technology	19 463	4
Loockheed Martin	18 154	9
Lowes	33 506	11
Lucent Technologies	189 773	2
Marathon Oil	38 020	7
Marriott International	24 195	7
Marsh & McLennan	25 273	10
Masco	34 448	6
Maxim Integrated Products	17 904	5
May Department Stores	24 934	5
MBIA	14 821	6
MBNA	55 771	9
Mc Graw-Hill	16 420	9
McDonalds	61 122	9
McKesson	19 855	5
Medimmune	20 353	5
Medtronic	53 060	21
Merck & Co	89 415	44
Merrill Lynch & Co	34 138	11
Metlife	40 099	9
Micron Technology	30 674	3
Microsoft	183 505	83
Monsanto	23 457	4
Morgan Stanley	42 136	15
Motorola	101 663	8
MSCI Opals	72 978	304
National City	44 625	11
Newmont Mining	28 961	7
Nike B	12 679	5
Northrop Grumman	6 183	5
Occidental Petroleum	50 464	12
Omnicom Group	10 104	6
Oracle	174 569	16
Paychex	21 707	5
Peoplesoft	19 807	3
Pepsico	70 351	26
Pfizer	246 356	66
Pharmacia	55 306	20
Procter & Gamble	46 763	35
Prudential finl.	30 786	8
Qual Communications	32 979	10
Raytheon	22 529	6
Sara Lee	47 634	9
SBC Communications	134 679	32
Schlumberger	30 216	11
Schwab	64 031	6
Sears, Roebuck & Co	19 152	4
Siebel Systems	41 023	3
Southern	49 038	12
St Paul Companies	16 648	5
Staples	32 340	5
State Street	25 615	9
Sun Microsystems	163 936	4
Suntrust Banks	19 479	10
Sysco	40 630	10
Target	42 150	11
Tenet Healthcare	26 179	4
Texas Instruments	75 458	10
Transocean	35 975	7
Travelers Property Casualty A	45 563	6
Travelers Property Casualty B	15 474	2
Tribune	19 031	7
Tyco International	81 418	12
Union Pacific	15 894	8
United Parcel Service B	21 087	12
United Technologies	21 527	12
Unitedhealth Group	15 994	12
US Bank	92 290	17
Wachovia	63 015	20
Walgreen	45 802	12
Walt Disney	85 120	12
Washington Mutual	46 510	14

Noterade aktier		
USD forts.	Antal	Bokfört värde
Waste Management	32 884	7
Wellpoint Health Networks	10 740	7
Wells Fargo & Co	69 409	28
Veritas Software	27 589	4
Verizon Communications	110 194	37
Weyerhaeuser	16 399	7
Whirlpool	14 520	7
White Mountains Insurance Group	86 385	243
Viacom B	64 259	23
Wyeth	55 522	18
Xerox	55 846	4
Xilinx	21 905	4
XL Capital	9 921	7
Summa USD		2 967
SUMMA NOTERADE AKTIER		8 084

Onoterade andelar		
SEK		
Nordic Capital IV	55 036 281	48
Summa SEK		48
SUMMA ONOTERADE ANDELAR		48

Aktiefonder		
SEK		
Folksam Tjänstemannafond AB Sverige	512 802	26
Folksam Tjänstemannafond AB Världen	514 195	27
Summa SEK		53
SUMMA AKTIEFONDER		53
TOTALT AKTIER OCH ANDELAR		8 185

Stockholm den 19 mars 2003

Nina Jarlbäck
Styrelsens ordförande

Ingemar Andersson

Jan Andersson

Sven-Olof Arbestål

Bo Bergsten

Ninel Jansson

Wanja Lundby-Wedin

Sture Nordh

Synnöve Sjögren

Roland Svensson

Runar Söderholm

Hans Tilly

Tore Andersson
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har avgivits den 24 mars 2003

Per Bergman
Auktoriserad revisor

Göran Raspe
Auktoriserad revisor
Av Finansinspektionen förordnad revisor

Till bolagsstämman i Folksam ömsesidig livförsäkring

Org nr 502006-1585

Vi har granskat årsredovisningen, koncernredovisningen och räkenskaperna samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i Folksam ömsesidig livförsäkring för år 2002. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen, koncernredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra oss om att årsredovisningen och koncernredovisningen inte innehåller väsentliga fel. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens och verkställande direktörens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen och koncernredovisningen. Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Vi har även granskat om någon styrelseledamot

eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med försäkringsrörelselagen, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag eller bolagsordningen. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag och ger därmed en rättvisande bild av bolagets och koncernens resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige.

Vi tillstyrker att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och för koncernen, behandlar förlusten i moderbolaget enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 24 mars 2003

Per Bergman
Auktoriserad revisor

Göran Raspe
Auktoriserad revisor
Av Finansinspektionen förordnad revisor

Folksam ömsesidig sakförsäkring

Styrelsen och verkställande direktören för Folksam ömsesidig sakförsäkring avger härmed årsredovisning för 2002, företagets 95:e verksamhetsår.

Koncernstruktur

Folksam Sak är moderbolag i en koncern som förutom moderbolaget omfattar dotterbolagen Folksam Auto AB, Folksam Hälsa AB, Folksam Sak Fastighets AB, Folksam Insurance & Risk Management AB, Folksam Spar AB (publ), Folksam Fond AB (publ), Folksam Inköp AB, CU Försäkringar AB, Folknet AB, Svenska Konsumentförsäkringar AB och Skanstull Invest B.V.

Verksamhet

Folksam Sak bedriver skadeförsäkringsverksamhet med inriktning på den svenska hushålls- eller konsumentmarknaden. Bolaget tillhandahåller individ- och grupp-försäkring inom främst produktområdena bil, hem och villa samt sjuk- och olycksfalls-försäkring.

Folksam Sak är ett kundägt företag och har som främsta uppgift att skapa nytta för kunderna. Ambitionen är att vara det naturliga valet för hela svenska folket.

Personal

Folksam har en jämn köns- och åldersfördelning. 51 procent är män och 49 procent är kvinnor. 23 procent av medarbetarna är mellan 18 och 34 år, 40 procent mellan 35 och 49 år och 37 procent är mellan 50 och 65 år.

I Folksam var 2002 38 procent av cheferna kvinnor vilket var klart över målet på minst 30 procent. För år 2004 är målet att minst 40 procent av cheferna ska vara kvinnor.

Resultat och marknad

Moderbolaget visar en vinst före bokslutsdispositioner och skatt på 90 (-1 473) miljoner kronor. Lönsamhetsförbättringar har prioriterats vilket har lett till att resultatet i försäkringsrörelsen har förbättrats med 393 miljoner kronor till 163 (-230) miljoner kronor. Premienivåerna har anpassats till riskerna och har tillsammans med andra förbättringsåtgärder lett fram till att samtliga försäkringsgrenar uppvisar en positiv utveckling av det försäkringstekniska resultatet. Trenden med ständigt ökade skadekostnader har planat ut på en hög nivå. Inom bilförsäkring är skadekostnaderna fortsatt stora inom trafikförsäkring och vagnskada till följd av en fortsatt ökande bilism.

Även med hänsyn tagen till den företagsverksamhet som avyttrades under 2001 har driftskostnadsnivån sjunkit både i absoluta tal och som andel av premierna och uppgick till 17 (21) procent. Ett framgångsrikt besparingsprogram och höjda premier ligger bakom den sänkta driftskostnadsnivån.

Konsolideringsgraden för moderbolaget ökade till 52 (51) procent och då bör det beaktas att förlagslån har amorterats med 100 miljoner kronor under 2002. Marknadsandelen för Folksam Sak inklusive Svenska Konsumentförsäkringar AB, minskade till 16,4 (19,9) procent. Främsta förklaringen till de minskade marknadsandelarna är försäljningen av företagsaffären 2001. För villahemförsäkring minskade marknadsandelen till 27,1 (28,0) procent och personbilsförsäkring minskade till 21,9 (23,1) procent. Även hemförsäkring minskade något och marknadsandelen uppgick till 49,8 (49,9) procent.

Under slutet av 2002 ökade försäljningen inom sakförsäkring och minskningen av marknadsandelar har stannat upp.

Femårsöversikt och nyckeltal, Mkr KONCERNEN	Folksam Sakkoncernen inklusive Folksam Inter		Kvarvarande verksamhet		
	1998	1999	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002
RESULTAT					
Premieinkomst för egen räkning	6 097	6 801	6 018	6 833	6 580
Premieintäkt för egen räkning	5 980	6 396	5 857	6 585	6 421
Kapitalavkastning netto i försäkringsrörelsen	1 057	933	833	751	754
Övriga tekniska intäkter för egen räkning	–	–	172	544	–
Försäkringsersättningar, netto ²⁾	– 5 862	– 6 497	– 5 325	– 6 801	– 5 891
Driftskostnader i försäkringsrörelsen	– 1 393	– 1 438	– 902	– 1 370	– 1 068
Återbäring och rabatter, netto	– 24	– 2	–	–	– 7
Övriga tekniska kostnader för egen räkning	– 1	– 27	–	–	– 43
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	– 243	– 635	635	– 291	166
Återstående kapitalavkastning	565	101	– 826	– 1 031	– 300
Övrigt	– 22	– 13	– 1	– 5	0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	300	– 547	– 192	– 1 327	– 134
EKONOMISK STÄLLNING					
Placeringsstillgångar till verkligt värde	20 380	22 365	17 748	15 443	16 256
Försäkringstekniska avsättningar för egen räkning	17 512	19 096	16 514	15 144	15 953
Konsolideringskapital					
Beskattat eget kapital ²⁾	2 229	1 863	1 507	1 864	1 728
Efterställda skulder	3 000	3 000	2 937	938	837
Uppskjuten skatteskuld ²⁾	846	576	443	11	39
Övervärden i placeringstillgångar					
Placeringar i koncernbolag	–	142	317	318	434
Andra finansiella placeringstillgångar	43	41	46	46	46
Totala övervärden	43	183	363	364	480
Totalt konsolideringskapital	6 118	5 622	5 297	3 177	3 084
NYCKELTAL					
Resultat av skadeförsäkringsrörelsen ³⁾					
Skadeprocent	98	102	91	103	92
Driftskostnadsprocent	23	22	15	21	17
Totalkostnadsprocent	121	124	106	124	109
Resultat av kapitalförvaltningen					
Direktavkastning, procent	2,2	2,6	3,3	2,4	2,4
Totalavkastning, procent	7,8	3,7	– 0,3	– 5,6	4,1
Ekonomisk ställning ³⁾					
Konsolideringsgrad, procent	100	83	88	47	47
Femårsöversikt och nyckeltal, Folksam Sakkoncernen inklusive Folksam Inter			2000		
Premieinkomst för egen räkning			7 412		
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt			– 553		
Totalt konsolideringskapital			5 297		
Konsolideringsgrad, procent			72		

¹⁾ Kvarvarande verksamhet exklusive Folksam Inter från och med år 2000, för åren 1998-1999 inkluderas Folksam Inter.

²⁾ På grund av ändrade redovisningsprinciper från och med 2001 har jämförelsetalen för år 2000 omräknats.

³⁾ Efter återförsäkring

**Femårsöversikt och nyckeltal, Mkr
MODERBOLAGET**

	1998	1999	2000	2001	2002
RESULTAT					
Premieinkomst för egen räkning	5 194	5 597	5 375	6 287	6 194
Premieintäkt för egen räkning	5 091	5 320	5 320	6 027	6 048
Kapitalavkastning netto i försäkringsrörelsen	944	834	816	727	727
Övriga tekniska intäkter för egen räkning	–	–	172	544	–
Försäkringsersättningar, netto ¹⁾	– 5 180	– 5 654	– 4 828	– 6 293	– 5 558
Driftskostnader i försäkringsrörelsen	– 1 060	– 1 096	– 802	– 1 235	– 1 004
Återbäring och rabatter, netto	– 24	– 2	–	0	– 7
Övriga tekniska kostnader för egen räkning	–	–	–	–	– 43
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	– 229	– 598	678	– 230	163
Återstående kapitalavkastning	457	106	– 839	– 1 238	– 72
Övrigt	2	– 3	– 1	– 5	– 1
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	230	– 495	– 162	– 1 473	90
EKONOMISK STÄLLNING					
Placeringstillgångar till verkligt värde	19 043	20 959	18 515	15 367	16 325
Försäkringstekniska avsättningar för egen räkning	14 987	16 559	15 986	14 539	15 259
Konsolideringskapital					
Beskattat eget kapital ¹⁾	1 184	828	823	1 784	1 847
Obeskattade reserver	62	67	29	28	28
Efterställda skulder	3 000	3 000	2 937	938	837
Uppskjuten skatteskuld ¹⁾	592	462	435	3	33
Övervärden i placeringstillgångar					
Placeringar i koncern- och intressebolag	1 251	1 057	1 013	424	445
Andra finansiella placeringstillgångar	43	41	46	46	46
Totala övervärden	1 294	1 098	1 059	470	491
Totalt konsolideringskapital	6 132	5 455	5 283	3 223	3 236
NYCKELTAL					
Resultat av skadeförsäkringsrörelsen ²⁾					
Skadeprocent	102	106	91	104	92
Driftskostnadsprocent	21	21	15	21	17
Totalkostnadsprocent	123	127	106	125	109
Resultat av kapitalförvaltningen					
Direktavkastning, procent	1,9	2,0	2,1	1,8	2,3
Totalavkastning, procent	7,8	3,7	– 0,3	– 5,6	4,1
Ekonomisk ställning ²⁾					
Konsolideringsgrad, procent	118	98	98	51	52

Solvens

Ett försäkringsbolag ska enligt lag ha en kapitalbas (eget kapital) som med viss marginal (erforderlig solvensmarginal) överstiger bolagets försäkringsåtaganden. Folksam Saks kapitalbas uppgick per den 31 december 2002 till cirka 3,2 miljarder kronor och det erforderliga solvensmarginalen är cirka 1,2 miljarder kronor.

¹⁾ På grund av ändrade redovisningsprinciper från och med 2001 har jämförelsetalen för år 2000 har omräknats.

²⁾ Efter återförsäkring

Kapitalförvaltning

Totalavkastningen på placeringstillgångarna uppgick till 5,3 (-1,0) procent. När övriga tillgångar inkluderas, däribland innehav i koncernföretag, blir avkastningen 4,1 (-5,6) procent. Detta är en betydande förbättring och 7,0 procentenheter bättre än branschsnittet som uppgick till -2,9 procentenheter för 2002.

Den strategiska placeringsinriktningen fastställs av bolagets styrelse och är den faktor som långsiktigt har störst betydelse för avkastningen. Främst styrs valet av placeringsinriktning av solvensnivå och skuld-täckningsregler. Under 2002 har den strategiska placeringsinriktningen varit mycket försiktig: låg ränterisk och inga aktieplaceringar – en inriktning som gav mycket god utdelning det gångna året.

Folksam Kapitalförvaltning har förvaltat tillgångarna inom ramen för de mandat som givits av styrelsen. Genom att aktivt utnyttja dessa möjligheter har en avkastning som överträffat förväntningarna uppnåtts. Att förväntningarna med råge infriats förklaras av den generella räntenedgången i kombination med att en högre andel av tillgångarna placerats i räntebärande värdepapper med kreditrisk. Kreditrisken har emellertid varit begränsad då placeringar endast gjorts i värdepapper som emitterats av banker, företag och bostadsfinansieringsinstitut med hög kreditvärdighet. Fastighetsportföljen har genererat en avkastning på 2,4 procent, vilket bedöms vara en konkurrenskraftig nivå.

Dotterbolag

Svenska Konsumentförsäkringar AB sjösatte ett omfattande åtgärdsprogram under våren 2001 som nu givit önskad effekt. Höjda premier, minskade aktieplaceringar och ett förbättrat återförsäkringsprogram bidrog till ett resultat före bokslutsdispositioner och skatt på drygt 3 miljoner kronor (-92). Åtgärdsprogrammet ger goda möjligheter till en än bättre lönsamhetsutveckling för de kommande åren. Under året har det totala premiebeståndet ökat med drygt 10 procent till 626 miljoner kronor samtidigt som antal försäkringar minskat med drygt 8 procent.

Styrelsen i Folksam Fond AB (publ) undertecknade 2002-12-31 en fusionsplan vilken registrerades hos Patent- och registreringsverket 2003-01-31. Under förutsättning att bolagsstämmorna i respektive bolag

fattar beslut om att fullfölja fusionen kommer Folksam Tjänstemannafond AB och KPA Fonder AB att fusioneras med Folksam Fond AB via en så kallad absorption under 2003.

Folksam Fond AB (publ) har under året startat tre nya fonder Förenade Liv Världen, Förenade Liv Sverige och Förenade Liv Obligation. Per årsskiftet 2002-12-31 var fondförmögenheten i de totalt 14 förvaltade fonderna 9.359 (10.852) miljoner kronor. Resultatet uppgick till 6,6 (7,6) miljoner kronor före bokslutsdispositioner och skatt.

Väsentliga händelser

Försäljningen av Folksam International som skedde år 2001 är nu för Folksam Saks del helt avslutad. Konkursen i före detta Folksam International, namnändrat till LUAP, har medfört nedskrivningar i Folksam Sak på 20 miljoner kronor.

Finansinspektionen har tilldelat Folksam Sak en erinran för att bolaget i sin koncernredovisning för 2000 underlåtit att redovisa säkerheter som Folksam International ställt för så kallade "letter of credit". Folksam Saks bedömning är att Folksam International hade ställt säkerhet i form av spärrade bankdepåer för av banken utfärdade letter of credit. Letter of credit kräver inte någon redovisning av bolaget eftersom letter of credit inte utgör en skuld. De ställda säkerheterna ska däremot anges i bolagets årsredovisning. Eftersom säkerheterna inte angivits i Folksam Internationals årsredovisning har de inte heller tagits upp i Folksam Saks koncernredovisning.

Den av Finansinspektionen förordnade revisorn har i yttrande till Finansinspektionen påpekat att den uteblivna redovisningen av säkerheterna inte påverkade den rättvisande bilden av koncernen.

Folksam Liv har under året förvärvat såväl AFA sjukförsäkrings som Folksam Saks andel i AB Hotelinvest & Co KB.

Framtida utveckling

För 2003 förväntas en fortsatt positiv utveckling av resultatet för försäkringsrörelsen i Folksam Sak. Detta beror på ökat genomslag för genomförda premiehöjningar, en försiktig placeringsstrategi, kostnadseffektivitet och goda marknadsförutsättningar tack vare små premiehöjningsbehov.

Känslighetsanalys

För att underlätta bedömningen av olika faktorerers påverkan på resultat och konsolideringsgrad lämnas följande känslighetsanalys:

	Resultatpåverkan, miljoner kronor	Konsolideringsgrad, förändring i procentenheter
Försäkringsrörelse:		
Totalkostnad, ökar 1 procent	– 66	– 1
Premieintäkt, ökar 10 procent	604	4
Kapitalförvaltning:		
Aktier, ned 10 procent	0	0
Fastigheter, ned 10 procent	– 170	– 3
Kronan stärks/försvagas 10 procent	– 10	– 0
Räntan upp 1 procent (nominella obligationer)	– 80	– 1
Räntan upp 1 procent (realobligationer)	0	– 0

Förslag till vinstdisposition

Till stämmans förfogande står:

Balanserat resultat	– 378 378 315,15 kronor
Årets resultat	61 203 276,22 kronor
Förändring av fond för orealiserade vinster	– 36 691 788,00 kronor
	– 353 866 826,93 kronor

Styrelsen och verkställande direktören
föreslår att beloppet – 353 866 826,93 kronor
balanseras i ny räkning.

Mkr		Koncernen		Moderbolaget	
		2002	2001	2002	2001
KVARVARANDE VERKSAMHET (Folksam Sakkoncernen exklusive Folksam Inter)					
TEKNISK REDOVISNING AV SKADEFÖRSÄKRINGSRÖRELSEN					
Premieintäkter för egen räkning					
Premieinkomst (före avgiven återförsäkring)	Not 1	7 131	7 605	6 736	7 039
Premier för avgiven återförsäkring		- 551	- 771	- 542	- 752
Förändring i Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker		- 159	- 321	- 146	- 332
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker		0	72	0	72
		6 421	6 585	6 048	6 027
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	Not 2	754	751	727	727
Övriga tekniska intäkter för egen räkning		-	544	-	544
Försäkringersättningar för egen räkning					
Utbetalda försäkringersättningar	Not 3	- 5 566	- 7 138	- 5 306	- 6 710
Återförsäkrares andel i utbetalda försäkringersättningar		321	535	318	524
Förändring i Avsättning för oreglerade skador		- 661	- 252	- 579	- 166
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för oreglerade skador		15	54	9	59
		- 5 891	- 6 801	- 5 558	- 6 293
Återbäring och rabatter för egen räkning		- 7	-	- 7	0
Driftskostnader	Not 4	- 1 068	- 1 370	- 1 004	- 1 235
Övriga tekniska kostnader för egen räkning		- 43	-	- 43	-
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		166	- 291	163	- 230
ICKE-TEKNISK REDOVISNING					
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		166	- 291	163	- 230
Kapitalavkastning, intäkter	Not 5	814	1 378	949	1 291
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	Not 6	82	23	80	22
Kapitalavkastning, kostnader	Not 7	- 412	- 413	- 346	- 539
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	Not 8	- 30	- 1 263	- 28	- 1 285
Kapitalavkastning överförd till skadeförsäkringsrörelsen		- 754	- 751	- 727	- 727
Övriga intäkter		45	0	0	-
Övriga kostnader		- 39	- 5	- 1	- 5
Rörelseresultat i andra företag än försäkringsbolag		- 6	- 5	-	-
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt		- 134	- 1 327	90	- 1 473
Bokslutsdispositioner	Not 9	-	-	0	1
Resultat före skatt		- 134	- 1 327	90	- 1 472
Skatt på årets resultat	Not 10	- 29	433	- 29	433
ÅRETS RESULTAT		- 163	- 894	61	- 1 039
VERKSAMHET UNDER AVVECKLING (Folksam Inter)					
TEKNISK REDOVISNING AV SKADEFÖRSÄKRINGSRÖRELSEN					
Premieintäkter för egen räkning					
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	Not 2	-	1 070	-	-
Försäkringersättningar för egen räkning		-	91	-	-
Utbetalda försäkringersättningar	Not 3	-	- 1 923	-	-
Återförsäkrares andel i utbetalda försäkringersättningar		-	920	-	-
Förändring i Avsättning för oreglerade skador		-	- 1 220	-	-
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för oreglerade skador		-	709	-	-
		-	- 1 514	-	-
Driftskostnader	Not 4	-	- 400	-	-
Övriga tekniska kostnader för egen räkning		-	- 5	-	-
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		-	- 758	-	-
ICKE-TEKNISK REDOVISNING					
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		-	- 758	-	-
Kapitalavkastning, intäkter	Not 5	-	162	-	-
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	Not 6	-	5	-	-
Kapitalavkastning, kostnader	Not 7	-	- 238	-	-
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	Not 8	-	- 89	-	-
Kapitalavkastning överförd till skadeförsäkringsrörelsen		-	- 91	-	-
Övriga intäkter/kostnader		-	- 1	-	-
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt		-	- 1 011	-	-
Skatt på årets resultat	Not 10	-	56	-	-
Minoritetens andel av årets resultat		-	55	-	-
ÅRETS RESULTAT, VERKSAMHET UNDER AVVECKLING		-	- 899	-	-
Realisationsresultat från avvecklingen av Folksam Inter		-	114	-	-
Därtill hänförlig skatt	Not 10	-	-	-	-
ÅRETS RESULTAT, TOTALT		-	- 1 680	-	-

Koncernen Mkr	Sjuk- & olycks- falls- försäkring	Hem och villa	Företag och Fastig- het	Motor- fordon	Trafik	Sjöfart, luftfart och transport
Premieintäkter för egen räkning						
Premieinkomst (före avgiven återförsäkring)	1 420	2 469	182	1 517	1 354	11
Premier för avgiven återförsäkring	- 3	- 399	- 76	- 240	- 59	- 1
Förändring i Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	13	- 27	26	- 113	- 50	-
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	-	-	-	-	-	-
	1 430	2 043	132	1 164	1 245	10
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	290	109	11	22	318	-
Försäkringsersättningar för egen räkning						
Utbetalda försäkringsersättningar	- 1 277	- 1 884	- 100	- 1 137	- 979	- 3
Återförsäkrares andel i utbetalda försäkringsersättningar	-	251	46	153	55	-
Förändring i Avsättning för oreglerade skador	- 133	- 49	- 36	17	- 503	- 2
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för oreglerade skador	-	4	6	4	1	-
	- 1 410	- 1 678	- 84	- 963	- 1 426	- 5
Återbäring och rabatter för egen räkning	7	-	-	-	-	-
Driftskostnader	- 206	- 263	- 18	- 261	- 223	- 3
Övriga tekniska kostnader för egen räkning	-	- 28	-	- 9	- 6	-
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat	97	184	41	- 47	- 92	2
Avvecklingsresultat	- 29	- 61	- 8	- 13	- 230	-
Försäkringstekniska avsättningar före avgiven återförsäkring						
Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	- 532	- 1 740	- 98	- 844	- 674	0
Avsättning för oreglerade skador	- 5 045	- 1 307	- 153	- 153	- 6 717	- 2
Avsättning för återbäring och rabatter	- 7	-	-	-	-	-
	- 5 584	- 3 047	- 251	- 997	- 7 391	- 2
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar						
Avsättning för oreglerade skador	3	120	13	28	1 314	-

Koncernen Mkr	Kredit och borgen	Husdjur	AGB (avgångs- bidrag)	Total försäkring av svenska risker	Mottagen åter- försäkring	Totalt
Premieintäkter f e r						
Premieinkomst (före avgiven återförsäkring)	–	161	12	7 126	5	7 131
Premier för avgiven återförsäkring	–	– 5	–	– 782	231	– 551
Förändring i Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	–	– 12	–	– 163	4	– 159
Återförsäkrarens andel av Förändring i avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	–	–	–	–	–	–
	–	144	12	6 181	240	6 421
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	–	4	1	754	–	754
Försäkringsersättningar f e r						
Utbetalda försäkringsersättningar	– 2	– 128	– 14	– 5 525	– 42	– 5 567
Återförsäkrarens andel i utbetalda försäkringsersättningar	–	–	–	505	– 183	322
Förändring i Avsättning för oreglerade skador	–	– 7	3	– 708	47	– 661
Återförsäkrarens andel av Förändring i avsättning för oreglerade skador	–	–	–	15	–	15
	– 2	– 135	– 11	– 5 713	– 178	– 5 891
Återbäring och rabatter f e r	–	–	–	– 7	–	– 7
Driftskostnader	–	– 22	– 2	– 998	– 70	– 1 068
Övriga tekniska kostnader för egen räkning	–	–	–	– 43	–	– 43
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat	– 2	– 9	–	174	– 8	166
Avvecklingsresultat	–	– 1	7	– 335	–	– 335
Försäkringstekniska avsättningar före avgiven återförsäkring						
Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	–	– 77	–	– 3 965	– 13	– 3 978
Avsättning för oreglerade skador	– 6	– 33	– 29	– 13 444	– 2	– 13 446
Avsättning för återbäring och rabatter	–	–	–	– 7	–	– 7
	– 6	– 110	– 29	– 17 416	– 15	– 17 431
Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar						
Avsättning för oreglerade skador	–	–	–	1 478	–	1 478

Moderbolaget Mkr	Sjuk- & olycks- falls- försäkring	Hem och villa	Företag och Fastig- het	Motor- fordon	Trafik	Sjöfart, luftfart och transport
Premieintäkter för egen räkning						
Premieinkomst (före avgiven återförsäkring)	1 420	2 237	89	1 355	1 215	11
Premier för avgiven återförsäkring	- 3	- 311	- 40	- 176	- 6	- 1
Förändring i Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	13	- 20	28	- 106	- 53	0
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	-	-	0	-	-	-
	1 430	1 906	77	1 073	1 156	10
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	290	101	7	18	306	0
Försäkringsersättningar för egen räkning						
Utbetalda försäkringsersättningar	- 1 277	- 1 705	- 48	- 1 003	- 901	- 3
Återförsäkrares andel i utbetalda försäkringsersättningar	0	188	17	106	7	-
Förändring i Avsättning för oreglerade skador	- 133	- 31	- 4	18	- 470	- 2
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för oreglerade skador	0	4	0	4	1	0
	- 1 410	- 1 544	- 35	- 875	- 1 363	- 5
Återbäring och rabatter för egen räkning	- 7	-	-	-	-	-
Driftskostnader	- 206	- 241	- 8	- 245	- 207	- 3
Övriga tekniska kostnader för egen räkning	-	- 28	-	- 9	- 6	-
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat	97	194	41	- 38	- 114	2
Avvecklingsresultat	- 29	- 41	- 3	- 6	- 248	-
Försäkringstekniska avsättningar före avgiven återförsäkring						
Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	- 532	- 1 626	- 62	- 765	- 609	0
Avsättning för oreglerade skador	- 5 045	- 1 196	- 76	- 130	- 6 516	- 2
Avsättning för återbäring och rabatter	- 7	-	-	-	-	-
	- 5 584	- 2 822	- 138	- 895	- 7 125	- 2
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar						
Avsättning för oreglerade skador	3	120	2	28	1 314	-

Moderbolaget (forts) Mkr	Kredit och borgen	Husdjur	AGB (avgångs- bidrag)	Total försäkring av svenska risker	Mottagen åter- försäkring	Totalt
Premieintäkter för egen räkning	–	161	12	6 500	236	6 736
Premieinkomst (före avgiven återförsäkring)	–	– 5	–	– 542	–	– 542
Premier för avgiven återförsäkring						
Förändring i Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	–	– 12	–	– 150	4	– 146
Återförsäkrares andel av förändring i avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	–	–	–	0	–	0
	–	144	12	5 808	240	6 048
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	–	4	1	727	–	727
Försäkringsersättningar för egen räkning						
Utbetalda försäkringsersättningar	– 2	– 128	– 14	– 5 081	– 225	– 5 306
Återförsäkrares andel i utbetalda försäkringsersättningar	–	–	–	318	–	318
Förändring i Avsättning för oreglerade skador	–	– 7	3	– 626	47	– 579
Återförsäkrares andel av Förändring i avsättning för oreglerade skador	0	–	–	9	–	9
	– 2	– 135	– 11	– 5 380	– 178	– 5 558
Återbäring och rabatter för egen räkning	–	–	–	– 7	–	– 7
Driftskostnader	–	– 22	– 2	– 934	– 70	– 1 004
Övriga tekniska kostnader för egen räkning	–	–	–	– 43	–	– 43
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat	– 2	– 9	–	171	– 8	163
Avvecklingsresultat	–	– 1	7	– 321	–	– 321
Försäkringstekniska avsättningar före avgiven återförsäkring						
Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker	–	– 77	–	– 3 671	– 13	– 3 684
Avsättning för oreglerade skador	– 6	– 33	– 29	– 13 033	– 2	– 13 035
Avsättning för återbäring och rabatter	–	–	–	– 7	–	– 7
	– 6	– 110	– 29	– 16 711	– 15	– 16 726
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar						
Avsättning för oreglerade skador	–	–	–	1 467	–	1 467

TILLGÅNGAR Mkr		Koncernen		Moderbolaget	
		2002	2001	2002	2001
Immateriella tillgångar	Not 11				
Goodwill		5	19	–	–
Andra immateriella tillgångar		23	64	23	64
Placeringstillgångar					
Byggnader och mark	Not 12	839	857	822	839
Placeringar i koncern- och intresseföretag					
Aktier och andelar i koncernföretag	Not 13	–	–	1 056	1 056
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 14	743	1 178	6	255
		743	1 178	1 062	1 311
Andra finansiella placeringstillgångar					
Aktier och andelar	Not 15	8	31	0	0
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 16	14 557	13 236	13 884	12 655
Lån med säkerhet i fast egendom	Not 17	4	4	4	4
Övriga lån	Not 18	1	1	1	1
Derivat	Not 19	13	39	13	37
Övriga finansiella placeringstillgångar	Not 20	46	47	46	47
		14 629	13 358	13 948	12 744
Depåer hos företag som avgivit återförsäkring		2	3	2	3
Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar					
Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker		0	0	0	0
Avsättning för oregrerade skador		1 478	1 463	1 467	1 458
	Not 21	1 478	1 463	1 467	1 458
Fordringar					
Fordringar avseende direkt försäkring	Not 22	1 728	1 508	1 579	1 361
Fordringar avseende återförsäkring	Not 23	96	116	95	123
Övriga fordringar	Not 24	176	487	186	500
		2 000	2 111	1 860	1 984
Andra tillgångar					
Materiella tillgångar		155	148	141	134
Kassa och bank		780	729	700	641
		935	877	841	775
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter					
Upplupna ränte- och hyresintäkter		203	297	198	283
Förutbetalda anskaffningskostnader		258	246	193	183
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	Not 25	102	121	96	115
		563	664	487	581
SUMMA TILLGÅNGAR		21 217	20 594	20 512	19 759

EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER
Mkr

		Koncernen		Moderbolaget	
		2002	2001	2002	2001
Eget kapital	Not 26				
Egen kapitalandel i obeskattade reserver		21	21	–	–
Garantikapital		2 000	2 000	2 000	2 000
Reservfond		7	21	0	0
Fond för orealiserade vinster	Not 27	211	174	201	165
Kapitalandelsfond		44	231	–	–
Balanserad vinst eller förlust		– 392	1 097	– 415	658
Årets resultat		– 163	– 894	61	– 1 039
Överföring årets resultat från verksamhet under avveckling		–	– 786	–	–
		1 728	1 864	1 847	1 784
Obeskattade reserver					
Säkerhetsreserv		–	–	28	28
Efterställda skulder	Not 28	837	938	837	938
Försäkringstekniska avsättningar (före avgiven återförsäkring)					
Avsättning för ej intjänade premier och kvardröjande risker		3 978	3 819	3 684	3 537
Avsättning för oreglerade skador	Not 29	13 446	12 787	13 035	12 459
Avsättning för återbäring och rabatter		7	1	7	1
	Not 30	17 431	16 607	16 726	15 997
Avsättningar för andra risker och kostnader					
Avsättning för skatter	Not 31	39	11	33	3
Skulder					
Skulder avseende direkt försäkring	Not 32	22	23	3	7
Skulder avseende återförsäkring	Not 33	4	16	20	16
Skulder till kreditinstitut		9	9	–	–
Derivat	Not 19	2	45	2	41
Övriga skulder	Not 34	440	427	426	409
		477	520	451	473
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter					
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 35	705	655	590	536
		705	655	590	536
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		21 217	20 594	20 512	19 759
STÄLLDA PANTER	Not 36				
Pantbrev ställda för egna skulder		17	14	–	–
Övriga ställda panter m m, värde enligt balansräkningens tillgångssida		18 040	16 595	17 253	15 949
ANSVARSFÖRBINDELSER					
Borgensförbindelser och andra ansvarsförbindelser		107	11	107	10
Kapitalvärde av pensionsåtaganden som ej upptagits bland skulderna eller täcks av försäkring		2	2	2	2
ÅTAGANDEN		Inga	Inga	Inga	Inga

(Redogörelse för redovisnings- och värderingsprinciper lämnas på sidorna 86-89)

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Not 1. Premieinkomst (före angiven återförsäkring)				
Inbetalda och tillgodoförda premier	7 131	7 605	6 500	7 019
Mottagen återförsäkring ¹⁾	–	–	236	20
	7 131	7 605	6 736	7 039
¹⁾ Varav mottagen återförsäkring från koncernföretag	–	–	231	–

Not 2. Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen

Kapitalunderlaget utgörs av ett genomsnitt av de försäkringstekniska avsättningarna för r. Kalkylräntesatsen som har använts motsvarar räntenivån på statsobligationer med en löptid som refererar till de försäkringstekniska avsättningarnas genomsnittliga löptid (drygt 2 respektive 7 år). Hänsyn har tagits till de försäkringstekniska avsättningar som gjorts respektive år.

	Koncernen		Moderbolaget	
	Kvarvarande verksamhet	Verksamhet under avveckling	2002	2001
Not 3. Utbetalda försäkringssättningar	2002	2001	2002	2001
Skadeersättningar ¹⁾	– 4 958	– 6 505	– 4 734	– 6 118
Driftskostnader för skadereglering	– 608	– 633	– 572	– 592
	– 5 566	– 7 138	– 5 306	– 6 710
¹⁾ Varav skadeersättningar till koncernföretag i mottagen återförsäkring	–	–	– 184	–

	2002	2001	2001	2002	2001
Not 4. Driftskostnader					
Anskaffningskostnader ¹⁾	– 584	– 644	– 36	– 478	– 544
Administrationskostnader ²⁾	– 746	– 876	– 49	– 721	– 842
Förändring i förutbetalda anskaffningskostnader	8	– 68	– 100	10	– 64
Provisioner och vinstandelar i avgiven återförsäkring	254	218	– 215	185	215
	– 1 068	1 370	– 400	– 1 004	– 1 235
Företagets totala driftskostnader					
Personalkostnader m m	– 1 320	– 1 428	– 65	– 1 302	– 1 415
Lokalkostnader m m	– 191	– 207	– 11	– 189	– 205
Avskrivningar m m	– 52	– 49	– 3	– 51	– 49
Provisioner och vinstandelar i avgiven återförsäkring	185	218	– 316	185	215
Övrigt	– 319	– 567	– 43	– 237	– 401
	– 1 697	– 2 032	– 438	– 1 594	– 1 855
	– 58	– 196	–	– 48	– 97

¹⁾ Varav provisioner i direktförsäkring²⁾ Varav erlagda provisioner till koncernföretag i mottagen återförsäkring**Arvode och kostnadsersättningar till revisorer**

KPMG					
Revisionsuppdrag	– 5	– 4	– 4	– 4	– 3
Andra uppdrag	– 1	– 2	– 1	– 1	– 2
SET Revisionsbyrå AB					
Revisionsuppdrag	–	0	–	–	0
Öhrlings PriceWaterhouseCoopers					
Revisionsuppdrag	0	0	–	0	0
Övriga revisorer					
Revisionsuppdrag	0	0	–	0	0
	– 6	– 6	– 5	– 5	– 5

Mkr	Koncernen		Verksamhet under avveckling 2001	Moderbolaget	
	Kvarvarande verksamhet 2002	2001		2002	2001
Not 5. Kapitalavkastning, intäkter	2002	2001	2001	2002	2001
Driftsöverskott från byggnader och mark					
Hysesintäkter	85	121	–	85	121
Driftskostnader	– 29	– 50	–	– 29	– 50
Driftsöverskott	56	71	–	56	71
Erhållna utdelningar					
Resultat från intresseföretag	–	–	–	165	15
Övrigt erhållna utdelningar	3	32	–	3	32
Ränteintäkter m m					
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	625	577	79	599	551
Koncernföretag	–	–	–	1	1
Övriga ränteintäkter	40	88	25	36	84
Återförda nedskrivningar					
Övriga placeringstillgångar	–	1	4	–	1
Valutakursvinst, netto	89	–	–	89	–
Realisationsvinst, netto					
Byggnader och mark	–	138	–	–	138
Aktier och andelar	–	138	6	–	197
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	1	209	48	–	201
Resultatandel i intresseföretag	–	124	–	–	–
	814	1 378	162	949	1 291
Not 6. Orealiserade vinster på placeringstillgångar	2002	2001	2001	2002	2001
Byggnader och mark	2	23	–	–	22
Aktier och andelar	–	–	4	1	–
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	80	–	1	79	–
	82	23	5	80	22
Not 7. Kapitalavkastning, kostnader	2002	2001	2001	2002	2001
Kapitalförvaltningskostnader	– 20	– 21	– 5	– 19	– 20
Räntekostnader m m					
Fastighetslån (reducerat för räntebidrag)	– 1	– 1	–	–	–
Koncernföretag	–	–	–	0	0
Övriga räntekostnader	– 224	– 239	– 3	– 223	– 239
Av- och nedskrivningar					
Goodwill	– 15	– 15	–	–	–
Aktier och andelar	– 1	–	–	–	–
Övriga placeringstillgångar	–	–	– 6	–	0
Övriga finansiella kostnader	–	–	–	–	–
Valutakursförlust, netto	–	– 137	– 79	–	– 130
Realisationsförlust, netto					
Aktier och andelar	– 1	–	– 144	– 1	–
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	– 41	–	– 1	– 41	–
Övriga placeringstillgångar	–	–	–	– 62	– 150
Resultatandel i intresseföretag	– 109	–	–	–	–
	– 412	– 413	– 238	– 346	– 539
Not 8. Orealiserade förluster på placeringstillgångar	2002	2001	2001	2002	2001
Återlagd orealiserad värdeförändring, byggnader och mark	– 28	– 139	–	– 28	– 139
Aktier och andelar	– 2	– 988	– 43	–	– 1 017
Obligationer och andra värdepapper	–	– 136	– 46	–	– 129
	– 30	– 1 263	– 89	– 28	– 1 285
Not 9. Bokslutsdispositioner	2002	2001	2001	2002	2001
Förändring av säkerhetsreserv	–	–	–	0	1

Mkr	Koncernen			Moderbolaget	
	Kvarvarande verksamhet		Verksamhet under avveckling		
Not 10. Skatt på årets resultat	2002	2001	2001	2002	2001
Aktuell skatt	- 1	- 1	7	1	0
Uppskjuten skatt på realiserade vinster	- 15	354	43	- 14	352
Övriga uppskjutna skattekostnader/skatteintäkter	- 13	80	6	- 16	81
	- 29	433	56	- 29	433
Specifikation av aktuell skatt					
Periodens skattekostnad	- 1	- 1	7	1	0
	- 1	- 1	7	1	0
Specifikation av uppskjuten skatt på realiserade vinster					
Byggnader och mark	8	32	-	8	32
Aktier och andelar		284	31	-	284
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	- 23	38	12	- 22	36
	- 15	354	43	- 14	352
Specifikation av övriga uppskjutna skattekostnader/skatteintäkter					
Uppskjuten skatteintäkt avseende temporära skillnader	5	127	6	4	126
Uppskjuten skatteintäkt under året aktiverat underskottsavdrag	2	-	0	-	-
Uppskjuten skattekostnad till följd av utnyttjande av tidigare aktiverat skattevärde i underskottsavdrag	- 20	- 47	-	- 20	- 45
	- 13	80	6	- 16	81
Koncernen, kvarvarande verksamhet			Moderbolaget		
	%	2002	%	2001	
Avstämning av effektiv skattesats avseende inkomstskatt					
Resultat före skatt	- 134	- 1 327		90	- 1 471
Skatt enligt gällande skattesats för moderbolaget	- 28,0	37	- 28,0	372	
Avskrivning koncernmässig goodwill	3,0	- 4	0,3	- 4	
Andra inte avdragsgilla kostnader/ inte skattepliktiga intäkter	23,8	- 32	- 4,7	63	
Avvikande skatt på resultatandelar i intresseföretag	23,0	- 31	- 2,2	30	
Skatteeffekt hänförlig till tidigare år samt ändrade skattesatser	- 0,2	1	-	-	
Ej aktiverade underskottsavdrag	-	-	2,1	- 28	
	21,6	- 29	- 32,5	433	
				32,4	- 29 - 29,4 433
Koncernen, verksamhet under avveckling					
	%	2001			
Avstämning av effektiv skattesats avseende inkomstskatt					
Resultat före skatt		- 1 011			
Skatt enligt gällande skattesats för moderbolaget		- 28,0	283		
Andra inte avdragsgilla kostnader/inte skattepliktiga intäkter		0,0	0		
Ej aktiverade underskottsavdrag		22,4	- 226		
		- 5,6	57		
Realisationsresultatet från avvecklingen av Folksam Inter 113,6 Mkr utgör en koncernmässig vinst som inte är en skattepliktig intäkt.					
	Koncernen			Moderbolaget	
	Kvarvarande verksamhet		Verksamhet under avveckling		
Aktuell och uppskjuten skatt som redovisats direkt mot eget kapital	2002	2001	2001	2002	2001
Aktuell skatt i lämnade/erhållna koncernbidrag	-	-	-	1	-
	Koncernen			Moderbolaget	
Not 11. Immateriella tillgångar	2002	2001		2002	2001
Goodwill					
Anskaffningsvärde	58	58		-	-
Tillkommande tillgångar, genom aktivering	-	-		-	-
Ackumulerade av- och nedskrivningar	- 39	- 23		-	-
Årets av- och nedskrivningar	- 14	- 14		-	-
	5	19		-	-
Andra immateriella tillgångar					
Anskaffningsvärde	457	457		457	457
Tillkommande tillgångar, genom aktivering	-	-		-	-
Ackumulerade av- och nedskrivningar	- 393	- 311		- 393	- 311
Årets av- och nedskrivningar	- 41	- 82		- 41	- 82
Avskrivning sker med i genomsnitt 25 procent på anskaffningsvärdet.	23	64		23	64

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
Not 12. Byggnader och mark	2002	2001	2002	2001
Placeringsfastigheter				
Bokfört värde egen kontorsfastighet	359	379	359	379
Bokfört värde övriga fastigheter	480	478	463	460
	839	857	822	839
Verkligt värde	839	857	822	839
Anskaffningsvärde	743	733	710	700
Taxeringsvärde	559	478	541	465

29 procent av den uthyrningsbara ytan används i Folksam verksamhet.
Under året har fastigheten Krokslätt 31:10 avyttrats.

Placeringsfastigheter	Anskaffnings- värde	Verkligt värde	Bokfört värde kr/kvm	Ytvakansgrad 021231	Direktav- kastning
Fördelning på fastighetskategori					
Fastighetskategori					
Kontors- och affärsfastigheter	699	811	11 364	12,1%	6,9%
Övriga fastigheter	11	11	17 516	0,0%	1,5%
Totalt	710	822	11 418	12,0%	6,8%

Direktavkastningen beräknat enligt Försäkringsförbundets rekommendationer.

Riskexponering

En höjning av direktavkastningskravet med en procentenhet innebär en teoretisk minskning av verkligt värde med cirka 13 procent.

Fördelning av anskaffningsvärde på geografisk ort	Stockholm med närförorter	Malmö och Göteborg	Landsorts- städer	Totalt
Fastighetskategori				
Koncernen, 2002				
Moderbolaget enligt nedan	418	28	264	710
Övriga fastigheter	–	–	33	33
	418	28	297	743
Moderbolaget, 2002				
Kontors- och affärsfastigheter	407	28	264	699
Övriga fastigheter	11	–	–	11
	418	28	264	710

Fördelning av verkligt värde på geografisk ort

Fastighetskategori				
Koncernen, 2002				
Moderbolaget enligt nedan	530	48	244	822
Övriga fastigheter	–	–	17	17
	530	48	261	839
Moderbolaget, 2002				
Kontors- och affärsfastigheter	519	48	244	811
Övriga fastigheter	11	–	–	11
	530	48	244	822

Not 13. Aktier och andelar i koncernföretag	Organisations- nummer	Säte	Antal	Kapital- andel i %	2002	2001
Moderbolaget						
CU Försäkringar AB	556034-6792	Sundsvall	1 000	100	0	0
Folknet AB	556581-4182	Stockholm	1 000	100	0	0
Folksam Auto AB	556062-6839	Växjö	15 000	100	18	18
Folksam Fond AB (publ)	556036-5966	Stockholm	4 000	100	8	8
Folksam Hälsa AB	556237-1285	Stockholm	100 000	100	10	10
Folksam Inköp AB	556454-1182	Stockholm	10 000	100	0	0
Folksam Insurance & Risk Management AB	556443-4032	Stockholm	10 000	100	1	1
Folksam Sak Fastighets AB	556236-2342	Stockholm	5 200	100	693	693
Folksam Spar AB (publ)	556055-3470	Stockholm	50 000	100	26	26
Svenska Konsumentförsäkringar AB	516401-6700	Stockholm	1 000	100	300	300
Skanstull Invest BV			402	100	0	0
Bokfört värde					1 056	1 056
Verkligt värde					1 490	1 374

Samtliga aktier är onoterade.

Mkr	Organisations-nummer	Säte	Antal	Kapital- andel i %	2002	2001
Not 14. Aktier och andelar i intresseföretag						
Koncernen						
AB Hotelinvest & Co KB	916405-5411	Stockholm		33	–	356
Anabasis HB	916500-3071	Stockholm		33	–	0
Folksam Property Holding 1 B V		Amsterdam	55 400	50	731	815
Consulting AB Lennermark & Andersson	556131-2223	Örebro	1 125	21	6	–
Personskadereglering AB	556508-5783	Stockholm	350	35	6	8
Larmtjänst	556084-4382	Stockholm	272	27	0	0
Bokfört värde					743	1 179
Verkligt värde					743	1 179
Moderbolaget						
AB Hotelinvest & Co KB	916405-5411	Stockholm		33	–	255
Anabasis HB	916500-3071	Stockholm		33	–	0
Consulting AB Lennermark & Andersson	556131-2223	Örebro	1 125	21	6	–
Larmtjänst	556084-4382	Stockholm	272	27	0	0
Personskadereglering AB	556508-5783	Stockholm	350	35	0	0
Bokfört värde					6	255
Verkligt värde					17	361
Samtliga aktier är onoterade.						
Not 15. Aktier och andra andelar						
			Koncernen		Moderbolaget	
			2002	2001	2002	2001
Bokfört värde			8	31	0	0
Anskaffningsvärde			14	36	3	4
Verkligt värde			8	31	0	0
Varav:						
Noterade			8	31	0	0
Onoterade			0	0	0	0
Vid värdering av aktier och andelar enligt lägsta värdets princip skulle aktier och andelar redovisas till ett belopp av 0 Mkr (moderbolaget).						
Not 16. Obligationer och andra räntebärande värdepapper						
			2002	2001	2002	2001
Upplupet anskaffningsvärde						
Svenska staten			4 235	3 421	3 895	3 303
Svenska bostadsinstitut			7 334	3 871	7 088	3 686
Svenska räntefonder			1 024	985	1 003	909
Övriga svenska emittenter			1 755	1 737	1 695	1 679
Utländska stater			–	1 569	–	1 485
Övriga utländska emittenter			83	1 605	80	1 548
			14 431	13 188	13 761	12 610
Varav:						
Noterade			13 885	12 534	13 218	11 958
Onoterade			546	654	543	652
Tidsbundna förlagsbevis			202	320	202	320
Eviga förlagsbevis			–	22	–	21
Bokfört värde						
Svenska staten			4 251	3 421	3 910	3 303
Svenska bostadsinstitut			7 383	3 888	7 135	3 701
Svenska räntefonder			1 079	1 021	1 058	946
Övriga svenska emittenter			1 759	1 731	1 699	1 672
Utländska stater			–	1 569	–	1 484
Övriga utländska emittenter			85	1 606	82	1 549
			14 557	13 236	13 884	12 655
Varav:						
Noterade			14 011	12 584	13 340	12 006
Onoterade			546	651	544	649
Tidsbundna förlagsbevis			223	322	223	322
Eviga förlagsbevis			–	28	–	27

Per 2002-12-31 var den positiva skillnaden till följd av att bokfört värde (verkligt värde) överstiger nominellt belopp 113 Mkr.

Per 2002-12-31 var den negativa skillnaden till följd av att bokfört värde (verkligt värde) underskrider nominellt belopp 32 Mkr.

Vid värdering av räntebärande värdepapper enligt upplupet anskaffningsvärde skulle balansposten redovisas till ett belopp på 13 761 Mkr.

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Not 17. Lån med säkerhet i fast egendom				
Bokfört värde	4	4	4	4
Anskaffningsvärde	4	4	4	4
Verkligt värde	4	4	4	4
Not 18. Övriga lån				
Bokfört värde	1	1	1	1
Anskaffningsvärde	1	1	1	1
Verkligt värde	1	1	1	1

Not 19. Derivat

Under året har handel skett med valutaterminer. Handeln med valutaterminer har skett med syfte att justera valutarisken i portföljen. De aktieoptioner som bolaget hade per 2002-12-31 var köpoptioner som erhållits till följd av aktieinnehav, det vill säga en form av utdelning.

Beskrivning av kreditrisker

Kreditrisken för derivaten avser risken för att motparten ej kan uppfylla sina åtaganden i enlighet med avtalen. Kreditrisken för valutaterminer och aktieoptioner består av de verkliga värdena för respektive derivat, detta även med hänsyn tagen till säkerheterna.

Beskrivning av marknadsrisker

Med marknadsrisken för derivaten avses risken att marknadsvärdet för derivaten ändras till följd av ändringar på marknaden av räntor, aktiekurser, valutakurser etcetera. Marknadsrisken för derivaten per 2002-12-31 består av de verkliga värdena för nämnda derivat.

Beskrivning av likviditetsrisker

Likviditetsrisken avser risken för att ett visst derivat ej kan avyttras/förvärvas utan större prispåverkan eller att transaktionen medför stora kostnader. Handel med valutaterminer har endast skett i de större valutorna där det finns god likviditet i marknaden. Likviditetsrisken för valutaterminerna torde därför vara begränsad och att likställas med de likviditetsrisker som föreligger för standardiserade instrument.

Koncernen, 2002

Derivat med positiva värden eller värde noll (tillgångar)	Verkligt värde	Bokfört värde	Nominellt belopp*
Derivatinstrument upptagna i balansräkningen			
Innehavda aktieoptioner med positivt värde	0	0	1
Valutaterminer med positivt värde	13	13	424
	13	13	425

Derivat med negativa värden inklusive utfärdade optioner (skulder)

Derivatinstrument upptagna i balansräkningen	Verkligt värde	Bokfört värde	Nominellt belopp*
Valutaterminer med negativt värde	2	2	282

Moderbolaget, 2002

Derivat med positiva värden eller värde noll (tillgångar)	Verkligt värde	Bokfört värde	Nominellt belopp*
Derivatinstrument upptagna i balansräkningen			
Innehavda aktieoptioner med positivt värde	0	0	1
Valutaterminer med positivt värde	13	13	424
	13	13	425

Derivat med negativa värden inklusive utfärdade optioner (skulder)

Derivatinstrument upptagna i balansräkningen	Verkligt värde	Bokfört värde	Nominellt belopp*
Valutaterminer med negativt värde	2	2	282

* Med nominellt belopp avses den effektiva beloppsbas på vilket instrumentet värde bestäms.

Not 20. Övriga finansiella placeringstillgångar	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Bokfört värde	46	47	46	47
Verkligt värde	92	93	92	93
Not 21. Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar				
	2002	2001	2002	2001
Ingående balans	1 463	1 682	1 458	1 674
Valutaomräkning	–	–	–	–
Överlåtna försäkringsbestånd	–	– 347	–	– 347
Förändring i avsättning	15	128	9	131
Utgående balans	1 478	1 463	1 467	1 458

Mkr	Koncernen		Moderbolaget		
Not 22. Fordringar avseende direkt försäkring	2002	2001	2002	2001	
Försäkringstagare	1 647	1 418	1 505	1 284	
Försäkringsföretag	81	90	74	77	
	1 728	1 508	1 579	1 361	
Not 23. Fordringar avseende återförsäkring	2002	2001	2002	2001	
Fordringar på koncernföretag	–	–	–	6	
Övrigt	96	116	95	117	
	96	116	95	123	
Not 24. Övriga fordringar	2002	2001	2002	2001	
Fordringar på koncernföretag	–	–	19	26	
Fordringar på närstående företag	64	13	64	12	
Övrigt	112	474	103	462	
	176	487	186	500	
Not 25. Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2002	2001	2002	2001	
Förutbetalda hyror	49	48	49	48	
Förutbetalda försäkringsersättningar	2	0	2	0	
Övriga förutbetalda kostnader	36	38	36	37	
Upplupna premier	8	9	8	9	
Övriga upplupna intäkter	7	26	1	21	
	102	121	96	115	
Not 26. Eget kapital	Garanti- kapital	Bundna reserver	Fria reserver	Årets resultat	Totalt
Koncernen, 2002					
Ingående balans enligt bokslut 2002-01-01	2 000	447	1 097	– 1 680	1 864
Resultat verksamhet under avveckling	–	–	– 786	786	–
Ingående balans efter avdrag för verksamhet under avveckling	2 000	447	311	– 894	1 864
Vinstdisposition	–	–	– 894	894	–
Avsättning till kapitalandelsfond	–	– 214	214	–	–
Förändring av fond för orealiserade vinster	–	37	– 37	–	–
Övrig förskjutning mellan bundet och fritt eget kapital	–	– 14	14	–	–
Effekt av övergång till kapitalandelsmetod för redovisning av aktieinnehav	–	3	–	–	3
Omräkningsdifferens	–	24	–	–	24
Årets resultat	–	–	–	– 163	– 163
Utgående balans 2002-12-31	2 000	283	– 392	– 163	1 728
Ackumulerad omräkningsdifferens sedan 1999-01-01 uppgår till 32 (29) Mkr. Skillnaden mellan intresseföretagens värde enligt kapitalandelsmetoden jämfört med värde enligt anskaffningsvärdemetoden uppgår till 44 (232) Mkr.					

	Garanti- kapital	Reserv- fond	Fond för orealiserade vinster	Balanserad vinst	Årets resultat	Totalt
Moderbolaget, 2002						
Ingående balans 2002-01-01	2 000	0	165	658	– 1 039	1 784
Vinstdisposition	–	–	–	– 1 039	1 039	–
Förändring av fond för orealiserade vinster	–	–	36	– 36	–	–
Erhållet koncernbidrag	–	–	–	3	–	3
Skatteeffekt i erhållet koncernbidrag	–	–	–	– 1	–	– 1
Årets resultat	–	–	–	–	61	61
Utgående balans 2002-12-31	2 000	0	201	– 415	61	1 847

Mkr	Koncernen		Moderbolaget	
Not 27. Fond för orealiserade vinster	2002	2001	2002	2001
Byggnader och mark	120	140	113	133
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	91	34	88	32
	211	174	201	165
Not 28. Efterställda skulder	2002	2001	2002	2001
Tidsbundna förlagslån	837	938	837	938
Förlagslån inräknas i kapitalbasen enligt tillstånd från Finansinspektionen.				
Not 29. Avsättning för oreglerade skador	2002	2001	2002	2001
Inträffade och rapporterade skador	5 982	5 559	5 717	5 361
Inträffade, men ej rapporterade skador	6 932	6 650	6 800	6 538
Avsättning för skaderegleringskostnader	532	578	518	560
	13 446	12 787	13 035	12 459
Not 30. Försäkringstekniska avsättningar (före avgiven återförsäkring)	2002	2001	2002	2001
Ingående balans	16 607	18 195	15 997	17 660
Överlåtna försäkringsbestånd	- 3	- 2 161	- 3	- 2 161
Förändring i avsättning	827	573	732	498
Utgående balans	17 431	16 607	16 726	15 997
Not 31. Avsättning för skatter	2002	2001	2002	2001
Uppskjuten skatt i fond för orealiserade vinster				
Byggnader och mark	- 47	54	44	52
Aktier och andelar	-	-	-	-
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	- 35	13	34	12
	- 82	67	78	64
Övriga uppskjutna skattefordringar och skatteskulder				
Byggnader och mark	58	55	61	57
Aktier och andelar	- 1	-	-	-
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	-	8	-	7
Obeskattade reserver	8	8	-	-
Underskottsavdrag	- 108	- 127	- 106	- 126
Övriga uppskjutna skattefordringar och uppskjutna skatteskulder, netto	- 43	- 56	- 45	- 62
Summa avsättningar för skatter	39	11	33	3
Årets förändring av uppskjuten skatt i temporära skillnader år 2002 har redovisats över resultaträkningen.				
Avdragsgilla temporära skillnader för vilka uppskjuten skatt ej redovisas				
Temporär skillnad aktier och andelar i koncernföretag	481	483	292	292
Temporär skillnad aktier och andelar i intresseföretag	-	2	-	-
Skattemässiga underskott	210	211	-	-
	691	696	292	292
Not 32. Skulder avseende direkt försäkring	2002	2001	2002	2001
Försäkringstagare	18	22	3	7
Försäkringsföretag	4	1	0	0
	22	23	3	7
Not 33. Skulder avseende återförsäkring	2002	2001	2002	2001
Skulder till koncernföretag	-	-	16	-
Övrigt	4	16	4	16
	4	16	20	16
Not 34. Övriga skulder	2002	2001	2002	2001
Skulder till koncernbolag	-	-	3	5
Skulder till närstående bolag	157	66	157	65
Leverantörsskulder	105	102	103	100
Övrigt	178	259	163	239
	440	427	426	409

Mkr Not 35. Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Upplupna räntekostnader	231	215	230	215
Övriga upplupna kostnader	170	171	144	135
Förutbetalda premier	284	243	197	160
Övriga förutbetalda intäkter	20	26	18	26
	705	655	590	536

I balansposten Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter ingår upplupen räntekostnad på garantikapital med 166 mkr. Beloppet är efterställt övriga skulder och kan inte utbetalas på grund av vinstutdelningsreglerna i försäkringsrörelselagen.

Not 36. Ställda panter	Koncernen		Moderbolaget	
	2002	2001	2002	2001
Pantbrev ställda för egna skulder				
Pantsatta inteckningar för främmande lån	16	13	–	–
Pantbrev i samägd fastighet, disponerade av annan delägare	1	–	–	–
Företagsinteckningar	–	1	–	–
	17	14	–	–
Tillgångar som omfattas av försäkringstagarnas förmånsrätt				
Byggnader och mark (inklusive indirekt ägda)	1 305	1 396	1 305	1 396
Aktier och andelar i koncernföretag	430	349	430	349
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	14 613	13 301	13 826	12 655
Fordringar avseende direkt försäkring	1 436	1 267	1 436	1 267
Upplupna räntor och hyresintäkter	195	282	195	282
	17 979	16 595	17 192	15 949
För andras räkning pantsatta tillgångar				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	61	–	61	–
	18 040	16 595	17 253	15 949

Säkerheter har ställts i enlighet med clearinginstitutens angivna marginalsäkerhetskrav.

Not 37. Resultat per försäkringsklass	Olycksfall och sjukdom	Motorförsäkring		Sjöfart, luftfart och transport	Brand & annan skada på egendom	Allmän ansvarighet
		Ansvar mot 3:e man	Övriga klasser			
Moderbolaget, 2002						
Premieinkomst, brutto	1 554	1 215	1 355	11	1 929	77
Premieintäkt, brutto	1 569	1 162	1 259	11	1 903	98
Försäkringsersättningar, brutto	- 1 523	- 1 372	- 985	- 5	- 1 475	- 63
Driftskostnader, brutto	- 229	- 207	- 309	- 3	- 297	- 12
Resultat av avgiven återförsäkring	- 4	2	- 3	- 2	- 12	1
	Kredit och borgen	Rätts-skydd	Övriga försäkringsklasser	Direkt försäkring	Mottagen återförsäkring	Totalt
Premieinkomst, brutto	-	139	220	6 500	236	6 736
Premieintäkt, brutto	-	140	208	6 350	240	6 590
Försäkringsersättningar, brutto	- 2	- 116	- 166	- 5 707	- 178	- 5 885
Driftskostnader, brutto	0	- 21	- 41	- 1 119	- 70	- 1 189
Resultat av avgiven återförsäkring	-	0	- 12	- 30	-	- 30
	Olycksfall och sjukdom	Motorförsäkring		Sjöfart, luftfart och transport	Brand & annan skada på egendom	Allmän ansvarighet
		Ansvar mot 3:e man	Övriga klasser			
Moderbolaget, 2001						
Premieinkomst, brutto	1 565	1 257	1 350	30	2 334	149
Premieintäkt, brutto	1 511	1 181	1 329	32	2 174	159
Försäkringsersättningar, brutto	- 1 745	- 1 528	- 1 096	- 11	- 1 990	- 103
Driftskostnader, brutto	- 216	- 314	- 342	- 9	- 438	- 37
Resultat av avgiven återförsäkring	3	19	6	- 3	106	- 6
	Kredit och borgen	Rätts-skydd	Övriga försäkringsklasser	Direkt försäkring	Mottagen återförsäkring	Totalt
Premieinkomst, brutto	1	119	215	7 019	20	7 039
Premieintäkt, brutto	1	111	202	6 692	15	6 706
Försäkringsersättningar, brutto	- 108	- 145	- 159	- 6 884	8	- 6 876
Driftskostnader, brutto	1	- 31	- 65	- 1 449	- 1	- 1 450
Resultat av avgiven återförsäkring	0	10	- 16	119	0	119

Riskhantering

Inom Folksam identifieras, värderas och hanteras risker enligt en koncerngemensam metod, vilket möjliggör en sammanvägning av riskerna – en beräkning av risknivå.

Metoden ökar förmågan att bedöma och styra väsentliga risker och innebär en helhetssyn på Folksams riskexponering. Riskhanteringen fokuserar på att Folksam genom att hantera riskerna effektivt, ska öka möjligheterna att nå de uppsatta målen.

En särskild riskkommitté har bildats med uppdrag att säkerställa att bilden av Folksams riskexponering är korrekt.

De risker som identifieras delas in i placeringsrisker, försäkringsrisker, operativa risker och strategiska risker.

Placeringsrisker

Bolaget tar i sin placeringsverksamhet risker i syfte att generera avkastning. Till dessa risker hör till exempel att aktiekurser, räntor och växelkurser förändras samt att låntagares förutsättningar att fullgöra sina förpliktelser påverkas i någon riktning. Möjligheterna att ta risker är emellertid begränsade genom det av styrelsen fastställda placeringsreglementet som beaktar bolagets riskbärande förmåga. Det övergripande målet med placeringsverksamheten är således att uppnå så hög avkastning som möjligt inom ramen för ett begränsat risktagande.

Inom kapitalförvaltningen är det därför av vikt att dels utnyttja riskmandatet på ett för uppdragsgivaren optimalt vis, dels kontrollera att risktagandet håller sig inom givna ramar. En effektiv riskhantering är även ett krav från såväl lagstiftaren som den finansiella marknaden och av betydelse för att upprätthålla bolagets anseende som en viktig aktör på den finansiella marknaden. För detta ändamål har kapitalförvaltningsenheten inrättat två funktioner som har till uppgift att styra respektive kontrollera risktagandet.

I placeringsreglementet har styrelsen givit uttryck för den placeringsinriktning som är förenlig med bolagets förutsättningar. Den beaktar olika tillgångars absoluta risk och deras samvariation och kommer till uttryck genom ett preciserat normalläge för hur tillgångarna ska vara fördelade mellan och inom tillgångsslagen, till exempel mellan aktier och räntebärande tillgångar respektive mellan svenska och utländska aktier eller räntor. Kapitalförvaltningsenheten har genom riskmandatet möjlighet att avvika

från detta så kallade riskneutrala läge i syfte att generera ytterligare avkastning. För att kunna styra och begränsa både den absoluta risken och den risk det innebär att avvika från normalläget används flera olika typer av riskmått inom placeringsverksamheten. Riskerna kontrolleras, begränsas och mäts dels inom ramen för det använda värdepapperssystemet, dels genom egenutvecklade applikationer. Några av de riskmått som förekommer inom placeringsverksamheten beskrivs nedan:

Value at Risk (VaR) är en etablerad metod för att jämföra risker i olika tillgångsslag med varandra. VaR används framförallt för att styra fördelningen mellan aktier, räntor och fastigheter på ett sådant sätt att den förväntade avkastningen optimeras samtidigt som legala och interna restriktioner uppfylls med mycket hög sannolikhet.

Duration är ett mått på hur pass känslig en räntebärande placering är för parallellförskjutningar av räntekurvan. Limiter begränsar ränteportföljernas avvikelser från sina jämförelseindex.

Tracking Error kan användas på fler än ett vis, bland annat för att ge en uppskattning av hur mycket en portföljs avkastning förväntas avvika från sitt jämförelseindex. Limiter begränsar aktieportföljernas avvikelser från sina jämförelseindex.

Valutaterminer används i betydande omfattning i syfte att säkra bolagets valutaexponering. I övrigt är bruket av derivat i riskhanteringen mycket sparsamt.

Kreditrisker begränsas av den så kallade limitlistan av vilken det framgår hur stor andel av en portfölj som får bestå av instrument emitterade av enskild låntagare eller grupp av låntagare som ingår i en koncern.

Inom bolaget finns en koncernövergripande internrevisionsavdelning som tillsammans med en separat funktion för intern kontroll inom kapitalförvaltningen bevakar hanteringen av placeringsverksamhetens operationella risker. På så vis säkerställs att även det rent administrativa handhavandet av tillgångarna är tillfredsställande.

Förvaltningen av tillgångar ska styras av en normalportfölj. Normalportföljen visar den strategiska fördelningen av portföljens olika tillgångsslag, uttryckt som andel av portföljens totala marknadsvärde, samt tillåtna avvikelser från normalvärdet.

Valutaexponering

Placeringstillgångar i utländsk valuta har omräknats till svenska kronor utifrån balansdagens valutakurser.

Nettoexponering i utländsk valuta

För placeringstillgångarna uppgick nettoexponeringen i utländsk valuta per 2002-12-31 till följande belopp (MSEK):

USD	– 409
EUR	– 282
DKK	14
CHF	1
GBP	1
Övriga valutor	0

Ränteriskexponering

Med ränterisk menas risken att marknadsvärdet på placeringar i fastförräntade värdepapper sjunker då marknadsräntan stiger. Graden av ränterisk eller prisrisk, ökar med värdepapprets löptid.

Räntebindningstider avseende obligationer och andra räntebärande värdepapper per 2002-12-31:

Svenska staten	0,524 år
Svenska bostadsinstitut	0,663 år
Övriga svenska emittenter	0,391 år
Övriga utländska emittenter	2,850 år
Summa	0,597 år

Kreditriskexponering

Med kreditrisk i finansiella placeringstillgångar inklusive derivat förstås risken för att motparten helt eller delvis inte fullgör sina betalningsförpliktelser mot bolaget. Av notupplysningarna till berörda balansposter framgår hur bolagets kreditrisk-exponering mot olika typer av motparter fördelar sig. De bokförda värdena ger uttryck för den maximala kreditriskexponeringen i de finansiella placeringstillgångarna.

Per 2002-12-31 var den maximala kreditrisken följande:

(räntebärande värdepapper, aktier och derivat)	Brutto	Säkerhet	Netto
Svenska staten	3 947		3 947
Svenska kommuner	0	0	0
Svenska bostadsinstitut	7 268	0	7 268
Svenska räntefonder	1 058	0	1 058
Övriga svenska emittenter/bolag	2 426	0	2 426
Utländska stater	0	0	0
Övriga utländska emittenter/bolag	86	0	86
Summa	14 785	0	14 785

Väsentliga koncentrationer av kreditrisk

Per 2002-12-31 hade bolaget följande stora exponeringar:

(för räntebärande värdepapper och aktier)

FöreningsSparbanken	2 206
Svenska Handelsbanken	1 923
Landshypotek	1 503
SBAB	1 346
SEB	1 032
Nordea	850
Fortum	247
Scania	174
Sydkraft	91
Volvo	90

Försäkringsrisker

Försäkringsriskerna kan indelas i teckningsrisker, reservsättningsrisker och återförsäkringsrisker.

Teckningsrisker

En teckningsrisk föreligger om det finns risk för att den beräknade premien inte kommer att motsvara det förväntade skadebeloppet. Folksam Saks försäkringsverksamhet är idag helt inriktad på massbranscher vilket innebär att inom en och samma bransch adderas en stor mängd oberoende risker vilket automatiskt ger en riskutjämning och en minskning av teckningsrisken.

Det viktigaste instrumentet för att hantera teckningsrisken i massbranscher är tariffen som ska garantera att, för grupper av risker, premien är beräknad så att den ska täcka de kostnader som kan uppstå. Folksam lägger löpande ner ett omfattande arbete på att anpassa tarifferna till den faktiska riskexponeringen och på att löpande följa upp och säkerställa detta.

Reservsättningsrisker

En reservsättningsrisk föreligger om det finns risk för att den avsatta reserven för inträffade skador inte är tillräcklig. Reservsättningen baseras i huvudsak på skadehandläggarnas uppskattningar samt på erfarenheter från den historiska skadeutvecklingen. Reserverna kontrolleras och utvärderas löpande i det ordinarie boksluts- och prognosarbetet.

Återförsäkringsrisker

Folksam har en analysgrupp med uppgift att inför varje verksamhetsår ta fram ett förslag till ett till verksamhetens karaktär och omfattning anpassat återförsäkringsprogram. Programmet fastställs sedan av koncernledning och styrelse. Syftet med återförsäkringsprogrammet är:

- att ge skydd mot större skador och därigenom undanröja kraftiga svängningar i affärsresultatet mellan åren
- att täcka överskjutande risknivåer i de eventuella fall där bolagets exponering kan överskrida fastställda gränser.

Sedan år 2000 har Folksam Sak en kvotåterförsäkring avseende trafikförsäkring som täcker skador som inträffat år 1999 och tidigare.

Folksam har för år 2002 valt att återförsäkra sin verksamhet genom i första hand icke proportionella återförsäkringslösning-

ar med självbehåll anpassade till förutsättningarna i respektive försäkringsklass.

För att minimera kreditriskerna i återförsäkringsverksamheten har Folksam strikta regler vid valet av återförsäkringsbolag som bland annat innebär att anlitade återförsäkringsbolag ska ha en rating av lägst A (enkelt A) enligt Standard & Poor's skala eller motsvarande från andra ratinginstitut. Uppföljning sker också av återförsäkringsbolagens totala exponering mot Folksam.

Operativa och strategiska risker

De operativa riskerna tar en stor plats i den koncerngemensamma riskhanteringen.

Exempel på operativa risker är risker som kan orsaka förluster, direkta eller indirekta, beroende på bristande processer eller på grund av att personal och system inte motsvarar organisationens behov. Operativa risker kan också uppstå genom externa händelser (krig, terrordåd, politik).

Strategiska risker är risker som ofta rör affärsmässiga beslut. De strategiska riskerna hanteras framför allt av koncernledning och styrelser. Val av affärsstrategier och samarbetspartners, resursfördelning och ackvisitioner är exempel på sådana riskområden.

Allmänt

Redovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) och Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd samt i tillämpliga delar av Redovisningsrådets rekommendationer.

Koncernbidrag och aktieägartillskott

Bolaget redovisar koncernbidrag och aktieägartillskott i enlighet med uttalandet från Redovisningsrådets Akutgrupp om koncernbidrag och aktieägartillskott.

Koncernbidrag redovisas efter sin ekonomiska innebörd nämligen att minimera koncernens skatt, utdelning eller som kapitaltillskott. Eftersom koncernbidraget inte utgör vederlag för utförda prestationer, redovisas det direkt mot balanserade vinstmedel efter avdrag för dess skatteeffekt om avsikten är att minimera koncernens skatt. Mottagna koncernbidrag som kan jämföras med utdelning redovisas som intäkt i kapitalavkastningen. Koncernbidrag som lämnas som kapitaltillskott aktiveras i aktier och andelar. Sedvanlig prövning sker om en nedskrivning av aktiernas värde erfordras.

Koncernredovisningen

Allmänt

Folksam Sak konsoliderar dotterföretag i vilka moderföretaget har ett direkt eller indirekt innehav på mer än 50 procent av röstetalet, eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över styrningen av företaget. Intresseföretag där ägarandelen är 20-50 procent tas med som en resultatandel enligt kapitalandelsmetoden. En förteckning av i koncernen redovisade dotter- och intresseföretag redovisas under not 13 och 14. Beträffande omräkningsdifferens har övergångsregeln enligt Redovisningsrådets rekommendation om valutakurser (RR8) tillämpats, vilket innebär att upplysning lämnas om ackumulerade omräkningsdifferenser uppkomna från och med 1 januari 1999.

Dotterföretag

Koncernredovisningen är upprättad enligt förvärvsmetoden och i enlighet med Redovisningsrådets rekommendation om koncernredovisning (RR1:00). Förvärvsmetoden innebär att ett förvärv av dotterföretag betraktas som en transaktion varigenom moderföretaget indirekt förvärvar dotter-

företagets tillgångar och övertar dess skulder. Från och med förvärvstidpunkten inkluderas i koncernredovisningen det förvärvade företagets intäkter och kostnader, identifierbara tillgångar och skulder liksom eventuell uppkommen goodwill eller negativ goodwill. RR1:00 innebär att samtliga obeskattade reserver i koncernen samt avsättningar till dessa elimineras. Den uppskjutna skattesats som använts är 28 procent. Dotterföretagen redovisas enligt samma principer som moderföretaget det vill säga tillgångarna värderas till marknadsvärde enligt nedan beskrivna principer (se Tillgångar).

Goodwill

Koncernmässig goodwill uppkommer när anskaffningsvärdet vid förvärv av andelar i dotterföretag överstiger det verkliga värdet på det förvärvade företagets identifierbara nettotillgångar. Goodwill redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuell nedskrivning.

Avskrivningar enligt plan baserade på ursprungliga anskaffningsvärden. Avskrivningar sker linjärt över bedömd nyttjandeperiod och redovisas som kostnad i resultaträkningen. Förvärv av CU skrivs av enligt plan på 4 år.

Omräkning av utländska dotterföretag

Valutaomräkning sker i enlighet med Redovisningsrådets rekommendation nummer 8. Dagskursmetoden tillämpas för omräkning av resultat- och balansräkningar i självständiga utlandsverksamheter. Med moderföretaget integrerade verksamheter omräknas enligt den monetära metoden.

Dagskursmetoden innebär att samtliga tillgångar, avsättningar och skulder omräknas till balansdagens kurs och att samtliga poster i resultaträkningen omräknas till årets genomsnittskurs. Uppkomna kursdifferenser förs direkt till eget kapital.

Den monetära metoden innebär i princip att monetära tillgångar och skulder omräknas till balansdagens kurs, medan icke-monetära poster och motsvarande poster i resultaträkningen, omräknas till investeringskurser. Övriga resultatposter omräknas till genomsnittskurs. Uppkomna kursdifferenser ingår i årets resultat.

Vid avyttring av självständigt bedriven utlandsverksamhet, realiserar till verksamheten hänförliga ackumulerade omräkningsdifferenser efter avdrag för eventuell valutasäkring, i koncernens resultaträkning.

Fordringar och skulder i utländsk valuta
Fordringar och skulder i utländsk valuta har omräknats till balansdagens kurs i enlighet med redovisningsrådets rekommendation nummer 8.

Intresseföretag

Aktieinnehav i intresseföretag, i vilka Folksam har lägst 20 och högst 50 procent av rösterna eller på annat sätt har ett betydande inflytande över den driftsmässiga och finansiella styrningen, redovisas normalt enligt Kapitalandelsmetoden. Metoden innebär att:

Resultatandel = Redovisat resultat i intressebolaget x ägarandel +/- koncernmässiga justeringar till exempel internvinster, avskrivning på övervärden eller utdelningar.

Metoden bygger på att det bokförda värdet av aktier i intresseföretag förändras med den årliga resultatandelen. Motsvarande belopp redovisas i resultaträkningen under posterna "Kapitalavkastning intäkt/kostnad", "Skatt på årets resultat". Redovisade vinstandelar är ej att betrakta som disponibla för ägarkoncernen och därför sker en omförföring från fria reserver till en bunden kapitalandelsfond. Intresseföretag omräknas efter samma principer som moderföretaget, det vill säga tillgångarna värderas till marknadsvärde enligt nedan beskrivna principer (se Tillgångar).

Skatt

Moderföretaget och koncernen tillämpar Redovisningsrådet rekommendation RR 9 inkomstskatter. Total skatt utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt.

Skatteintäkter och skattekostnader redovisas i resultaträkningen utom då underliggande transaktion redovisas direkt mot eget kapital varvid tillhörande skatteeffekt redovisas i eget kapital. Aktuell skatt är skatt som ska betalas eller erhållas avseende aktuellt år. Hit hör även justering av aktuell skatt hänförlig till tidigare perioder.

Uppskjuten skatt beräknas enligt balansräkningsmetoden med utgångspunkt i temporära skillnader mellan redovisade och skattemässiga värden på tillgångar och skulder. Beloppen beräknas baserade på hur de temporära skillnaderna förväntas bli utjämnade och med tillämpning av de skattesatser och skatteregler som är beslutade eller aviserade per balansdagen. Temporära skillnader beaktas ej i koncernmässig goodwill. Temporära skillnader ska inte heller

beaktas för skillnader hänförliga till andelar i dotter- och intresseföretag under förutsättning att moderföretaget eller investeraren kan styra tidpunkten för återföring av de temporära skillnaderna och det är sannolikt att en sådan återföring inte sker inom över-skådlig framtid.

I juridisk person redovisas obeskattade reserver inklusive uppskjuten skatteskuld. I koncernredovisningen delas däremot obeskattade reserver upp på uppskjuten skatteskuld och eget kapital. Uppskjutna skattefordringar avseende avdragsgilla temporära skillnader och underskottsavdrag redovisas endast i den mån det är sannolikt att dessa kommer att medföra lägre skatteutbetalningar i framtiden.

Tillgångar

Byggnader och mark

Vid bestämning av verkligt värde för fastigheter ska med försäljningsvärde avses det pris som på balansdagen skulle uppnås vid en frivillig, offentlig utbjuden försäljning på en marknad som tillåter försäljning i normal ordning och där skälig tid ges för förhandling.

För att fastställa värdet har ortsprismetoden och/eller kassaflödesmetoden, definierade enligt FFFS 2000:22, använts. Samtliga fastigheters värde har fastställts genom individuell värdering av respektive fastighet.

Vid användandet av ortsprismetoden har betalade priser för jämförbara fastigheter relaterats till driftnettot och uthyrbar area. I kassaflödesmetoden har bedömda betalningsströmmar under en 5- alternativt 10-års period redovisats. Restvärdet är beräknat utifrån det bedömda driftnettot året efter sista kalkylåret, dividerat med marknadens direktavkastningskrav och diskonterat till ett nuvärde.

Andelen svenska direkt ägda fastigheter som värderats externt uppgår till 63 procent av bokfört värde.

Redovisning av affärshändelse

Avista- och derivattransaktioner på penning-, obligations-, aktie- och valutamarknaderna redovisas i balansräkningen per affärsdag, det vill säga vid den tidpunkt då de väsentliga riskerna och rättigheterna övergått mellan parterna.

För derivattransaktioner (optioner, terminer och swappar) innebär detta att verkliga värdet på sådana avtal behandlas enligt gällande värderingsregler i bokslut från och

med affärsdagen. Beroende på om derivat-instrumentet har ett positivt eller negativt värde upptas detta i balansräkningen under tillgångs- eller skuldposten Derivat.

Räntebärande värdepapper

Räntebärande värdepapper värderas till verkligt värde. Utländska räntebärande värdepapper omräknas därvid till balansdagens kurs. Vid värdering till verkligt värde beräknas de orealiserade resultatet som skillnaden mellan försäljningspris och anskaffningsvärde. Med anskaffningsvärdet avses det upplupna anskaffningsvärdet, vilket värde motsvarar det med hjälp av den effektiva anskaffningsräntan diskonterade nuvärdet av de framtida betalningarna. Härigenom beaktas eventuella över- eller underkurser vid förvärvet som periodiseras över instrumentets återstående löptid. Erhållna kupongräntebetalningar plus förändringen av det upplupna anskaffningsvärdet under året redovisas som ränteintäkt.

Diskonteringsinstrumentens, nollkupongobligationers och reala nollkupongobligationers underkurs periodiseras till en effektiv räntesats. Den periodiserade upplupna räntan har ökat instrumentens/obligationernas bokförda värde och redovisas som ränteintäkt. För de reala nollkupongobligationerna består periodens intäkt av dels den reala räntan, dels inflationskompensationen.

Inteckningslån, övriga lån och övriga finansiella placeringstillgångar har värderats individuellt till anskaffningsvärde. För en bestående nedgång i verkligt värde görs nedskrivning.

Återköpsavtal - repor

Med en återköpsransaktion avses ett avtal genom vilket överenskommits om dels en försäljning av tillgångar, dels ett efterföljande återköp av motsvarande tillgångar till ett bestämt pris.

Finansieringsrepor innebär att motparten har förbundit sig att sälja tillbaka värdepapperen på en bestämd dag. Obligationer som omfattas av återköpsavtalet redovisas tillsammans med bolagets övriga värdepapper under posten Obligationer och andra räntebärande värdepapper. Erhållen köpeskilling redovisas som skuld under posten Övriga skulder.

Placeringsrepor innebär att motparten har förbundit sig att köpa tillbaka värdepapperen på en bestämd dag. Obligationer som omfattas av återköpsavtalen redovisas

ej bland bolagets övriga värdepapper. Betald köpeskilling redovisas som fordran under posten Övriga finansiella placerings-tillgångar.

Repans resultat, skillnaden i köpeskilling mellan avista- och terminsledet, periodiseras över tiden och redovisas som ränta.

Aktierelaterade värdepapper

Aktier, andelar i aktiefonder och konvertibler värderas till verkligt värde. Utländska aktier och andelar i värdepappersfonder omräknas därvid till balansdagens kurs. Aktier och andelar i intresse- och koncernföretag ingår bland placeringstillgångarna.

Derivat

Samtliga derivat värderas till verkligt värde. Utländska derivat omräknas därvid till balansdagens kurs. Syftet med användandet av derivatinstrument är att effektivisera förvaltningen och/eller minska risken i de underliggande tillgångarna.

Redovisning av realiserat och orealiserat resultat

Realisationsvinster och -förluster redovisas netto per tillgångsslag antingen under kapitalavkastning, intäkter eller kapitalavkastning, kostnader. Även orealiserade vinster och förluster redovisas netto per tillgångsslag. Valutakursvinster och valutakursförluster, både realiserade och orealiserade redovisas netto antingen under Kapitalavkastning, intäkter eller under Kapitalavkastning, kostnader. Orealiserade vinster som uppkommer till följd av värdering av placeringstillgångar över anskaffningsvärdet sätts av till särskild fond under eget kapital.

Placeringar i koncern- och intresseföretag

Aktier i dotter- och intresseföretag redovisas i moderföretaget till anskaffningsvärden i balansräkningen, efter avdrag för erforderliga nedskrivningar.

Koncernbidrag som lämnas som kapitaltillskott bokförs som en höjning av andelsvärdet i balansräkningen. Sedvanlig prövning sker om en nedskrivning av aktiernas värde är erforderlig i samband med värderingen till verkligt värde som görs för att beräkna konsolideringskapitalet. Värdering till verkligt värde av koncern- och intresseföretag görs i första hand enligt substansvärdemetoden. I samband med förvärv eller andra strukturella förändringar görs en dju-

pare analys av företages värde som även tar hänsyn till kassaflöde, framtida vinster, varumärke och värdering av kundstocken.

Andra immateriella tillgångar

Under 2002 har ingen aktivering av immateriella tillgångar skett.

Förutbetalda anskaffningskostnader

Aktiveringen av anskaffningskostnader har i moderbolaget skett från och med 2000 för de homogena grupper av avtal som bedöms generera en marginal som minst täcker anskaffningskostnaderna. Avskrivningstiden uppgår till tolv månader.

I övriga bolag i koncernen aktiveras anskaffningskostnader motsvarande provisioner avseende ännu ej intjänad premieinkomst.

Konsolideringskapital

Konsolideringskapitalet som redovisas i förvaltningsberättelsen består av öppet redovisat eget kapital + förlagslån + återläggning av uppskjuten skatt + övervärden i de tillgångar som ej redovisas till marknadsvärden i balansräkningen (aktier i koncern- och intressebolag, direktlån och övriga finansiella placeringstillgångar).

	Löner och ersättningar, Kkr		Medelantal anställda	
	2002	2001	2002	2001
MODERBOLAGET				
Anställda i Sverige				
Styrelse och vd ¹⁾	6 403	5 446		
Kontorstjänstemän ²⁾	630 094	684 855	1 912	2 110
Fälttjänstemän ²⁾	26 796	43 617	20	77
Ombud	15 403	17 466	633	604 ³⁾
Specialombud	27 271	73 237	2 510	2 466 ³⁾
Sociala kostnader	387 682	369 746		
varav pensionskostnader	138 623	102 954		
Vd/vice vd:s del av pensionskostnader	569	404		
DOTTERBOLAG ⁴⁾				
Anställda i Sverige				
Styrelse och vd	4 212	5 005		
Kontorstjänstemän	28 403	26 371	97	96
Specialombud	108 390	103 612		
Kollektivanställda	8 390	7 806	38	37
Sociala kostnader	20 326	18 605		
varav pensionskostnader	5 672	4 691		
Vd/vice vd:s del av pensionskostnader	803	887		

Alla anställda är tillikaanställda i samtliga bolag i Folksamgruppen.
För personal som arbetar för fler bolag i Folksamgruppen redovisas
själva personalkostnaden i moderbolagen Folksam Sak/Folksam Liv
och respektive bolags andel som driftskostnad.

¹⁾ Information om ledande befattningshavares ersättningar (Kkr)

Löner och arvoden till styrelsen, vd och vice vd	5 526	4 549
Totalt Styrelsearvode	877	896
Därav till styrelsens ordförande efter stämmans beslut	147	138
Koncernchef/verkställande direktör, lön	1 767	1 621

Pensionsutfästelse från 60 års ålder, 75 procent av lönen.
Avgångsvederlag vid uppsägning från företagets sida, två årslöner.
För övriga personer i företagsledningen: Vid uppsägning från företagets
sida, två årslöner. Pensionsutfästelse från 60 år utgår med upp till 70 procent
av lönen mellan 60 och 65 år, därefter 65 procent.

²⁾ Medelantalet anställda har beräknats med utgångspunkt från antalet
arbetstimmar, betald tid, relaterade till en årsarbetstid på 1 845 timmar
(1 837,5). Av totalt antal anställda är 49 procent kvinnor.

³⁾ Totalt antal i Folksam

⁴⁾ Folksam Auto AB
Folksam Fond AB (publ)
Folksam Hälsa AB
Folksam Inköp AB
Folksam Insurance & Risk Management AB
Folksam Spar AB (publ)
Svenska Konsumentförsäkringar AB

Direktägda fastigheter	Taxerings- värde, SEK	Uthyrbar yta i kvm ¹⁾
Afrika 21, Helsingborg, Gåsebäcksvägen 20-24	28 256 000	7 244
Björnen 23, Malmö, Davidshallsgatan 16-18	33 798 000	3 900
Hönsfodret 1, Stockholm, Tullgårdsgatan 12	120 900 000	9 044
Kymmendö 1:4, Haninge, Kvarnön	3 659 000	628
Manfred 7, Västerås, Stora Gatan 33	48 653 000	10 160
Tullgården 2 (ägs till 25 procent), Stockholm, Bohusgatan 12-14	197 625 000 ²⁾	69 071 ³⁾
Växlaren 14, Eskilstuna, Kungsgatan 19-23	108 294 000	16 604
	541 185 000	

Fastighetsinnehav i Folksam Property Holding 1 B V (bolaget ägs till 50 procent)	Uthyrbar yta i kvm ³⁾
N Spiegelstraat 5-7, Herengracht 485, Amsterdam	7 480
Maliebaan 81-89, Utrecht	6 027
222 North LaSalle, Chicago	97 635

¹⁾ Uthyrbar yta i kvm exklusive garage²⁾ Taxeringsvärdet avser endast den andel som ägs av Folksam Sak³⁾ Uthyrbar yta avser hela fastigheten exklusive garage

Stockholm den 19 mars 2003

Wanja Lundby-Wedin
Styrelsens ordförande

Ingemar Andersson

Håkan Arnelid

Metta Fjelkner

Börje Fors

Ulla Hultén

Nina Jarlbäck

Ulf Karlsson

Göran Lindblå

Bengt Olsson

Karl-Evert Oskarsson

Barbro Palmerlund

Christer Romilson

Synnöve Sjögren

Tore Andersson
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har avgivits den 24 mars 2003

Per Bergman
Auktoriserad revisor

Göran Raspe
Auktoriserad revisor
Av Finansinspektionen förordnad revisor

Till bolagsstämman i Folksam ömsesidig sakförsäkring

Org nr 502006-1619

Vi har granskat årsredovisningen, koncernredovisningen och räkenskaperna samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i Folksam ömsesidig sakförsäkring för år 2002. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen, koncernredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra oss om att årsredovisningen och koncernredovisningen inte innehåller väsentliga fel. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens och verkställande direktörens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen och koncernredovisningen. Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Vi har även granskat om någon styrelseledamot

eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med försäkringsrörelsela-
gen, lagen om årsredovisning i försäkrings-
företag eller bolagsordningen. Vi anser att
vår revision ger oss rimlig grund för våra
uttalanden nedan.

Årsredovisningen och koncernredovis-
ningen har upprättats i enlighet med lagen
om årsredovisning i försäkringsföretag och
ger därmed en rättvisande bild av bolagets
och koncernens resultat och ställning i en-
lighet med god redovisningssed i Sverige.

Vi tillstyrker att bolagsstämman fastställer
resultaträkningen och balansräkningen för
moderbolaget och för koncernen, behandlar
förlusten i moderbolaget enligt förslaget i
förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens
ledamöter och verkställande direktören
ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 24 mars 2003

Per Bergman
Auktoriserad revisor

Göran Raspe
Auktoriserad revisor
Av Finansinspektionen förordnad revisor

Anders Stake

Göran Lindblå/Ninel Jansson

Runar Söderholm

Bengt Olsson

Jan Andersson

Metta Fjellkner/Bengt Olsson/Karl-Evert Oskarsson

Lena Karlsson

Christer Romilsson

Lisbeth West

Kjell Ahlberg

Ulla Hultén

Hans Tilly

Synnöve Sjögren

Mikael Olsson

Håkan Arnelid

Carl-Axel Nilsson/Ingemar Andersson

Wanja Lundby-Wedin

Barbro Palmerlund

Roland Svensson

Ulf Karlsson/Nina Jarlbäck

Sven-Olof Arbestål

Tore Andersson

Mikael Öhlund

Lars Burman

Lars Hullberg

Göran Carlsson

Tomas Norderheim

Urban Green

Birgitta Rennerstam

Birgitta Olsson Tapper

Håkan Johansson

Styrelser och koncernledning

Styrelse Folksam Liv

KF/HSB/Riksbyggen
Jan Andersson
Nina Jarlbäck, ordförande
Laszlo Kriss (tom sep 02),
Roland Svensson
Runar Söderholm
Lena Karlsson, suppleant

LO
Sven-Olof Arbestål
Ninel Jansson
Wanja Lundby-Wedin, vice ordförande
Hans Tilly
Kjell Ahlberg, suppleant

TCO
Bo Bergsten,
Sture Nordh, vice ordförande
Christer Romilsson, suppleant

VD
Tore Andersson

Personalrepresentanter
Synnöve Sjögren, FTF
Frank Karlsson (tom dec 02), Handels
Ingemar Andersson, Handels
Mikael Olsson, SACO
Lisbeth West, FTF, suppleant
Carl-Axel Nilsson, Handels, suppleant

Styrelse Folksam Sak

KF/HSB/Riksbyggen
Börje Fors
Ulla Hultén,
Nina Jarlbäck, vice ordförande
Ulf Karlsson
Göran Lindblå
Anders Stake, suppleant

LO
Håkan Arnelid
Wanja Lundby-Wedin, ordförande,
Karl-Evert Oskarsson
Barbro Palmerlund
Kjell Ahlberg, suppleant

TCO
Bengt Olsson
Christer Romilsson, vice ordförande
Björn Hartvigsson, suppleant

SACO
Metta Fjelkner

VD
Tore Andersson

Personalrepresentanter
Synnöve Sjögren, FTF
Frank Karlsson (tom dec 02), Handels
Ingemar Andersson, Handels
Mikael Olsson, SACO
Lisbeth West, FTF, suppleant
Carl-Axel Nilsson, Handels, suppleant

Folksam koncernledning

Tore Andersson,
vd

Lars Burman,
chef Breddmarknad

Göran Carlsson,
chef IT

Urban Green,
chef LivSpar

Lars Hullberg,
koncerngemensam utveckling

Håkan Johansson,
vice vd, chef Kapitalförvaltning

Tomas Norderheim,
vice vd, chef Vd-staber

Birgitta Olsson-Tapper,
chef Kommunikation

Birgitta Rennerstam,
chef Personal

Mikael Öhlund,
vice vd, chef Ekonomi

Ägarpolicy

Ägarstyrning

Ägarfrågornas betydelse för institutionella placerare har under de senaste åren aktualiserats. För att klargöra hur Folksam ser på sin roll som stor ägare i marknadsnoterade svenska bolag antog styrelserna i Folksam Liv och Folksam Sak i slutet av 2001 en ägarstyrningspolicy. Ägarstyrningspolicyn innebär bland annat att Folksam ska kunna samverka med andra större ägare när det gäller ägarstyrning. Ägarstyrning berör främst förhållandet mellan ett företags ägare och dess styrelse och kan definieras som ägarnas sätt att utöva påverkan och kontroll.

Syftet med Folksams ägarstyrning är att ta tillvara Folksams kunders gemensamma intresse i ägarfrågor för att ge ökad avkastning och bidra till en långsiktigt god utveckling av riskkapitalmarknaden. Folksams ägarstyrning skall överensstämma med visionen, affärsidén och de etiska reglerna för koncernen.

Vision:

Att bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle, där individen känner trygghet.

Affärsidé:

Att i samverkan med våra kunder skapa och tillhandahålla ett fullsortiment av trygghetslösningar med hög kvalitet, största möjliga trygghet och bäst ekonomiska nytta. Vi ska i första hand tillgodose de behov som delas av många.

Ägarpolicy för Folksamgruppen

Folksam – i egenskap av större aktieägare – skall genom sina placeringar aktivt påverka företag, där det bedöms relevant och framgångsrikt. Ägarstyrning ska ske i enlighet med Folksams vision samt de etiska regler som tillämpas inom Folksam och syfta till att öka mervärdet för Folksams kunder.

För alla innehav – svenska och utländska gäller följande riktlinjer:

Folksam kan utöva sin ägarroll via bolagsstämman, genom direkta kontakter med bolagsledning och styrelser, genom att ingå i nomineringskommittéer samt genom att samverka med andra ägare.

Folksam skall inte inneha styrelseplats i företag där Folksam är representerat som ägare. Avsteg från denna regel kan tillåtas endast om speciella skäl föreligger.

För innehaven gäller OECD principerna för ägarstyrning. Dessa omfattar följande fem områden:

- I Aktieägarnas rättigheter (The rights of shareholders)
- II Lika behandling av aktieägare (The equitable treatment of shareholders)
- III Intressenternas betydelse för ägarstyrning (The role of stakeholders in corporate governance)
- IV Öppenhet och genomlysning (Disclosure and transparency)
- V Styrelsens ansvar (The responsibility of the board)

För de svenska innehaven – aktiebolag noterade vid Stockholmsbörsen – gäller dessutom följande riktlinjer:

1. Bolagsstämman

Kallelse till bolagsstämma

Folksam anser att:

Förslag angående ärenden som inte är normalt förekommande ska klargöras noggrant.

Aktieägarens rösträtt

Folksams uppfattning är att med varje aktie i bolaget skall följa en röst. Vid förändring till ett och samma aktieslag är det viktigt att äganderätten respekteras.

2. Bolagets styrelse

Styrelsens sammansättning

Folksam anser att:

Antalet styrelseledamöter bör anpassas efter omständigheterna i det enskilda bolaget, men normalt inte vara fler än tio. Några tjänstemän i bolaget utöver vd bör inte ingå i styrelsen.

Styrelsesammansättningen ska vara utformad så att den består av kompetenta personer med en lämplig fördelning avseende erfarenheter, ålder och kön. Vid rekrytering av styrelseledamöter bör personer sökas även utanför näringslivet. Folksam kommer aktivt att arbeta för en breddning av kompetensen i svenska marknadsnoterade bolags styrelser. En ledamot bör avlösas vid 70 års ålder. Varje ledamot ska anslå tid för sysslan och vara ombud för alla aktieägare.

Ledamot i styrelsen bör inte ha varit anställd på en ledande befattning inom bolaget under de senaste åren.

Styrelsens arbetssätt

Folksam anser att:

Styrelsens ordförande bör ha en fortlöpande kontakt med såväl styrelseledamöterna som företagsledningen.

Kommittéer och deras uppdrag

I alla marknadsnoterade bolag bör en nominerings-, revisions- samt ersättningskommitté inrättas. Kommittéernas sammansättning och arbete ska redovisas vid bolagstämman.

Nomineringskommitté (Nomination Committee)

Kommittén utses av bolagstämman. Bolagets ägarsammansättning bör speglas i kommitténs sammansättning. Kommitténs syfte är att verka för att styrelsens är ändamålsenligt sammansatt. Kommittén ska hantera nomineringar till styrelse och revisor samt arvo-
desfrågor för styrelsen. Styrelsens ersättning skall redovisas vid bolagstämman.

Ersättningskommitté

(Compensation/remuneration Committee)
Kommittén utses av styrelsen. Kommitténs syfte är att verka för att ersättningsfrågorna som till exempel optionsprogram och andra incitamentsprogram har en ändamålsenlig form samt att det finns en verifierbar koppling mellan aktieägarnas nytta och incitamentsprogrammets omfattning samt storlek. Den skall hantera avtal och ersättningsfrågor för styrelse, ledning och övriga anställda. I de fall incitamentsprogram är av väsentlig omfattning ska dessa fastställas vid bolagsstämman.

Revisionskommitté (Audit Committee)

Kommittén utses av styrelsen. Kommitténs syfte är att verka för att god kontroll av bolagets verksamhet upprätthålles. Den skall även förbereda förslag till val av revisorer samt bereda underlag för upphandling av revisionstjänst. Den ska löpande under året kommunicera med revisorer, externrevisorer såväl som internrevisorer, för att diskutera revisionsarbetets inriktning och resultat.

4. Ersättning till ledningen

Folksam anser att:

Ersättningskommitté ska ta fram beslutsunderlag angående ersättning till vd och övriga ledande befattningshavare.

Information om ersättningsprinciper och lönevillkor skall lämnas i årsredovisning.

Avgångsvederlag till vd normalt begränsas till maximalt två årslöner.

5. Incitamentsprogram

Folksam kan vara positiva till incitamentsprogram förutsatt att de bygger på marknadsmässiga villkor och att tilldelningen är befogad.

Folksam anser att:

Vid riktade emissioner till personalen bör utspädningseffekten för incitamentsprogram allt som allt inte ha större omfattning än fem procent.

Tilldelning bör enbart ske till aktivt arbetande i vederbörande bolag och inte till styrelseledamöter.

Aktieägarna bör noga informeras om incitamentsprogram i kallelse till bolagsstämma och årsredovisning.

5. Miljö- och Etikfrågor

Folksam skall, genom sina placeringar, aktivt påverka företag där det bedöms relevant och framgångsrikt. Ågarstyrning ska ske i enlighet med Folksams vision samt de etiska regler som tillämpas inom koncernen och syfta till att öka mervärdet för Folksams kunder.

Folksam anser att:

Bolagets styrelse har ett ansvar för att se till att bolaget arbetar med miljö- och etikfrågor.

Bolaget bör utarbeta grundläggande handlingsprogram för dessa frågor och ansluta sig till FN's Global Compact.

Bolaget bör tillämpa OECD's riktlinjer för multinationella företag. I det fall verksamhet finns i flera länder.

Folksams valberedning

För vardera bolagen Folksam ömsesidig livförsäkring och Folksam ömsesidig sakförsäkring finns en valberedning.

Valberedningen består av fyra ledamöter (jämte tre suppleanter), som utses av bolagets ordinarie stämma. Två ledamöter plus en suppleant väljs bland de stämmodelegerade som utses av Kooperativa förbundets förbundsstämma; en ledamot plus en suppleant väljs bland de stämmodelegerade som utses av Landsorganisationen (LO); en ledamot plus en suppleant väljs bland de stämmodelegerade som utses av TCO.

Postadress: Folksam, 106 60 Stockholm
Besöksadress: Bohusgatan 14
Telefon: 08-772 60 00
Telefax: 08-641 03 50
e-mail: kundservice@folksam.se

Produktion bokslutdel:
Birgitta Möller, Folksam Grafiska
Övriga delar: SWE
Bild: André Wolff/Lars Nyman (koncernledning och styrelse)
Repro: Linjepunkt
Tryck: Litografia

